

Del Rey don Ferrando.

[1 r]

[PROLECH]

Furs nous fets per lo cristianissim e molt alt senyor rey don Ferrando, rey de Castella e de Arago e de Valencia *et caetera*, en les corts generals celebrades e finides en la ciutat de Oriola, als regnicoles de la ciutat e regne de Valencia, a .XXXI. de juliol any de la nativitat de nostre senyor Deu Jesuchrist M.CCCC.LXXXVIII.

Gran deu esser la cura, sollicitut e diligencia que los reys deuen tenir en amar saviesa e justicia, de les quals lo principal effecte es donar orde als subdits com e ab quines leys deuen viure, justificants primerament si mateix e donant a caseu lo que es seu. E com mes govern e regiment ha donat nostre senyor Deu als reys e demes pobles, molt mes deuen pensar en donar leys certes, clares e justes als dits seus subdits, perque sens lesio de consciencia sien governats e regits per los dits reys, e-n lur absencia, per aquells a qui lur govern e regiment comanen, e que egualment los sia ministrada justicia clarament, e no confusa, ni ab sinistres interpretacions, car los reys per justicia regnen, e per ço los es donat lo imperi e tan gran regiment, e en aquest mon los es donat lo loch de Deu perque conserven en pau, justicia, tranquil·tat, los dits seus subdits, encara que bellament per los gloriosos reys de Arago e de Valencia sien stats fets molts furs, granment donant repos a llurs vassalls de lurs altercacions e debats, imposant-hi degut orde. Empero natura tots temps produex novelles formes e la condicio de les gents es huy mes prona a mostrar cauteles, cavil·lacions que en algun temps, e a nos mes que a·ltre sia necessari en tals coses provehir, per que lo omnipotent Deu Jesucrist, salvador nostre, nos ha posat en tan alt grau e copios regiment de regnes, terres e molts vassalls e subdits, en los quals continuament no podent entendre, mas ho havem necessariament a comanar; encara que, volent servir a Deu e exalçar la sancta fe catholica cristiana en la gloriosa empresa, que fet havem, en debel·lar los infels enemichs de la fe cristiana e reduhir lurs terres al cultu divino e abolir la secta mahometica, siam molt ocupats per tenir en pau e repos los dits nostres subdits e per cedir les dites altercacions, novelles formes, cauteles e cavil·lacions, de donar repos als litigants, volents pendre treball que los reys e senyors per la amor dels subdits emprenen per la conservacio de la cosa publica, havent a cor que nostres subdits sien be regits en justicia, repos e pau governats, e que no sia donada occasio de esser en sos drets e justicia vexats, mas que a caseu sia son dret atribuyt e donat seguint los preceptes de justicia que son per Deu nostre senyor donats e, perque del dit regiment e govern a ell puxam en tots temps bon compte e raho, tant com en nos sia donat, on nos don Ferrando, per la gracia de Deu rey de Castella, de Arago, de Leo, de Sicilia, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorques, de Sivilla, de Serdenya, de Cordova, de Corsegua, de Murcia, de Jahen, de Algarbe, de Algezria [*sic*]^(*) de Gibraltar, comte de Barchinona, senyor de Viscaya e de Molina, duch de Athenes e de Neopatria, comte de Rossello e de Cerdanya, Marques d'Oristany e comte de Gociano, volent seguir nostre loable intent dessus declarat ab acort, consentiment e bona del·liberacio feyta ab los prelats, persones ecclesiastiques, richs homens, cavallers, generosos, ciutadans e homens de les ciutats del present nostre regne, representants tota la cort, ço es a saber, a nos e los braços ecclesiastich, militar e de les dites ciutats e viles reals a les quals per la cort per nos convocada e celebrada en la nostra ciutat de Tاراونا fon donat plen poder per a fer e ordenar les coses dejus scrites e totes e altres que per expedicio de la dita cort per nos e per tots los convocats in

(*) Lease
Algezira

[1 v]teressents en aquella, se podien e devien fer, les quals persones son les següents; ço es per part nostra; los magnífichs miçer Alfonso de la Cavalleria, vice-canceller nostre, mossen Luys de Cabanyelles, cavaller, governador del present nostre regne de Valencia; mossen Gabriel Sanchiz, tresorer nostre; mossen Johan Ram, scriva, mestre racional de la nostra cort en lo dit nostre regne de Valencia; don Gomes de Figueroa, mossen Luis Ferrer, cavaller, lochtinent general de governador del dit nostre regne de Valencia; en Berenguer Mercader, lochtinent de batle general del dit nostre regne de Valencia; mossen Jacme Rosell, regint la cancelleria e acessor ordinari de la governacio; mossen Luys de Santangel, scriva de racio de casa nostra, e miçer Miquel Dalmau advocat fiscal e patrimonial; e per part de la Sglesia: los venerables e religiosos miçer Francesch Prats doctor per lo reverendissimo Cardenal e bisbe de Valencia, don Jordi Centelles, canonge de la Seu de Valencia; frare Garcia de Marzilla, clauer, del orde e cavalleria de sancta Maria de Muntesa; frare Ramon Siscar, comanador de Torrent; don Johan d'Ixer, comanaclor de Urcheta, del orde de sanct Yago, e mossen Miquel Bataller; e per part dels nobles cavallers e generosos del braç militar del dit nostre regne: los nobles e magnífichs mossen Johan Pardo, en son nom propi; e com a procurador del spectable don Serafin de Centelles, comte de Oliva, don Jofre de Borja; mossen Jeronim Vich, en Miquel Johan de Soler, don Luys de Vilanova, mossen Luys Fenollet, don Luys Ladro, mossen Gracia de Monsoriu, mossen Johan Sagra, don Jener Rabaça de Perellos, don Johan Centelles, mossen Luis Crespi de Valldaura, mossen Pere Exarch, don Pero Maça de Liçana, mossen Bernad Almunia, mossen Francesch de Penarroja, mossen Nicolau Jofre, mossen Enrich de Montagut, en Nicolau Pujades, mossen Perot de Castellvi, mossen Pere Ramon de Monsoriu, mossen Franci Crespi, mossen Ausias Valleriola, don Luys Ladro menor, mossen Cosme de Vilarasa, mosen Johan Olzina, en Perot Jafer de Loriç, don Johan Çanoguera, mossen Perot Mercader, don Franger Ladro, don Pedro de Muncada, don Pedro de Vilanova e de Pallas, vezcomte de Chelva, mossen Miquel Johan de Pomar, don Gaspar de Castellvi, de Carlet, lo spectable don Johan Roiç de Corella, comte de Cocentayna, mossen Johan Puig, mossen Perot Semboy *alias* Puig, mossen Johan Roquamora, mossen Luys Johan e don Johan de Cardona; e per part de la nostra ciutat de Valencia: en Francesch Miro Valleriola, jurat; Andreu Sart doctor e en Berthomeu Abat; e per part de les altres ciutats e viles reals del dit regne: miçer Marti Eximeno Ros, en Johan Perez, en Bernat Dassio, en Jacme Pasqual, en Luys Collar e en Bemad Tordera, fem e ordenam los presents furs, capitols e actes de cort dejus inserts, manant aquells esser servats e, segons aquells esser jutjat, e als altres furs esser agregats e ajustats en les coses per aquells novament dispostes e ordenades, ajustades corregides e continuades, restant les disposicions dels altres antichs e addicions de aquells en sa força, efficacia e valor, los quals furs e actes de cort volem hajen loch en les qüestions esdevenidores.

Alfonso de la Cavalleria, vice-canceller.

[2r]

RUBRICA.I.**De sarrahins.**

[.I.]

Per quant per observança de nostra bona fe real, la qual havem donada als regnicoles de aquest nostre regne en lo fur fet per lo alt rey en Marti de gloriosa memoria, besavi nostre, començant "prometem en nostra bona fe reyal", novellament per nos jurat e promes, tenir e observar, e ab lo qual es prohibit que moros dels present regne no puixen passar en terra de moros ne en altres parts fora nostra senyoria; e per tolre e obviar a tots los abusos que contra lo dit fur son stats fets, nos vullam e entengam axi provehir que de aquí avant al dit fur no sia en alguna manera derogat, e aço per benefici de la cosa publica, en la qual molt va que los moros no hixquen del dit regne. Provehim per ço e ordenam que d'aquí avant, per nos e per nostres officials aquell sia tengut e inviolablement observat sens subintel·lecte o frau algu, enaxi que volem e ordenam que ab o sens licencia o permis nostre, o de nostre primer engendrat o altre qualsevol official nostre, governador, batle general lochtinents de aquells, baties locals ne altres qualsevol oficials o comissaris nostres, ne de les ecclesiastiques e religioses persones, militars e ciutadans, tenints e possehintes viles e lochs en lo present regne, on los dits moros stan e habiten; e, encara que hajen comtat o pagat ab son senyor, e sien difinits de aquell, ne encara que hajen quintat o delmat ab nos, o ab lo batle general del regne de Valencia, o ab altre havent poder de aquell moro o moros alguns, axi mascles com fembres, axi vassalls e habitants en nostres ciutats, viles e lochs, e morenes nostres, com de les dites persones ecclesiastiques, militars e ciutadans del dit regne, no puixen exir del present regne de Valencia per passar en terra de moros, o en altres terres fora nostra senyoria, ne encara per anar en les altres ciutats, viles e lochs de tota nostra senyoria fora lo present regne, per fer-se vassalls en altre loch fora lo dit regne, salvo que los dits moros puixen anar en Arago, en Cathalunya e en Castella, traginant e fent sos tragins ab mercaderies sues propries o de altre, puix ab ells no vagen ne ab si se'n porten ses mullers o sos fills menors de quatorze anys; e salvo que, si algun moro, sens tragar ni o esser tragar, ira en servey de aquell de qui sera vassall, anant ab la persona de son senyor o ab letra de ma del dit senyor escrita o signada, o del procurador o batle de aquell senyor de vila o loch de on sera vassall, ab la qual letra se mostre que va per servey o fets, o negocis de son senyor, en Arago, Cathalunya o en Castella, liberament hi puixa anar. E si algu dels dits moros habitador del dit regne sera atrobat que, contra forma de la dita prohibicio, exira o se'n ira, o's partra, del dit regne per mar o per terra, o per aygua dolça, los tal moro o moros sien catius sens que no puixen al·legar ne ajudar-se de guiatge, licencia, permis o altra seguretat nostres, o de nostres officials, o havents poder de nos ne dels senyors dels lochs de on seran vassalls; e, onsevol que seran atrobats, a sola instancia de qualsevol persona o persones dels dits staments ecclesiastic, militar e de les ciutats e viles reals, o sols del sindich del stament militar, los dits tal moro o moros sien presos per qualsevol official que'n sera request per catius com dit es, lo qual cativeri se haja a partir juxta forma del dit fur; enaxi que, si sera trobat lo dit moro e, request segons dessus es dit, lo official, no'l volrra penrrer, pague del seu propi lo interes; ço es, la extimacio o valor del dit catiu e dels bens que ab si se'n portara, o haura portat, al senyor de la vila o loch de on lo dit moro sera partit e de on sera stat vassall deu anys ans de sa partida. E si originalment sera vassall nostre e de nostres moreries, lo official, qui request no'l penrra, encorregua en les penes en lo dit fur stathuides e ordenades; e si en la exida, partida o anada dels dits moros fora del dit regne contra la prohibicio dessus dita, algun official nostre o alguna altra persona de qualsevol ley, stat o condicio sia, haura sabut, cabut, ginyat, tractat, ajudat o entrevengut, volem, provehim e ordenam que los tals o qualsevol de

[2v] aquells paguen e sien tenguts pagar tots los dans e interessos, e senyaladament la extimacio del dit moro, o moros, e bens que ab si portaran, o hauran portat, de aquell de qui sia o sera interes, eo de qui sera stat vassall, segons dessus es dit. E si sera vassall nostre originari; ultra les penes del dit fur, pague los interessos, les quals penes e interessos sien aplicats a la generalitat del present regne.

De la Cavalleria.

.II.

Item, per quant per la occurrència dels dubtes que de cascun jorn insurteixen de les disposicions forals del present regne, les quals no son compreses en aquells, ne's poden decidir e determenar per les disposicions de furs ja fets; jatsia, sobre la mutacio que los moros habitants e stadants en lo present regne fan mudant-se de un loch en altre, sien estats fets quatre furs en lo present regne: lo hu qui es lo fur final posat sots rubrica de servents fugitiu del alt rey en Jacme e l'altre en los actes de cort del alt rey en Marti en lo any Mil .CCCC. tres. E lo altre fur declarant lo final fur en rubrica *De servents fugitiu* del alt rey en Johan, pare nostre, com a lochtinent general del alt rey Alfonso, publicats en lo any M.CCCC.XI.VI. e lo altre del mateix rey començant "com per los scomoniments", situat en rubrica *De Sarrahins*. Empero per tolre los dits dubtes e obviar als dits scandels; e perque a la vera intel·ligencia de aquells sia feta condigne provisio, declarant los dits furs, provehim e ordenam que la ocupacio dels bens que pot fer lo senyor del loch de on se mudara lo vassall, juxta forma del dit fur final del [sic] servents fugitiu e de la declaracio per lo dit rey don Johan, pare nostre, feta, no's entenga esser tolt a o levada per lo acte de cort, com sovent s'esdevinga, mas que la dita ocupacio se puixa fer no obstant lo dit fur. E per major declaracio e, addent al dit fur final *De servents fugitiu* e al altre declarant aquell, provehim e ordenam que la perdicio de bens, en los dits furs stathuida, haja loch, encara que lo dit moro, qui se'n va o fuig segons forma del dit fur, no sia pres dins lo loch o terme de aquell de on se'n va o fuig. E a declaracio dell dit acte de cort, com sovint s'esdevinga, axi mateix per evitar fraus, provehim que lo senyor segon de la vila o loch, on se sera mudat lo vasall, no's puixa scusar de fer les coses en lo dit acte de cort contengudes per dir que te novell vassall guiat, ne perque diga que no'l troba en lo seu loch, mas que en alguna manera no puixa receptar vassall de altre sens que no porte difinicio del primer senyor; e si no-u portara, e's mostrara que sia receptat per lo dit segon senyor, *ipso facto* aquell dit segon senyor sia tengut restituhir lo dit vassall que haura receptat, o pagar lo deute adverat juxta forma del dit acte de cort; e, si dins lo mes, en dit acte de cort contengut, no ho tara, pague los mil solidos en lo dit acte de cort contenguts.

De la Cavalleria.

RUBRICA .II.

De guerrejar.

[.I.]

Volem, provehim e ordenam que la facultat donada per furs del present regne de poder guerrejar ab deseximents segons forma dels dits furs, d'aqui avant, per nos o per nostre primer engenrat, lochtinent general, o altres qualsevol oficials nostres, o de nos havent poder, no puixa esser tolt a ne levada ans los compresos en los dits furs d'aqui avant puixen guerrejar en la dita forma, no obstant qualsevol manament o prohibicio que de paraula o ab letres closes, patents o privades, o ab crides per nos, o nostre primogenit lochtinent general o altres oficials nostres, sia o sien fets, e d'aqui avant fahedors, enaixi que durant los dits deseximents no puixam demanar los axi guerrejants, seguint la forma del fur *Tots los cavallers* e ciutadans, situat en rubrica *De feus* del alt rey en Jacme, imposant-hi penes algunes corporals o pecunaries, ne per no venir los dits guerrejant, a nos, o a nostres oficials, demanats segons forma del dit fur, no puixam o puixem fer proces a aquells; aço declarat que, si nos demanarem, o volrrem demanar algu dels dits guerrejants durant los dits deseximents, ho puixam fer, e lo tal demanat vinga assegurat e guiat, e nos, no'l puixam detenir sino per temps de quaranta dies tan solament, enaxi que passat lo dit termini de quaranta dies, obtessa licencia o no, de nos se'n puixa tomar sens encorrer pena alguna, axi corporal com pecuniaria; e aço encara declarat que, si alguna perso

[3 r]na privada se clamara dels dits guerrejant, o guerrejants, davant nos, essent en lo regne de Valencia, o davant algun official nostre dins lo dit regne, lo tal guerrejant o guerrejants haja a fer dret a la dita demanda o acusacio; enaxi que, si lo clam sera fet per persona privada, sia observat lo que per furs es statuhit,

De la Cavalleria.

.II.

Item, puix, juxta forma del que dessus es provehit e ordenat als volents guerrejar per satisfer a sa voluntat e honor, es donada forma de guerrejar per los dits deseximents; e, sovent s'esdevinga que, obmesa la dita forma, que es de cavallers e persones de honor, per aquells statuhida e ordenada, alguns richs homens, cavallers, homens de paratge, ciutadans e altres persones honrrades que no fan fahena de ses mans, usen de desafiar-se entre si; e, no juxta forma dels dits furs, mas de paraula o ab albarans secrets, sens que algu no'n ha noticia sino los desafians, provehim e ordenam que, d'aqui avant tals desafius no's puixen donar ne fer; e si lo contrari sera fet, lo requirient sia encorregut en pena; ço es, que si sera pres, stiga en la preso de la ciutat, vila o loch de hon sera domiciliat per temps de sis anys continuament, comptadors apres que sera pres; e lo request, qui los dits desafius acceptara, stiga pres per un any continu en la torre de la sala de la ciutat de Valencia, o en la sala o casa del consell de les altres ciutats o viles reals del dit regne. E si lo dit requiridor no pora esser pres e mes en la preso com dit es, sia fet proces contra aquell juxta forma del fur tercer De crims del alt rey en Jacme e donada sentencia de preso tal com dessus dit es. E quant sera pres, stiga en la dita torre segons dessus es dit; ço es, lo requiridor per temps de sis anys continuus e continuament, comptadors del dia que sera pres en avant, e lo request, per un any. E la dita preso de les persones dels sobredits sia en tal manera que per alguna via no puixen exir de aquella en tot lo dit temps, e sien bandejats los absents e processats de tota la senyoria nostra per a totstemp; e aço sia entes, si dels dits desafius, mal o dan en les persones dels desafians no sera seguit, car en cars que mal o dan se'n segueixca, sien tenguts en les penes en lo fur. Fem fur nou, situat en rubrica *De malfeytors* del alt rey en Jacme sens gracia o remissio alguna que no'ls puixa esser feta.

De la Cavalleria.

RUBRICA .III.

De tenir cort o parlament general.

Com per furs del alt rey en Pere segon en lo any M.CCCC.LXIII; lo hu qui comença: "item senyor que a be de la cosa public *et caetera*"; Lo altre apres immediate següent qui comença: "item senyor per la dita raho, *et caetera*", sia statuhit e ordenat que nos de tres en tres anys personalment hajam a tenir corts generals en lo regne de Valencia als habitants en aquell, e que les dites corts e parlament general no puixa tenir o celebrar algu per nos o per nostres successors en lo dit regne, sino nos personalment o, en cars de necessitat, de nostra persona, lo nostre primogenit. E contra disposicio dels dits furs sien stats fets alguns actes e convocations contraris a aquells. Per tal provehim, statuhim e ordenam que d'aqui avant los dits furs sien tenguts e inviolablement observats, e que no puixa esser fet res en contrari, revocant e havent per revocat tots los actes de convocations e enantaments fets contra les dites foridiques disposicions.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .IIII.

Dels officis.

Provehim e ordenam per acte de la present cort que la pragmatica feta per lo alt rey don Alfonso oncle nostre sobre la eleccio dels officis de la ciutat de Valencia; ço es, justicia, jurats e consellers de la dita ciutat, dada en la ciutat de Valencia a quatre del mes de maig del any Mil.CCCC.XVIII. del tenor següent: "Nos Alfonso, per la gracia de Deu rey de Arago, de Sicilia, de Valencia, de Mallorques, de Cerdanya e de Corcega, comte de Barcelona, duch de Athenes e de Neopatria e comte de Rosello e de Cerdanya, vists e regoneguts per nos alguns capitols e ordinacions, fets e fetes per lo consell de la ciutat de Valencia sobre lo regiment de aquella e publicats e publicades a deset de març en 1 any de la nativitat de nostre senyor ,M

[3 v] CCCC.XII.. Com per experiencia qui es maestra de les coses, nos, stants presents en la dita ciutat, hajam trobat e vist que·ls capitols e ordinacions no han donat ne donen lo fruyt per lo qual foren fets e fetes, ans per contrari e per la pratica que per occasio de aquells es tenguda en dies passats, es uberta via que la juraderia e encara altres officis notables de la dita ciutat porien venir e recaure en sort de persones no ydonees, aptes e sufficients, en gran dan de la dita ciutat de la cosa publica de aquella; e per ço encara car aquells dits capitols e ordinacions son deviants a furs e privilegis e bons usos de la dita ciutat, atorgats e fets sobre la conselleria, juraderia e a tres officis de la dita ciutat per los quals es donada certa forma de eleccions, nos, a qui·s pertany donar remey e provenir al bon stament de la ciutat sobredita qui es maestra e exemplar de les altres ciutats e viles reials del dit regne, ab la present revocam, cassam e anul·lam aquells dits capitols e ordinacions e aquells e aquelles havem per revocats, cassats e anul·lats cassades, revocades e anul·lades axi com si fets e fetes no fossen, volents e decernents que per inobservança de aquelles los jurats consellers e consell e altres officials de la dita ciutat no sien vistos encorrer ne sien encorreguts en penes algunes corporals ne pecuniaries, juraments, infamies e altres obligacions qualsevol alli posades, ans aquells per la present liberam remetem e absolvem. E com per tenor de tres privilegis: dos del senyor rey en Jacme primer de gloriosa memoria; lo hu dat en Barcelona idus septembris anno dominii M.CC.XLV, l'altre en Valencia decimoseptimo kalendas madii anno domini M.CC.LXVI e lo terç del senyor rey n'Amfos, dat en Valencia .IX. kalendas novembris anno a nativitate domini M.CCC.XXIX, sia donada certa forma a la electio de conselleria e judaeria, la qual es bona e condecet al be publich de la dita ciutat. Per ço aquells dits privilegis, segons lur serie tenor volem e manam esser servats *ad unguem* de aqui avant perpetualment. E enadins a aquells, provehim e ordenam, volem a manam que de aqui avant, en per tots temps, los jurats novellament elets la primera sernana, passades festes de cinquagesma, ensemps aba lo racional, advocats ordinaris e pensionats, ab lo sindich de la dita ciutat, qui ara son, o per temps seran, o la major part dels dits jurats e advocats, e ab los dits racional e sindich, e ab l'escriva de la sala, facen e elegeixquen conselleria per aquell, l'any de lur juraderia, axi de generosos com de juristes, com dels prohomens de la dita ciutat, segons Deu e lur bona conciencia e juxta la forma dels tres privilegis damunt mencionats. Quant es a la conselleria de officis e mestres, los quals, segons privilegis atorgats a la dita ciutat, poden haver consellers qui capien en consell de la dita ciutat, manam e ordenam que sobre, e en la electio de aquells, cascun any e perpetualment, hi sia observada la forma de la provisio del senyor rey en Pere, de inclita recordacio, besavi nostre. Dada en Burriana a .XIII. de juliol del any .M.CCC.LXIII. Mes avant, com sobre les nominacions e eleccions de juraderia e de altres officis de la dita ciutat, en dies passats sien stats fets alguns abusos e insolencies per propries passions, elegints·hi persones massa jovens, no havents pratica ne experiencia dels affers provehints, mes a les persones que als officis, en dan notori de la dita ciutat; nos, volents a aço obviar, provehim, volem e ordenam perpetualment que de aci avant no sien admeses ne electes persones que no hagen de vint·hi·cinch anys complits ensus, e hagen hauda o hagen muller dins lur casa e habitacio per solennizacio de matrimoni en faç de sancta mare Sglesia, e sia natural e habitador de la dita ciutat, o almenys haura stat dins aquella, per spay de vint anys continuus. E totes e sengles coses damunt dites e cascuna de aquelles, ordenam, volem e manam esser tengudes e servades e complides, no contrastants qualsevol statuts e ordinacions, havents lo contrari, los quals e les quals en quant contrariar porien als dits privilegis e a les presents nostres ordinacions, toliem, vacuum e anul·lam, e manam al batle nostre general, e als jurats consellers e consell de la dita ciutat, sots pena de la feeltat a que·ns son tenguts e obligats; e, de deu milia florins dels bens de cascuns dels dits jurats e singulars del dit consell de la dita ciutat qui ara son, o per temps se

[4r]ran, a nostres coffrens aplicadors, que, no obstant altres e qualsevol ordinacions, statuts, les presents nostres provisions e ordinacions, tinguen e observen perpetualment *ad unguem*, abdicants-los tot poder de fer lo contrari; en testimoni de la qual cosa, manam la present esser feta e ab nostre sagell secret sagellada. Dada en Valencia a .IIII. dies de maig en l'any de la nativitat de nostre senyor M.CCCC. e XVIII. Rex Alfonsus", sia tenguda e observada, e que de aqui avant als dits officis de justicies, jurats, mustaçaf, lochtinent de justicia criminal e de mustaçaf, consols de la mar e altres officis que donen o elegeixen les ciutats e viles reals, consellers de la dita ciutat de Valencia, no sien alguns admeses ni elegits, sino aquells qui poden esser admesos e elegits juxta forma de la dita pragmatica; e que aço s'estenga e haja axi mateix loch en los officis de racional, sindich, sot-sindich, scriva de la sala de la dita ciutat e lochtinent de scriva, ajudans de offici de racional e altres scrivans de la dita sala, e que abilitacio alguna o vehinatge fins a la present jornada fet de algu que sia stat admes als dits officis, no puixa de aqui avant valer ni ajudar al que de aqui avant deura esser elet, si ja lo stranger del regne de Valencia, qui sera vengut a fer vehinatge en la dita ciutat, no haura habitat e tengut son domicili e cap major en la dita ciutat per los vint anys en la dita pragmatica contenguts; e lo qui sera nat en lo regne de Valencia, si sera stat per temps de cinch anys e no menys, puixa haver los dits officis. E volem que lo present fur e acte de cort haja loch en les altres ciutats e viles reals del present regne en los officis de aquelles segons es dit de la dita ciutat de Valencia.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .V

Dels juhins.

[.I.]

Provehim, volem e ordenam per donar abreviament als pleyts, addent, corregint e millorant los furs ja fets que quant, de alguna provisio feta per lo jutge sera demandada correctio en lo cars que's pot demanar per lo fur del rey en Marti situat en rubrica De apel·lacions començant "addents e declarants *et caetera*", la dita correctio apres que sera demandada, si sera demandada ab lo assessor mateix per aquell, encontinent sia determenada dins dos jorns apres que demandada sera e, si sera demandada ab adjunt assessor, sia determenada dins sis dies; enaxi que, si lo demanant aquella no haura feta fer la provisio sobre la dita correctio, aquella no obstant per lo dit official o jutge qui haura fet la provisio de la qual sera demandada correctio puixa esser enantat en lo proces fins a sentencia inclusive, e valguen los actes axi com si la dita correctio no fos demandada, enaxi que mostrant-se en proces correctio no provehida, o no determenada, com dit es. Per ço lo jutge no's deja parar de enantar en lo dit proces, mas que done sentencia en aquell no obstant la dita correctio, e los actes sien fermes e valids com si la correctio no fos demandada.

De la Cavalleria, vice-canceller.

.II.

E perque complidament sia obviat a les dilacions que cascun jorn se donen en los pleyts, axi mateix provehim e ordenam que en cars que en algun pleyt sera emes recors a la cort de la governacio, lo recurrent sia solicit que, convocada la part, sia purgat dins tres jorns lo dit recors si lo pleyt sera dins la ciutat de Valencia e en les ciutats o viles hon hi haja cort de governacio, axi deça com della Sexona; e si lo pleyt sera en altres lochs hon no sia la dita cort dins deu dies enaxi que, si passat lo dit temps, lo dit recors no sera purgat, sia haut per purgat, e aquell, no obstant lo jutge inhibit, puixa pro cehir en la dita causa; e lo recurrent, si no haura obtes en lo dit recors alguna cosa, pague totes les despeses en doble que haura fet [a] aquell contra qui haura recorregut, les quals deja, puixa e haja encontinent a executar axi la cort de la gover nacio, si volrra, com lo jutge o official de qui sera stat recorregut; ço es, aquell official o jutge qui per la part ne sera re quest e, si request no'u executara, pague-ho del seu propri lo dit governador o jutge request. E aço haja loch tantes vegades com sera emes lo tal recors.

De la Cavalleria.

RUBRICA .VI.

Dels jutges e de les comissions.

[.I.]

[4 v] Per quant sovent se sdeve que per importunitat de les parts de nostra cort o de altri havent poder de nos son impetrades diverses comissions a diverses persones e jutges en una mateixa causa, per la qual raho se segueixen grans altercacions e inmoderades despeses entre les parts litigants e dilacions molt grans, provehim per ço, volem e ordenam que, si una vegada a impetracio de alguna de les parts, sera impetrat algun jutge en lo cars que's pot impetrar, e per aquell hoides les parts segons la forma que's deuen hoir per nostres officials e altres jutges ordinaris, com per altres furs per nos fets es provehit e ordenat, sera ordenada sentencia e mesa en poder del scriva de la causa ab tot effecte e estant axi lo negoci sera altra comissio de nos impetrada de la dita causa e presentada la sentencia per lo dit primer jutge ordenada, sia publicada no obstant la dita segona comissio; e, si la sentencia no sera ordenada e en poder del scriva mesa, ladonchs los dos jutges per nos donats e de nos impetrats, donen sentencia en la dita causa, encara que la ultima comissio revoque la primera, si ja algu dels dits jutges no es sospitos a alguna de les parts, de les quals sospites sia conegut segons es statuhit e ordenat en les sospites dels jutges delegats, car en tal cas, concurrent-hi justes sospites, convocades les parts, lo governador hi puixa assignar jutge a les parts no sospitos.

De la Cavalleria, vice-canceller,

[.II.]

Com per fur del present regne algun jutge delegat no puixa usar de la comissio fins que ha fet lo jurament en lo dit fur stathuit e ordenat, e del dit fur sia stat abusat, volem, provehim e ordenam que algun jutge delegat no puixa usar de la sua comissio fins que haja fet lo dit jurament en poder del justicia de la ciutat, vila o loch hon lo dit jutge haura a jut-gar, lo qual jurament faça davant les parts, o de la una de aquelles, al qual jurament enadim e ajustam que axi mateix jure que ans de la impetracio de la dita sua comissio no ha concertat ab alguna de les parts que li sia feta la dita comissio, e, si·u haura concertat o usara sens fer lo dit jurament tots los actes per tal comissari fets sien nul·les.

Ipsa foro.

De la Cavalleria.

.III.

Tota sentencia que sera ordenada per nostres officials o jutges ordinaris o delegats en les ciutats, viles e lochs del present regne de Valencia, apres que hoides les parts, segons que en los precedents furs es dit, o no hoydes per contumacia de aquelles, sera mesa en poder del scriva qui ha a rebre la publicacio de aquella, no sia en alguna manera la publicacio de la dita sentencia empachacla per algun rescrit o comissio de nos impetrada per alguna de les parts, mas aquella sia, tan tost que sera request per alguna de les parts, publicada, los dits rescrit o comissio en alguna manera no obstant.

De la Cavalleria, vice-canceller,

RUBRICA .VII.

Dels pagaments de les mullers.

Per tolre grans frauds que's fan en lo present regne e engans en los contractes e obligacions, provehim e ordenam que qualsevol persona del regne de Valencia qui constant lo matrimoni pagara lo dot e creix a sa muller, o fara donacio alguna de sos bens a pare, mare, fills, filles o a altres qualsevol persones, los dits pagaments e donacions hajen a esser scrits almenys la substancia de aquells en un libre o registre que's faça cascun any en la cort del justicia civil de la ciutat de Valencia e en les altres ciutats e viles reals en la cort del justicia major de les dites altres ciutats, viles e lochs del dit regne en lo qual libre no·y haja als scrit ni registrat sino los dits pagaments e donacions, enaxi que les donacions o pagaments hajen effecte del dia o kalendari que seran scrites en lo dit libre, e no de ans, encara que abans sien rebudes. E si lo contrari sera fet, tals pagaments o donacions en son cas no empachen o puixen empachar qualsevol obligacions que sien apres fetes per los dits donadors o per los qui hauran fet los pagaments a ses mullers, ans sien derrereres en temps als crehedors, encara que sien primeres en kalenclari; lo qual libre lo justicia o scriva de aquell haja a mostrar tantost e tota hora que sera request per qualsevol

[5 r] persona qui·u vulla mirar.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA VIII.

De crims.

[.I.]

Declarant, millorant e enadint als furs fets en lo present regne en rubriques *de crims*, volents donar deguda forma al procehiment que·s deu fer en aquells per toldre veixacions als nostres subdits e vassalls, provehim e ordenam que si algu sera pres per crim per ell comes, del qual no sia deguda pena corporal dins deu jorns continuament comptadors apres que sera denunciat, o lo clam sera posat, li sia fet e clos lo proces sens dilacio alguna e li sia donada la pena pecuniaria que mereixera ab sentencia; e si lo jutge o official, davant qui sera lo proces, no donara sentencia dins lo dit temps sia encontinent delliurat e absolt lo pres del dit crim e pena, e lo dit official o jutge pague lo interes al damnificat. E si lo crim o delictes sera tal que mereixca pena corporal principalment o en subsidi en tal cas tot lo proces haja esser fe dins terme de quaranta dies continuament comptadors, enaxi, empero, que si dins los cinch dies primers no sera mostrat per lo acusador alguna cosa per la qual se mostren vehements o apareixents presumpcions contra lo delat, encontinent done a sufficient fermança lo delat e traga aquell de la preso. Los dits cinch dies, volem que correguen del dia en avant que sera confessat lo delat, e correguen *ipso facto*, fetes les confessions sens fer-hi provisio, enaxi que passats los dits cinch dies, apres que lo delat sera confessat, sia lo jutge solicit en fer-se venir lo scriva per veure qu'es provat contra lo dit delat e, segons lo que troba, retengua o delliure aquell dit delat segons dessus dit es, no obstant res en contrari al·legat; e, si deura esser detengut pres fins a sentencia, aquella dita sentencia sia donada dins lo dit terme de quaranta dies. E si lo jutge en aço sera negligent, o remis, sia tengut del seu propri pagar tot lo dan al interessat, e lo pres sia delliurat e donat a bones e sufficients fermançes de presentar aquell tota hora que sera demanar. E volem encara que les dilacions a posar e provar e publicar sentencia, dessus dites, no puxen esser mes de quaranta dies, e aquells corregen *ipso facto* del dia en avant que lo delat sera stat confessat; e lo dit terme puixa esser abreviat segons la qualitat del crim e no prolongat, aço empero declarat, que dins dos dies, apres que sera algu pres, sia denunciat e confessat, e sia leixada la denunciacio en poder del scriva. E per quant los justicies de les ciutats e viles reals del regne no poden donar sentencia sens lo consell general e, diferint-se lo consell, se difereix la justicia e no·s poria fer lo que dessus es dit e ordenat dins lo dit temps, es provehit que almenys cascun divendres de cascuna setmana sia tengut consell general per a les causes criminals en los quals dies se determinen les dites causes e, que per a tenir los dits consells, los justicies e jurats ne sien o puxen esser compellits per lo portantveus de. governador e cort sua, axi deça com della Sexona, e los lochtinents generals e particulars de aquells ab manaments penals e execucio de pena; e, ultra la dita execucio, lo dit governador e cort sua en lur fadiga o puxen e hagen a fer; aço declarat que en les causes criminals, en les quals per los delictes e crims dels quals algu sera accusat, no deja seguir pena corporal de mort o mutilacio de membre que davant lo justicia criminal de la ciutat de Valencia se menaran, puixa lo dit justicia criminal ab consell de son ordinari assessor tan solament, sens convocar consell general, donar sentencia en les dites causes.

De la Cavalleria.

[.II.]

Item, com per los processos de ausencia se segueixen grans vexacions e infamies a nostres subdits e gran occasio de destrohir aquells e encara de calumniar, volem, provehim e ordenam que alguna denunciacio no sia admesa contra algun absent qui se'n sera anat o absentat de la vila o loch hon haura comes lo crim o delictes si ja lo denunciador no jura que totes les coses que ha posades en la dita denunciacio ha per cert que son veres e les ha fetes e comeses lo delat o qu'en tal judicis e presumpcions que son sufficients a creure que lo delat ha fet los dits crims e, si de totes les dites coses no volrra fer lo dit jurament, admeta la denunciacio lo official o jutge davant qui sera denunciat per les coses que seran jurades en lo al

[5] tre, la repel·leixca si ja lo denunciador no volra donar informacio al jutge de les coses que denuncia, car la donchs, vista la dita informacio, lo dit jutge delibere en que admetra la dita denunciacio e en que la repel·lira. E aço haja loch quan sera posada la denunciacio per alguna persona privada.

De Cavalleria vice-canceller.

[.III.]

Quant lo fisch per son offici volra algun denunciar, no sia admesa la sua denunciacio fins que, primerament sobre lo dit crim o delict de que volra denunciar, per lo official o jutge a qui pertanga, o per son ordinari assessor personalment, no sia rebuda informacio sobre lo dit crim, e, aquella rebuda, la done al advocat fiscal e, segons aquella, del·libere lo dit advocat de fisch si denunciara o no; e, servada la dita solennitat, e no en altra manera, sia admesa denunciacio posadora per lo fisch, e la informacio sia posada e continuada en lo proces e donat trellat a la part, publicats los testimonis. E lo fisch no puixa denunciar sino per aquell crim que per la informacio constara e no per altres; aço ajustat que si, apres o entre temps constara de algun crim, lo dit fisch puixa denunciar de aquell crim que constara.

De la Cavalleria.

[.III.]

Encara per donar vera intel·ligencia al fur tercer *De crims* del alt rey en Jacme disponent en proces de absencia, provehim e declaram que alli hon diu que, si al condemnat e bandejat sera fet mal o dan, lo qui·u fara no sia tengut a nos ne a la cort *et caetera*, se entenga de aquell condemnat e bandejat que sera condemnat e bandejat per mort per aquell perpetrada, de la qual era denunciat, e no en altre cars ne delict o crim, encara que sia condemnat per crim o delict de pena de mort o altra menor pena. E que la mort del bandejat puixa fer parent del occis fins en lo quart grau, e no algun altre, no obstant qualsevol fur, acte de cort e sentencies reals o altres en contrari donades o promulgades, les quals ab lo present fur revocam e havem per revocades, enaxi que de aquelles no·s puixa penre exemplar.

De la Cavalleria.

[.V.]

Axi mateix provehim, volem e ordenam que atenent que lo proces de absencia te ja certa forma per la qual deu esser procehit fins a sentencia inclusive, enaxi que no resta res en coneixença del jutge sino tan solament veure en fet si les coses dispostes per lo dit fur consten per proces esser axi fetes com es ordenat. Per tal volem e ordenam que per desempachar lo dit proces, algun procurador o conjuncta persona del delat no sia admes a al·legar incompetencia de jutge o sospites contra aquell si lo dit jutge sera official o jutge ordinari en lo regne de Valencia. Mas no obstant tal al·legacio lo dit proces sia fet e clos juxta fur, salvo si lo denunciat no sera capella en alguns ordens sacres constituït, o simple tonsurat. E si sera coronat conjugat, cesse lo proces de absencia quand sera mostrat que es en poder de jutge ecclesiastich.

De la Cavalleria.

[.VI.]

Encara provehim e ordenam per tolre totes veixacions e calumnies que algu de qualsevol ley, stat o condicio sia no sia admes a denunciar algun altre, major o menor, de sa condicio o coegual, davant la cort de la governacio, batlia general o justicies ordinaris de qualsevol ciutats, viles e lochs del regne o altres qualsevol jutges que primerament e ans de totes coses no sia sotascriu a pena de talio, juxta forma de fur. E si per algun official dels dessus dits o altres jutges, sens la dita subscriptio, sera admesa denunciacio, los actes per aquells fets, o fahedors, sien nul·les e de nul·la efficacia e valor e no puixen noure al denunciat ne aprofitar a denunciador, ans sia de tot en tot delliurat lo delat si per la dita raho pres sera; si ja lo dit crim no sera tal que per aquell puixa esser procehit per lo fisch, car en tal cas sia procehit a instancia dels fisch procehint les solennitats dessus dites parlants de la forma com lo fisch deu e pot denunciar.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .VIII.

De evocacions de causes de viudes, pubils e altres miserables persones.

Per tolre calumnioses veixacions a nostres subdits, provehim e ordenam que lo privilegi atorgat a les viudes, pubils e miserables persones de evocar les sues cau

[6·r]ses a nos o al portantveus de governador de regne de Valencia, lochtinent general o particulars de aquell ne a nostra audiencia no haja loch sino en aquelles persones viudes, pubils e miserables persones que civilment demanen e son demanades per contractes, obligacions o fets d'elles propis, e no haja loch en aquelles persones que tenen dret o drets cessionats o donats per altre no havent lo dit privilegi, si ja no era mostrat que la dita cessio o donacio era stada feta per pagament de deute realment degut a les dites viudes, pubils e miserables persones, del qual deute haja a constar ab contracte, o la donacio sia feta realment sens frau, enaixi que sia per a utilitat total del donatari e, ans que sia admes lo donatari volent usar de tal privilegi, ho sia tengut solennialment jurar denant lo jutge en presencia de la part convenguda e actriu ab qui sera lo plet.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .X.

De draps e drapers.

Provehim e ordenam que en lo regne de Valencia no sia o puixa esser venut per a tallar drap de lana, si ja no es banyat e refredat tan solament, e que no sia baixat, revocant e havent per revocada la ordinacio en contrari feta per acte de cort fet en la vila de Monço per lo alt rey don Johan pare nostre en lo any Mil .CCCC.LXIX.

De la Cavalleria.

RUBRICA .XI.

Dels estrangers que puixen vendre de menut.

Revocam e havem per revocada la ordinacio en la ciutat de Valencia feta, encara que per nos sia auctorizada o manada fer, ab la qual fonch provehit que algun hom strany no natural de nostres regnes e terres no puixa vendre totes coses e mercaderies de menut, ans volem e ordenam que tothom de qualsevol ley, stat e condicio sia, ara sia nostre vassall o subdit o no, puixa vendre coses e mercaderies, axi de teleria com de quinquelleria, com altres de menut, e tenir botigues com era acostumat.

De la Cavalleria.

RUBRICA .XII.

Dels fills de les slaves.

[.I.]

Com sovint se sdevinga que les catives dels habitants en lo regne de Valencia se jaen carnalment ab los scuders, moços e altres de la casa de lur senyor, e encara ab altres fora de la dita casa e se emprenyen e apres quant pareixen dien que lo part es de lur senyor e que per aço son franques, provehim e ordenam que les dites slaves per la dita raho no obtinguen o puixen obtenir franquea, si lur senyor jurara que la criatura no es sua ab jurament, al qual se haja star, e, altrament no obtinga libertat.

De la Cavalleria, vice-canceller.

[.II.]

Si algu o alguns habitants o altres del regne de Valencia, o altres qualsevol en aquell declinants, se jaura carnalment ab sclava de algun habitador de regne de Valencia e, la dita sclava parira, jatsia per fur del present regne, lo part, si sera de home franch, sia franch. Empero volem e provehim e ordenam que lo qui haura emprenyat la dita sclava pague al senyor de aquella vint-e-cinch liures moneda reals de Valencia, e sia-li liurat lo fill si'l volra. E si tes dites vim-e-cinch liures pagar no pora, corregua per la ciutat, vila o loch del regne tot mm, e sien-li donats bons açots; aço ajustat que, si la sclava morra de tal part, lo emprenyador pague lo preu de la sclava.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .XIII.

De guiatges e treves.

[I]

Volent apartar nostres subdits e vassalls de injustes e calumnioses veixacions per tolre los grans abusos que de cascun jorn se fan en les denunciacions que axi per nostre fisch com a instancia de part privada se posen davant nostres oficials, o altres jutges ordinaris o delegats, provehim, statuhim e ordenam que si denunciacio sera posada contra algun singular del stament militar axi a instancia de nostre fisch com de alguna part privada, en la qual denunciacio se contendran molts caps e molts articles de diverses crims o delictes; si lo tal denunciati volra

comparer per algun o alguns dels dits crims e fer dret sobre aquell o aquells, e no sobre tots,
aquell tal puixa venir

[6 v] e metre's en mans de la cort, e faça dret dels crims que volrra; e dels altres, la persona sua sia guiada enaxi que, fet dret dels crims per los quals haura comparegut e sera absolt, liberament se'n puixa anar e absentar hon e com ben vist li sera.

E dels altres crims per los quals no haura volgut comparar, no obstant la sua presencia e les sobredites coses, li sia fet continuat e, clos lo proces de absencia en los casos en la forma e contra aquelles persones que fer se pot juxta forma de fur.

De la Cavalleria, vice-canceller.

[.II.]

E per major declaració del fur precedent, statuhim e ordenam que si contra algu dels sobredits sera fet proces de absencia e, duran lo dit proces o finit aquell, sera posada addició o nova denunciació de altres crims o delictes lo tal denunciat o condemnat s comparar volra sia guiat del proces e sentència e condemnació que contra ell sera feta mentres que fara dret e stara e dret sobre la nova denunciació o addició; aço declarat que lo precedent present fur, en les persones dels richs homens, nobles e cavallers, spasa cints, se entenga que sia fet aquell proces contra ells que, per fur parlant de les propdites persones, se pot fer e sens derogació alguna de aquell.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .XIII.

Del advocat fiscal.

[.I.]

Encara ordenam que, com per fur sia dispost que'l advocat fiscal jure lo que es contengut en lo fur del rey don Alfonso, rubrica *De advocat fiscal* que lo dit advocat fiscal sia tengut fer lo dit jurament tota hora que la part contra la qual se enanta en lo proces o causa, o requerra e demanara, tota exceptio a part posada.

De la Cavalleria.

[.II.]

Item ordenam e statuhim que per quant lo advocat fiscal entreve en lo del·liberar de les causes fiscals, en lo delliurar e traure los homens presos de la preso per crims detenguts e en dar sentencies en los processos. E, com moltes vegades los assessors del portantveus de governador, batle general e justicia en lo criminal sien e son diverses e contraris en lo votar en los casos a cascun dels dits oficials ocorren al vot e parer del dit advocat fiscal, que en tal cars los dits oficials e cascun de aquells, exhigit lo vot del dit advocat fiscal, segueixquen e sien tenguts seguir lo vot del assessor ordinari de caseu dels dits oficials, no obstant lo dit advocat fiscal sia de contrari vot o parer.

Vidit *vicecancellarius*.

RUBRICA .XIII.

De censals.

[.I.]

Item ajustant e millorant los furs, privilegis e pragmatiques parlants de execució de pensions de censals, violaris e deutes ab responsio de interes, ordenam, provehim e manam que'l portantveus de nostre general governador, lochtinent general d'aquell, batle general, lochtinent de aquell, justicia civil e altres qualsevol oficials del present nostre regne sien tenguts en tot e per tot servir e guardar e deduhir a execucio tot ço e quant es statuhit e ordenat en favor de execucio de pensions de censals, violaris e deutes ab responsio de interes, e que qualsevol official en la cort, del qual se fara la execucio, sia tengut jurar, si request sera, la pragmática e furs parlant de execucio de pensions de censals, violaris e deutes ab responsio de interes, la qual pragmática en apres fon feta fur, en manera que, recordant-se lo dit official de tal prestacio de jurament, sia pus prompte a fer la dita execucio e execucions.

Vidit *vicecancellarius*.

RUBRICA .XVI.

Del portantveus de governador.

[.I.]

Item ordenam e statuhim que los portantveus de governador, lochtinents, subrogats, assessors, scrivans, o altres ministres, no puixen haver ne demanar salaris alguns sino en los

casos per furs statuhits; e, si indebitament ne reebran, sien tenguts restituhir aquells sens alguna excepcio e dilacio.

Vidit vicecanellarius.

.II.

Item fem fur que'l portantveus de governador e lochtinents de aquell o subrogats no pui xen fer em pares generals en los presos e persones detengudes en preso, ans, no obstant tal em para, lo jutge qui conexera de la causa del dit pres puixa delliurar

[7 r] aquell de la preso, tota hora que li parra per justicia lo deja delliurar, no sperada consulta del dit governador,

Vidit vicecancellarius,

RUBRICA .XVII.

[.I.]

De la cort del consolat.

Item, com les causes que's tracten denant los consols de la mar o fets mercantivols de la ciutat e regne de Valencia, sien fets immortals, donant-hi causa que les parts litigants fan requestes e instancies que los dits consols se prenguen assessor e assessors en aquelles, per ço, statuhim e ordenam que los dits consols no puiuen esser costrets ni forçats en penre's assessor o assessors» si ja los dits consols per alguns apuntaments de dret no se'n volran penre a lur voluntat. Que aço mateix sia observat en los jutges dels apells eo de la causa de apel·lacio interposada de la sentència donada per los consols, no obstant qualsevol privilegi e provisions en contrari atorgats e fets.

Vidit vicecancellarius.

.II.

Mes avant statuhim e ordenam que les causes e qüestions de la cort del dit consolat e que venran davant los dits consols sien tractades de nua paraula sens scrits, e que sols sien redigits en scrits los testimonis e les sentencies que's donaran en la dita cort e que en les dites causes de la cort del dit consolat no puiuen entrevenir procuradors, notaris ne causidichs, sino sols los principals. E si algu dels principals sera malalt, absent o impedit, lo procurador de aquell sia mercader e de la condicio que sera lo principal, en manera que notari o causidich no'y puiuen entrevenir. E lo contrafahent encorrega en pena de cinch-cents sous e privacio de offici.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XVIII.

De corredors.

E per tolre los abusos que's fan per los corredors en reebre inmoderats salaris, provehim e ordenam que algun corredor no puixa pendre mes salari de mealla per liura de cascuna de les parts, e que lo dit salari, per gran que sia, no puixa muntar a major suma de deu liures. E, si lo contrari sera fet, que tal corredor sia privat del offici e que per algun temps no'y puixa esser admes al dit offici, e ultra encorrega en pena de deu liures applicadores la mitat a nostres coffrens, e l'altra mitat als spitals de la dita nostra ciutat de Valencia.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XVIII.

De coneixença de crims fets en camins reals.

E per apartar totes diferencias e altercacions que's porien, e poden, moure e suscitar entre los officials nostres reals e los ordinaris de les ciutats e viles reals nostres sobre la jurisdicció dels crims e delictes fets e perpetrats en los camins reals, statuhim e ordenam que en la conexença e punicio de aquells sien servats los furs. E perque justicia sia feta, haja loch entre aquells prevenció, enaxi que'l official qui primer penra lo criminos eo aquell, qui sera inculpat del crim, tinga e haja conexença de aquell puix no sia dels crims reservats a la cort de la governacio, e aço sia observat entre los officials de les ciutats e viles reals nostres, e no de altres lochs.

Vidit.

RUBRICA .XX.

De penes.

Item, com per furs del present regne, stabliments de la ciutat e altres ordinacions, sien limitades les penes imposades per raho de crims e delictes, ordenam que per nos o nostres officials no puiuen esser fetes algunes provisions, augmentant les dites penes ultra que per furs e privilegis es statuhit e ordenat, revocades qualsevol provisions en contrari fetes, reduhint aquelles al que per furs, privilegis, stabliments, usos e bons costums, es acostumat imposar e exhigir.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXI.

De armar fustes.

Item statuhim e ordenam que sien servats e executats qualsevol furs e privilegis, pragmatiques e provisions parlants e disponents sobre les armades e poder de armar fustes, que te la ciutat nostra de Valencia eo los jurats de aquella, e en la conexença de les co

[7 v]ses e homens que penrran ab les dites armades, enaxi que'l batle general nostre, o lochti-nents de aquell, no se'n puxen entrametre per alguna manera del que per los dits furs e privilegis als dits jurats es atorgat.

De la Cavalleria.

RUBRICA .XXII.

De officials.

Item per apartar fraus, provehim, statuhim e ordenam que'ls officials nostres axi governador, batle general com altres, advocat e procurador fiscal e assessors dels dits officials, no puxen arrendar les scrivanies de lurs corts ne haver part en los arrendaments de aquelles per via directa o indirecta ne per interposades persones. E si lo contrari sera fet, que sien encorreguts, e encorrega cascun contrafahent, en pena de privacio de offici.

De la Cavalleria.

RUBRICA .XXIII.

De les causes de vils persones.

E perque los ordinaris no puxen esser empachats en fer e administrar la justicia, statuhim e ordenam que les causes dels alcavots, vagabunds, males dones e bagasses, e dels jochs, no-s evoquen per lo portantveus de nostre governador per miserabilitat, viduhitat, ne altra causa, sino en, e per la forma acostumada,

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .XXIII.

De contencio de juredictio ecclesiastica.

E per tolre e apartar totes differencies entre los officials reals nostres e los ordinaris de les ciutats e viles reals ab los officials ecclesiastichs, per raho de les repeticions que-s fan molt injustament de alguns coronats, los quals ab ventat no-s poden alegrar del privilegi clerical; per ço provehim, statuhim e ordenam que les sentencies, declaracions e concordies, fetes e ordenades axi per la reyna dona Elionor com altres, de convenir en plaça comuna los officials ecclesiastichs e seculars, sien observades e executades, enaxi que tota hora e quant sera dit o al·legat per lo official secular lo pres no poder-se alegrar de corona, que de continent, per lo jutge ecclesiastich, no sia en res enantat o procehit a imposar entredits ne usar de les censures ecclesiastiques fins sia vist e conegut en plaça comuna e, en aquella, pres apuntament del fahe-dor. E encara volem que sien servades les declaracions fetes en Cathalunya sobre les dites coses.

De la Cavalleria, vice-canceller.

RUBRICA .XXV.

De letres impetrades contrafur.

E per obviar a la malicia dels litigants provehim e ordenam que comissions, letres o provisions, impetrades o impetradores contra furs e privilegis, no sien observades ni executades, ans volem e manam que los furs e privilegis parlants de la dita impetracio e presentacio de letres, comissions e provisions, sien observats e executats ab tot effecte.

De la Cavalleria.

RUBRICA .XXVI.

De revocatio de guiatges.

Com certs privilegis de guiatges, atorgats a les viles de Algezira e Borriana, sien molt damnosos a la cosa publica de la ciutat e regne de Valencia, car per star les dites viles tant propinques a la dita ciutat, se cometen de caseu jorn molts crims, furts, morts e altres delictes; e, en lo mateix jorn son guiats e assegurats en una de les dites viles, en tant que dels malfactors no-s pot haver ni fer justicia corporal, e menys executio en los bens, e, axi se dona animo a molts de delinquir, e encara se ernpachen e es stat atemptat de empachar los processos criminals de absencia. Per ço, per lo benefici de la cosa publica de tot lo regne, la qual se deu prefferir a la particular de les dites viles, revocam e havem per revocats los dits privilegis e concessions a les dites viles atorgats, provehint e manant que los dits privilegis e qualsevol confirmacions, de aquells fetes, no sien en alguna manera observats.

De la Cavalleria.

RUBRICA .XXVII.

De dret de peatge.

Item provehim e manam que, a les persones qui son

[8 r] vehins de València, e portaran tonyines e mercaderies a la dita nostra ciutat de València e altres qualsevol virtualles; en lo pagar del peatge e altres drets, sien servats los privilegis e immunitats als ciutadans de València atorgats.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXVIII.

De notaris.

Fem fur nou que qualsevol notari qui sera request de reebre apoca o carta de quitament de censal, violari o deute ab reponsio de interes, que no puixa rebre aquella dita carta o apoca de quitament, o revenda per via de quitament, que en presencia del dit notari no sia feta e rebuda la cancel·lacio del contracte de carregament de censal e violari e deute ab responsio de interes, per lo notari reebedor del dit contracte o regent los libres de notes e prothocols de aquell, e continuada la dita cancel·lacio al peu del dit contracte e lineat aquell segons lo stil dels notaris en presencia sua; e si lo contrari sera d'aci avant fet, que lo notari rebedor del dit quitament sia privat e sospes per un any de art de notaria, e encorrega en pena de vint-e-cinch liures: pagadores la mitat als coffrens nostres, e l'altra mitat als spitals de la ciutat o vila on se sdevendra, e ultra encorrega en pagar e satisfet a la part qualsevol dans e depeses que, per no trobar-se cancel·lat lo dit contracte, convenra a la part fer, haver e sostenir.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXIX.

De la sal.

E com per molts furs e privilegis del present regne sia dispost e ordenat que la sal en la ciutat e regne de València, no sia o puixa esser venuda mes de quatorze *solidos* lo caffiç, per ço provehim, manam e ordenam que sien fetes e publicades crides per tot lo regne present, que la dita sal no puixa esser venuda per los arrendadors e gabellots de aquella a mes preu del que es acostumat per tots temps vendre ab imposicio de grans penes, les quals haja de executar lo nostre batle general a instancia de qualsevol persona, no obstant qualsevol provisions o letres en contrari fetes e per nos provehides.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXX.

De confiscacio de bens.

Item ordenam, provehim e manam que'l fur contengut en rubrica *De malfactors* començant "los alous e altres furs", de aquella materia parlants, sien en tot e per tot observats; e si, alguns dels dits bens per crim de heretgia, o alias, per lo dit crim seran perduts o confiscats, que aquells dits bens sien adquirits e guanyats als senyors directes, e, si de alguna util senyoria seran estats privats, que aquella los sia restituhida.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXXI.

De alguazir que no tinga lo loctinent de governador de ca lo riu de Xuquer.

Item provehim, ordenam e manam que'l loctinent de governador deça lo riu de Xuquer no puixa tenir alguazir en la sua cort, com la preminencia de tenir alguazir sols pertanga al portantveus de general governador del present regne, e no a algun altre; e, revocam, e havem per revocades, qualsevol provisions en contrari fetes.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXXII.

De crims.

Item, com los officials de les ciutats e viles reals del present regne, quand manen e proveheixen esser fetes algunes scriptions de bens de les cases de alguns delats o accusats de crims; e, fetes les scriptions, los ministres de les corts se fan pagar salaris e messions, lo que de justícia no's pot ni deu fer, fins lo delat, o denunciat ab sentència, sera condemnat. Per ço, per provehir a tals abusos, provehim, manam e ordenam que los dits officials e ministres, de aquells, no puxen pendre salaris ni messions algunes fent les dites scriptions de bens, e que no puxen penre penyores algunes de les cases dels dits delats, fins que lo reu o delat sia condemnat ab sentència judicial passada en cosa jutjada.

Vidit vicecancellarius.

RUBRICA .XXXIII.

Dels officis de la ciutat de Xativa.

[I.]

[8v] Item com los justicies e almustaçafs de la ciutat de Xativa sien tenguts donar compte, ço es, lo justicia en poder del batle e lo mustaçaf en poder del justicia, e sia sdevengut que apres que los dits oficials son diffinit, lo batle de la dita nostra ciutat de Xativa mana als dits oficials e hereus de aquells que tornen a donar comptes en poder de aquell compel·lint-los ab capcio de penyores; per ço, provehim e ordenam que puix los dits oficials seran diffinit e faran fe o ostensio de ses degudes diffinicions, que no puixen esser compel·lits ne costrets a donar los dits comptes, en manera que de aqui avant no puixen esser vexats.

Vidit *vicecanellarius*.

.II.

Mes avant com los oficials de la ciutat de Xativa sien oficials per tot lo terme de aquella, e lo batle de la dita ciutat es batle per tot lo terme de aquella y acostuma e ha acostumat fer e crear lochtinents axi en lo loch de Castello com altres, per ço, provehim e ordenam e statuhim que lo dit batle de Xativa sia batle del dit loch de Castello e puixa crear lochtinent en aquell. E axi revocam e havem per revocada certa electio e creacio de batle, la qual havem feta a-n [en blanc] Caldes en batle del dit loch de Castello, enaxi que de aci avant no puixa usar del dit offici, sino que lo dit batle de Xativa e lochtinent de aquell regeixca la moreria que-s fa en lo dit loch de Castello e use en aquell del dit offici segons usa e exerceix en la dita ciutat de Xativa.

Vidit *vicecanellarius*.

Yo el Rey.

CAPITOLS OFFERTS E DONATS EN LA CORT GENERAL PER PART DEL BRAÇ ECCLESIASTICH AB LES RESPOSTES E PROVISIONS FETES EN LA DITA CORT PER LA MAGESTAT REAL A LA EI DE CASCUN CAPITOL.

Primera oblacio de la sglesia.

Senyor molt excel·lent: de alguns temps ença los oficials del reverendissimo senyor cardenal e bisbe e capitol de Valencia, e algunes altres persones ecclesiastiques del dit bisbat, hoc encara la Sglesia e ecclesiastica libertat, per diversissimos greuges sien stats agreujats e infringida la libertat de la Sglesia per los oficials reals de la ciutat e regne insignes de Valencia e senyaladament en los casos dejus scrits. Supplica lo braç ecclesiastich del dit regne de Valencia que los dessus dits greuges sien revocats per vos, senyor, o provehit que per lo sdevenidor ab incursio de grans penes no-s façen segons que de vos, senyor molt il·lustrissimo, se spera a la laor e gloria e servir de nostre senyor Deu, e relevacio de la ecclesiastica libertat e bon estament de justicia, retenint-se facultat de proposar-ne hu e molts segons les ocurrencies durant la present cort e de adobar e diminuhir hon necessari sera.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .I.

Que lo porter elegit per lo senyor bisbe e capitol sia executor del que sera jutjat per los oficials ecclesiastichs.

E primerament, senyor, es agreujat lo dit braç ecclesiastich per quant en los temps passats eren los potters [sic]^(**) de la governacio, no en tal ne tan gran nombre com huy son, e no se'n podien haver, sino ab excessiu e inmoderat salari, facilment, per fer algunes execucions de contractes sobre los arrendaments de les decimes e primicies e altres rendes ecclesiastiques. E per lo bisbe ladonchs de Valencia e son venerable capitol se impetras, dels gloriosos reys don Johan e apres don Marti e ara darrerament don Alfonso, de immortal memoria, un privilegi e molts ab

{**}) Lease porters.

[9r] los quals se dona facultat als sobredits bisbe e capitol que poguessen elegir un porter de la governacio per fer les dites execucions; e axi ne hagen tengut molt temps hu e altre, e ara de present vegem manifestament esser-los damnosa la electio de un sols per fer-se pagar immoderades despeses, introduint novells stils damnosos e prejudicials a la libertat ecclesiastica. E si mort lo dit porter e de present vostra magestat n'i hagues posat altre, e avisada per part dels sobredits bisbe e capitol esser damnosa la dita provisio, a instancia dels sobredits la haguera revocada. Supliquen los sobredits reverent bisbe e capitol que per acte de cort sia provehit que per lo sdevenidor nengun porter se puixa empachar de les dites execucions, si no son aquells qui per aquella vegada sera elegit per los sobredits, o algu de aquells, a les dites execucions; e que ja per ço no sia en res perjudicada la jurisdicció e libertat ecclesiastica, les quals los dits ecclesiastichs tenen a coneixer e provehir en la execucio de les dites decimes e primicies e sos termens ordinaris, puix se fan les dites execucions per les dites decimes les hauran col·legides o sien tenguts los preus de aquelles pagar per los arrendaments que hauran fets.

Plau al senyor rey que'l dit porter sia executador del que sera jutjat per los officials ecclesiastichs, sols aquell qui serra elegit per lo bisbe e capitol, e que la dita electio del porter se puixa variar per lo dit senyor rey a instancia del dit bisbe e capitol.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .II.

De la confirmacio feta per la magestat real de la bul·la aurea.

Item, senyor, no ignora vostra celsitud quant per la gloriosa memoria del senyor rey don Alfonso, oncle e predecessor de vostra excel·lencia, fonch ab gran solennitat e ab intervencio del reverendissimo cardenal Morineu com a legat de nostre senyor lo papa Nicolau Quint de felicissima recordacio en la ciutat de Naps, feta composicio de capitols sobre lo dret pretes per aquella en les decimes e primicies, axi en la propietat tota de aquelles com en los quatre *solidos* per liura sobre aquelles, com en la possessio e jurisdicció de aquelles, que per nengun temps ne ell ne sos successors per qualsevulla titol se'n poguessen empachar de les dites decimes; e tot aço sia redigit en una bul·la amplissima ab confirmacio apostolica, la qual bul·la es bul·lada ab bul·lador en la tenor de la qual se conte expressa obligacio que per si lo dit senyor rey e per sos successors juras la observança de la dita bul·la e tot lo contengut en aquella, axi com ladonchs presta lo dit jurament e noresmenys los successors seus, reys de Arago, fossen tenguts en les primeres corts prestar lo semblant jurament dels dits capitols e de totes les altres coses en la dita bul·la contengudes. E com fins açi be que vostra magestat ne sia stada requesta per part del reverendissimo senyor cardenal e bisbe de Valencia e del venerable capitol de la dita Sglesia, per vostra excel·lencia no sia stat prestat aquest jurament en gran greuge del present, braç ecclesiastich, parlant ab la deguda reverencia e obediencia que'S pertany, Supplica lo dit braç vulla prestar lo dit jurament ara de present de la prestacio del qual conste per acte de la present cort, e permetre la observança per lo dit jurament de totes les coses en la dita bul·la contengudes, de la qual bul·la lo dit braç fa ocular ostensio a la magestat vostra.

Vol lo senyor rey jurar los capitols de la bul·la aurea axi com se demana, si per son antecessor prometreu es tengut de jurar. Alius es content de fer lo que deja sens prejuhi de aquells qui's oposen contra lo contengut en la dita bul·la, ço es militars e reals,

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .III.

Que la executio del delmes e primicies no sia empachada per lo governador ne altre official real per via de recors nec alias.

Item, senyor, com la sglesia de Valencia tinga privilegis o provisions dels gloriosos reys don Johan e don Marti antecessors de vostra magestat, los quals disponen e manen que vostre governador de regne de Valencia no's puixa empachar, ell ne nengun altre official exceptada la magestat vostra, en nenguna manera en res que toque al juhi dels dits delmes e primicies; e lo vostre governador e son assessor tots jorns ernpachen lo porter qui's

[9v] diu dels delmaris ab recorssos, los quals son causa de no poder fer son juhi e justicia de nengunes quantitats que sien degudes als dits ecclesiastichs per rao de les decimes e primicies; supplica per tant lo dit braç ecclesiastich sia de vostra merce, senyor, observant e tenint los dits privilegis e provisions, manar ab acte de la present cort ab imposicio de penes en los dits privilegis o provisions contengudes, de les quals per vostra magestat ne son primogenit no puixa esser feta gracia alguna, la mitat de les quals sia applicada a vos, senyor, e l'altra mitat a la part de la sglesia, que lo dit governador ni son assessor ni altres officials vostres no's puiuen entrametre del dit juhi per via de recors *neque alias*, e si lo contrari era fet, ultra lo incorriment de les dites penes sia haut per nul·le, cas e de nengun effecte e tots los actes sien hahuts per nul·les.

Plau al senyor rey que'l governador ne altre official real no admeta recors de les execucions que fa lo porter dels delmaris com a executador del jutjat per lo jutge ecclesiastich, si sera lo recors per exces comes contra lo que sera jutjat per lo dit jutge ecclesiastich.

Vidit *vicecancellariu.*,

CAPITOL .IIII.

Dels bens consignats per a smerçar en ma morta, dels quals se haja una vegada pagat amortizacio no sien tenguts pagar nova amortizacio.

Item, senyor, com alguns ecclesiastichs del regne de Valencia hajen impetrat de vostres gloriosos antecessors reys de Arago e senyaladament de la immortal memoria del senyor rey don Alfonso, oncle vostre, licencies de poder comprar annues pensions censals e annuals fins en certa summa, en les dites licencies designada, per assignar aquelles a la dotacio de alguns beneficis o celebracio de alguns anniversaris eo de altres coses pies per caritat e suffragi de lurs animes e de tots los feels deffunts; e per aquelles dites licencies han pagat entregament a la vostra cort tot lo dret per dret de amortizacio acostumat reebre e per conseguent quant al interes de vostra cort, puix aquella es reintegrada e pagada del que per causa del dit dret li pertany, los smerços per virtut de tals licencies fahedores son hahuts per smerçats per qualsevol temps se façen, e per quant vostres procuradors fiscals axi de fet com de dret fer no puiuen, se sforcen a voler impugnar les dites licencies, pretenent que puix en vida dels atorgants aquelles no son stades splotades, son hahudes per abolides, e freturar de tota força e valor, e per virtut de aquelles no poder smerçar les quantitats en aquelles contengudes, ço que es cosa molt exorbitant e deviant a natural raho e justicia e aço impugnen perque hagen los dits ecclesiastichs impetrar altres noves provisions, e per aquelles pagar altre dret de amortizacio per forma que de un smerç se pague doblada amortizacio, de la qual impugnacio es molt agreujat lo braç ecclesiastich;supplica a vostra real magestat per relevar tals oppressions e vexacions al dit braç, ab acte de la present cort proveheixca e mane a tots los vostres procuradors fiscals e altres qualsevol officials vostres a qui.s pertanga que les dites licencies per vostres gloriosos antecessors e per vos, senyor, atorgades, e encara per vos e per vostres successors en sdevenidor atorgadores, sien tan valides e hagen e obren aquell effecte mateix que haurien e obrarien si en temps dels dits vostres antecessors e vostre e de cascun de vostres successors eren splotades e executades, enaxi que puix una vegada en vida de aquell rey e senyor qui la haura atorgada puixa sens novella gracia, licencia o amortizacio esser deduhida a degut effecte.

Plau al senyor rey que dels bens consignats per smerçar en ma morta, dels quals ja se ha pagat amortizacio a qualsevol rey antecessor seu encara que no sien smerçats en temps de aquell, no sien tenguts de pagar nova amortizacio en lo temps que's smerçaran.

De la Cavalleria.

CAPITOL .V.

Que dels bens smerçats, dels quals se ha pagada amortizacio tornant-se a resmerçar, no's dega pagar amortizacio.

Item, senyor, com sovint se sdevinga que los qui mijançant licencies reals han comprat annues pensions censals e annuals per assignar aquells en actes e usos sancts

[l0r] e pios, e aquells hagen fet ab carta de gracia per virtut de la qual los dits contractes son stats luyts e quitats, e perque la voluntat del instituent lo dit piados acte sia ab effecte complida e la annua pensio censal per lo dit respecte ab licencia real comprada serveixca en lo us instituhit e ordenat, la sglesia, patrons, marmessors o hereus o aquells a qui-s pertany volent la dita quantitat luyda e quitada e ja amortizada tornar a smerçar, o qualsevol altres bens per aquells possehits e ja amortizats vendre o alienar per reesmerçar lo preu de aquells sobre altres propietats de bens de realench no amortizades; o permutar o concambiar ab aquelles o altres bens de realench ja amortizades o de nou comprar e adquirir per servir al mateix us. Los vostres procuradors fiscals pretenent que lo preu de la dita quantitat no pot esser reesmerçat ni los dits contractes poder-se fer sens nova licencia e pagar altra vegada lo dit dret de amortizacio. E com la dita quantitat quitada, smerçada, concambiada o adquirida de nou, puix sia ja stada amortizicla [sic] una vegada sia aquella per aquella que-s torne a esmerçar e per al us en la dita licencia designat, e en la substancia del fet no-y entrevinga sino sola mutacio del contracte, e de raho e natural justicia puix la quantitat de la dita licencia una vegada es stada smerçada, concambiada o adquirida, puix ha pagada amortizacio una vegada, se pot tantes quantes vegades se pot tornar a esmerçar ab la mateixa licencia e amortizacio com no-y ha ja alguna mutacio. E aço perque lo us de aquella no pereixca e la quantitat no prenga disminucio, jatsia en la dita licencia expressament no-s diga. E axi vostra magestat en les licencies que atorga de amortizar, expressament declare la indubitada e vera justicia del dit fet, car diu en aquelles "que la quantitat amortizada tantes quantes vegades sera quitada, puixa esser ab la dita vostra licencia e amortizacio tomada a esmerçar"; e per les dessus dites interpretacions lo dit braç de la Sglesia es molt agreujat, e per ço Supplica a vostra real magestat que ab acte de la present cort proveheixca e mane a vostres procuradors, fiscals e altres officials a qui-s pertanga que a les dites sglesies, ecclesiastichs, patrons, hereus o marmessors o altres persones a qui-s pertanga en tomar, smerçar o contractar les quantitats *pro ut* supra quitades, smerçades, concambiades o per qualsevol titol adquirides, puix les primer possehides han possehit ab legitim titol de vostres gloriosos antecessors o vostre, e que aço comprega axi les propietats que de present posseheixen com les que de açi avant per qualsevol titol possehiran, no donen per nengun temps impediment, ans observen en lo dit cars les dites reals licencies axi com si ta dessus dita clausula expressament se contengues en aquelles.

Plau al senyor rey que mostrant-se clarament que aquella per aquella quantitat que una volta ha pagat amortizacio, en cars de luycio o quitament o renovacio de contracte no sia tenguda pus de pagar dret de amortizacio ni impetrar licencia, mas solament baste notificar e adverat que es aquella per aquella quantitat davant lo official del senyor rey qui te facultat de amortizar.

De la Cavalleria, vice-canceller.

CAPITOL .VI.

Que lo governador ne altre official real no-s puixa entrametre per via de recors *nec alias* de les causes decimals ne primicials.

Mes avant parlant, com dessus es dit, es agreujada la jurisdicció e libertat ecclesiastica per quant les decimes e primicies per ley divina e humana escrita son de jurisdicció ecclesiastica, e de si e per si sien coses mere spirituals de les quals coneixença per dret scrit es prohibida al jutge secular. E com per lo spectacle don Pedro d Urrea, olim portantveus de governador del regne de Valencia, a instancia de les parts qui ab subterfugis recusen lo pagament de les dites decimes e primicies, hagen recors al dit governador o a son lochtinent, lo qual vol coneixer de les dites causes contra justicia parlant *ut* supra, per be que sia stat request lo dit portantveus de governador degues desistir de tals actes per esser contra la ecclesiastica libertat e no-u haja volgut fer, ans continuament per semblants actes multiplica los dits greuges. Supplica lo dit braç que hahuts per revocats tots los actes passats perque no se pui

[10v]xa traure a conseqüència, ans ab grans penes sien de aci avant los dits oficials per vostra excel·lència inhibits e revocar ab acte de cort, e encara amonestats que de tals causes decimals e primicias ne per via de juhi originari ne per qualsevulla recors o altra via directa o indirecta no, puxen empachar, ans ria remesa la coneixença a total juhi e execucio al jutge ecclesiastic usant de la jurisdicció ab aquella llibertat que per dret e justícia li es atorgada.

Plau al senyor rey que ni governador ni altre official s'entrameta de coneixença de delmes e primicies ni admeta recors, entenent a dir de aquelles que pertanyen als dits ecclesiastichs no exempts.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .VII.

Que lo governador done auxili als oficials ecclesiastichs contra los senyors dels lochs del bisbat de Valentia impeditns los arrendaments dels delmes e primicies e la exactio de aquells.

item mes avant, senyor, com lo reverendissimo cardenal e bisbe de Valencia e lo venerable capitol e artiaques, cabiscol, sacrista deca, pabordres, rectors e beneficiats de la dita Sglesia e diocesis del dit bisbat, en los arrendaments de les dites decimes e primicies e altres ecclesiastiques rendes sien moltes vegades per los senyors temporals e de les viles, lochs e terres hon se cullen les dites decimes e primicies empachats, per forma que per diversissimes vies publiques e secretes prohibeixen que nengu no gose en sos lochs arrendar les dites rendes ne encara aquelles collir, ans los dits senyors se'n vullen per ses interposades persones empachar dels dits arrendaments en gran ruyna e menyscapte de les dites rendes contra tot stil e orde de justícia, poch tement les scomunicacions e censures apostolicals en una bul·la apostolical contengudes, la qual ab la executoria de aquella per vostra excel·lència atorgada los es stada diverses vegades presentada, notificada e intimada e aquella no hagen volgut obehir ni observar en gran jactura e villipendi de la llibertat ecclesiastica. Supplica per tant, lo dit braç, que per be que en les corts celebrades per la molt excel·lent senyora *quondam* reyna dona Maria, en la ciutat de Valencia derrerament celebrades, fos provehit en lo dit greuge e la dita provisio sia feta inutil per lo contrari abus dels dits senyors, que de present per vostra excel·lència sia provehit ab acte de la present cort, ab imposició e incursió de grans penes, manant a tots e qualsevol senyors de terres o viles o lochs en lo vostre insigne regne de Valencia e poblats, que per si ni per altri directament ni indirecta no.s puxen empachar dels dits arrendaments, ans leixen lliberament arrendar e collir les dites rendes sens alguna contradicció observant la dita bul·la apostolical e executoria de aquella. E si fahent-se lo contrari se demanva recors o auxili per les dites persones ecclesiastiques al portantveus de governador o son loctinent perque, ultra les censures ja declarades contra los sobredits desobedients senyors, façen execucio de aquelles penes que de present per vostra excel·lència seran stablides en lo dit acte, que en tal cars sien sens alguna triga, consulta o dilacio los dits oficials tenguts de executar aquelles e que si feyen lo contrari los dits vostres oficials encorreguen ipso *facto* les sobredits penes tantes quantes vegades contrafaran, e de aquelles vostra magestat no·ls puixa fer gracia ni remissio, ans se appliquen aquelles ab les altres als ornaments e obra de la dita Sglesia de Valencia, de la qual bul·la se fa encontinent exhibicio e autentica fe.

Plau al senyor rey que la provisio feta per la senyora reyna dona Maria de Arago sia servada e de nou feta executoria a les provisions apostoliques sobre lo que.s demana, de manera que sia prestat tot auxili als ecclesiastichs contra los barons o senyors de lochs empachants la dita jurisdicció ecclesiastica sobre delmes e primicies ab execucio de penes.

De la Cavalleria, vice-canceller.

CAPITOL .VIII.

Que los senyors dels lochs e les viles reals donen cases en ses heretats e lochs per posar les decimes e primicies.

Item com per los dits senyors de les viles e lochs sobredits, per prestar indirectament empaig al col·legir de les dites rendes, no vullen permetre que stiguen en ses terres les di

[11r]tes decimes o primicies e altres ecclesiaticques rendes, ne encara donar casa o habitacio en les dites terres hon les dites rendes se puxen recol·ligir e plegar, axi com es stat tots temps acostumat de fer fins açi e manat per la gloriosa memoria del senyor rey don Alfonso, axi se observas per acte de cort lavors celebrant corts als incoles del dit regne de Valencia en la vila de Murvedre, e noresmenys los dits senyors perseveren en los dits actes e prejuhi e requests los officials de vostra excel·lencia no·y volen prestar auxili ne provehir de remey oportu, ço que es total ruyna e destruccio de tes dites rendes en gran dan e prejuhi de la libertat ecclesiastica, que per vos, senyor, ab acte de la present cort sia provehit e manat ab la dita incursio de penes que sien tenguts tots los dits senyors temporals donar casa e cases tantes com requests ne seran, puix los sia pagat lo loguer e emolument condecet per lo temps que les hauran tengudes. E si de aço retardaven o recusaven fer, que·ls sien executades les dites penes en lo acte de cort, de aço per vostra excel·lencia fahedor, contengudes tantes vegades com aquells contrafaran per los dits vostres officials. E que per aço los dits vostres officials no pretenguen tenir coneixença o jurisdicció alguna en les dites decimes.

Plau al senyor rey que sien posades penes als senyors de lochs e viles reals donen e consignen cases per los fruyts ecclesiastichs, a ffi que directament o indirecta no sia turbada la col·lecta dels dits fruyts ab execucio de penes.

CAPITOL .IX.

Que los officials ecclesiastichs ne ecclesiaticques persones per usar de sa jurisdicció no puxen esser vexats ni maltractats per los officials reals.

Item mes, senyor, es summament agreujat lo dit braç, parlant ab la deguda reverencia que·s pertany per les persones ecclesiastiques de la dita ciutat e regne, insignes axi com a devotissims subdits de vostra excel·lencia, tenint voluntat amplissima a la subvencio de aquella, fehend testimoni de la experiencia en lo pagament dels quaranta milia florins pagats per la part contingent per lo dit braç; e com sobre lo dit pagament volent veure lo dit braç e les persones ecclesiastiques de aquell com havien de pagar, puix al pagament eren obligats, ab certs capitols e no en altra manera, en especial que pagassen la part contingent tots Los tres braços, com axi fos stat offert per autentic acte per la *quondam* il·lustrissima senyora reyna, mare vostra, e apres ab confirmacio del dit acte per la magestat del senyor rey vostre pare, ultra los dits capitols, los quals com dit es, limitaven ab diverses condicions lo dit pagament; e, feta declaracio per la molt alta senyora reyna de haver loch lo dit pagament, e, les dites persones ecclesiastiques sols al·legant e propositant los remeys de justicia contra aquells, foren fetes crides reals de summa ignominia, parlant ab aquella deguda reverencia e obediencia que·s pertany, que a les dites ecclesiastiques persones fossen emparades totes les lurs rendes e que nengu no·ls respongues de ses acostumades rendes, crides, per una, dos e tres vegades, en gran greuge e vilipendi de les dites ecclesiastiques persones e de la ecclesiastica libertat, d'on prenent la consuetut per la impunitat dels actes, lo portantveus de governador en la dita ciutat e regne qualsevulla contesa de jurisdicció sua ab lo jutge ecclesiastich procehir a les dites crides, levant als dits ecclesiastichs les temporalitats de sos beneficis en total ruyna e prostracio de les dites ecclesiastiques persones e ab rejectio dels privilegis clericals; e request lo governador de cessacio de tals actes son pus tost per ell multiplicats que esmenats. Supplica per tant, lo dit braç, que sia merce de vos, senyor, ab acte de cort, imposar fi a tan stranys abusos, per forma que les penes imposades per vostra magestat en lo dit acte als qui contrafaran, e la facil exactio de aquelles, faça attentar los dits officials tant en squivar tals e semblants actes com en ben tractar los dits ecclesiastichs, axi com se creu esser *de mente* de vostra excel·lencia.

Plau al senyor rey que los jutges ecclesiastichs ne ecclesiaticques persones, per usar de la jurisdicció e privilegis ecclesiastichs, no sien vexades ni maltractades ni deslibertades, ans per acte de cort sien imposades penes als officials reals qui contrafaran,

[11 v] com a la sua real clemencia pertanga favorir e dirigir les persones e bens ecclesiastichs.
Vidit vicecanellarius.

CAPITOL .X.

Que los coronats sien restituhits a la sglesia e officials ecclesiastichs.

Item mes, senyor, es agreujat lo dit braç per quant per lo portantveus de governador e son loctinent o per lo justicia criminal de la ciutat de Valencia, alguns clergues conjugats e simples clergues e encara capellans constituïts en ordens sacres e beneficiats e altres ecclesiastiques persones, les quals se deuen alegrar del privilegi clerical lo qual inhiheix tot altre jutge, per dret divinal scrit que de ells no's puixa empachar ni coneixer sens incursio de excomunicacio e altres ecclesiastiques penes, essent detenguts per los dits officials per algun crim o crims, detenguts e request ab tota solennitat, lo dit portantveus de governador o los altres officials de la restitucio de aquells no vol aquells restituhir, ans preten de aquells tenir coneixença al·legant calificaciones en los dits crims, les quals encara no serien sufficients a la dita detencio. E procehint a mes noticia a tota hora dete en ses presons les dites ecclesiastiques persones en gran prejuhi e greuge de la dita ecclesiastica libertat, d'on es necessitat usar de remeys de justicia posant interdit los officials ecclesiastichs en la dita ciutat e fora aquella. Per tant, supplica lo dit braç sia mercede de vos, senyor, provehir ab acte de cort ab imposicio de certes penes dels dits officials, exigidores com contrafaran, que tota hora e quant sera repetit per lo jutge ecclesiastich, prevengre o en sacres ordens constituït o beneficiat o simple tonsurat, puix conste apretament encontinent de son titol e notoriament sia vist esser dels sobredits lo detengut que sens dilacio alguna sia restituhit al jutge ecclesiastich. E si repetira per lo jutge algun clergue conjugat de aquells que's deu alegrar per dret del privilegi clerical, en tal cars sia observada la concordia presa de la molt alta senyora dona Elionor e reverendissimo cardenal de Comenge, la qual se es fins en aquests anys proppassats per causa de aquests nous greuges continuament observada, la observancia de la qual fonch semblantment stablida per acte de cort, per la magestat del senyor rey vostre pare, celebrant corts, ladonchs Lochtinent general, en la vila de Murvedre segons appar per actes de la dita cort.

Plau al senyor rey sia servada la concordia de la reyna dona Elionor, e del cardenal, axi com se demana axi dels clergues no conjugats com conjugats, de manera que la libertat e jurisdiccio de la Sglesia sia conservada sens prejuhi de la real jurisdiccio.

De la Cavalleria.

CAPITOL .XI.

Que lo governador ne altre official real no's puixa entrametre de aquell qui sera jutjat per lo jutge ecclesiastich.

Item mes avant, senyor, es agreujat lo dit braç en la dita jurisdiccio per quant repetint lo dit jutge ecclesiastich algun clergue, pres e detengut per lo governador o per altre official dels sobredits, o restituhit per aquells a son jutge, procehint lo dit jutge ecclesiastich contra lo pres ab tota aquella observança de termens e solennitat de proces ne per justicia se deu fer, e mancant lo actor en les proves e lo detengut fundant mes avant son dret en clarificacio de sa causa tot lo que per justicia li pertany, e per los merits del proces, lo dit detengut sera absolt per sentencia del jutge ecclesiastich. Lo dit governador, no obstant la sentencia e absolucio sobredites, torna a rependre en ses presons lo dit clergue e dete aquell, axi com ha fet de un clergue appellat Johan Navarro, denunciat e acusat criminalment en la cort ecclesiastica per la magnifica madona Stanya, muller del magnific mossen Stanya, e havent obtenguda absolutoria sentencia lo dit Johan Navarro contra la dita madona Stanya, havent-se encara lo fisch immiscuit ab ella en tota la justicia del proces, apres de tots los dits actes essent relaxat de preso per lo dit jutge ecclesiastich, lo dit Johan Navarro es stat pres per la mateixa causa per lo dit governador en gran ultratge, parlant ut decet, e vilipendi de la jurisdiccio e libertat ecclesiastica. Essent-li stat repetit ab una e moltes letres ab la solennitat que's pertany, no sols no ha recusat fer e recusa fer mas encara ab pa

[12r]raules aspres molt stranyes contra lo dit jutge ecclesiastich esta en son proposit de no voler restituhir lo dit clergue. Per tant supplica, senyor, lo dit braç sia merce de vos, senyor, per acte de cort haver per revocats tots los dits actes ab incursio de grans penes, en lo present acte fahedor, contengudes e exigidores irremissiblement, manar per lo sdevenidor tals actes no-s introdueixquen, per lo sdevenidor se abstinga de tals e semblants actes si en les dites penes no volra encorrer.

Plau al senyor rey que lo governador ne altre official no deja ni puixa procehir ne jutjar aquell qui es stat jutjat per lo jutge ecclesiastich, e que tals actes sien nul·les e prohibits de fer ab penes.

Vidit vicecanellarius.

CAPITOL .XII.

Que no-s puixa fer escorcoll en les cases de les persones ecclesiastiques sens president ecclesiastich.

Item mes, senyor, es agreujat lo dit braç per tant com per be que la excel·lencia del senyor rey vostre pare, en les corts per aquella celebrades en la ciutat de Valencia, ladonchs lochtinent general del senyor rey de immortal memoria don Alfonso, frare e predecessor de aquell, hagues provehit al greuge que ja lavors fins en aquella hora era introduint manant ab la executoria del fur se abtinguessen ab certes penes los officials de vostra celsitud, axi ab scuses maliciosas o altres causes paliades com per qualsevulla altres vies directes ne indirectes, entrar en les cases dels capellans e fer en aquelles scorcolls prenent que cerquen bandejats o altres malfactors, per sola color del que fan en vilipendi de la jurisdicció e libertat ecclesiastica. Noresmenys los dits officials prenent que nengu no·ls pot executar les dites penes, empero que temor e obediencia dels manaments en vostres provisions e actes de cort contenguts, continuen los dits abusos e los sobredits scorcolls per infamia de les persones ecclesiastiques, axi exemptes com no exemptes com se faça lo dit abus sens alguna diferencia, Per tant, senyor, supplica lo dit braç, que puix no-s pot haver recors sino a vostra excel·lencia per esser fetes les provisions atorgades inútils, sia merce de vos, senyor, ab acte de la present manar als dits officials ab nova adicció de penes, en les quals encorreguen encontinent quantes vegades contrafaran als dits manaments, que no puxen entrar en les dites cases sino ab presencia de un dels officials del reverendissimo bisbe de Valencia; e en les cases dels exempts sens presidencia de son president, axi en la ciutat de Valencia com per tots lochs e viles del dit regne, sens lo rector eo vicari del dit loch on volran fer lo dit scorcoll. E perque les provisions ja en corts passades sobre la dita materia provehides e la present, per vostra magestat fahedora, sien ab efecte executades, vos supplica lo dit braç proveheixcau ab acte de la present cort que tota hora e quant vostres officials ecclesiastichs de regne de Valencia hagen a jurar de observar les dites provisions juxta lur serie e tenor. Per ço, que puix per temor de les penes no se'n abstenen, almenys per la religio del jurament sien costrets a la observança de aquelles. E si lo contrari era fet, sia nul·le e de nenguna efficacia e valor.

Plau al senyor rey sia executat lo acte de cort fet per lo senyor rey don Johan, pare seu, ab renovacio de penes de manera que nengun official real no sia atrevit sens president ecclesiastich, axi exempt com no exempt, fer scorcoll en les cases de les persones ecclesiastiques, prohibint tota força e invasio sens presencia del dit president ecclesiastich.

De la Cavalleria.

CAPITOL .XIII.

Que la immunitat de la sglesia e seu de Valencia e palau del bisbe sia servada.

Item mes, senyor, es agreujat lo dit braç com per dret divinal scrit la sglesia tinga immunitat, car en aquella no poden entrar los officials de vostra excel·lencia, si haura a aquella hahut recors algun malfactor e pres, e no sols la Sglesia major de la seu de Valencia mas encara qualsevulla de les altres sglesies e ultra aquelles lo palau episcopal, privilegiat de semblant privilegi, contra lo qual quand s'esdeve a les dites sglesies o palau haver recors los dits officials e altres ministres de aquell, postposada tota honor e reverencia, entren en la dita Seu e en les altres sglesies e en aquelles prenen los qui·s vo

[12v]len alegrar de la dita immunitat e·ls desarmen sens nenguna pena, no obstant sia statuhit, manat e ordenat lo contrari, tant per dret scrit com per provisions specials dels gloriosos reys predecessors a vostra excel·lencia e devotissimos a la immunitat de les dites vostres sglesies. E per quant, senyor, de aço es fet greuge altres voltes en les corts passades e los officials no cessen continuar son excés, parlant com dit es, supplica lo dit braç sia merce de vos, senyor, manar ab acte de la present cort, ab injunctio de penes als dits officials, que per lo sdevenidor se abstinguen de tant excés, ans los mane inviolablement servir la dita immunitat per reverencia de nostre senyor Deu e de la gloriosa sancta fe catholica.

Plau al senyor rey sia servada la immunitat de la Sglesia e seu de Valencia e del palau del bisbe, essent·hi lo bisbe habitant en Valencia quant al sguart del palau, de manera, pero, que la dita seu e palau no sia fet receptachle de sceleratissimes persones e delinqüents en crim de lesa magestat e heretgia notoria, de crim de collera, e falsador de moneda e sodomia, los quals la sglesia e lo prelat de fet deu expel·lir, aço ajustat que en la seu de Valencia sia servat lo fur de Valencia.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .XIII.

Que les cenes ne altres servituts no sien pagades per los de la vila de Puçol.

Item, senyor, rnes es agreujat lo dit braç, car, jatsia lo loch de Puçol situat dins lo terme de la vostra insigne ciutat de Valencia, havent terme e territori determenat per lo glorios rey en Jacme, conqueridor de aquell, e ab titol de devocio transportat ab tota jurisdicció, renda, drets e pertinencies del dit loch al reverent bisbe de Valencia, sens retenció de algun dret del dit senyor rey ne de sos successors, com pus amplament en lo titol del qual fan occular ostenció es contengut, e no fos memoria en contrari que lo dit loch ne la universitat de aquell haja pagada cena als reys passats, ans es stat en possessió de franquesa per tot lo temps sobredit, de la qual no se ha memoria en contrari, ans lo senyor rey don Marti passant per lo terme del dit loch, essent·li feta querimonia per la dita universitat, que los officials e ministres demanaven la dita cena e havien aquella exigit, la feu indistinctament tomar. E axi no se'n sia pagada alguna fins que la magestat del senyor rey, vostre pare, com a lochtinent general, passant per lo dit terme los majors d'omens de aquella volgueren exigit la dita cena de presencia e feren sobre aquella execució, en gran greuge de la ecclesiastica libertat, com a la Sglesia lo dit loch ab tota plenitud de sos drets indistinctament pertanga. Supplica lo dit braç sia merce de vos, senyor, provehir ab acte de cort manant e declarant no voler la dita cena sia exigida de la dita universitat, tant per vostra excel·lencia com per los successors de aquella com per qualsevol altra persona real de vostra descendencia que pogues pretenre dret en la dita cena.

Plau al senyor rey que los privilegis de les viles de Puçol, axi sobre la cena com sobre altres servituts, sien conservats en favor del bisbe e sglesia de Valencia.

De la Cavalleria.

CAPITOL .XV.

Que no sia exigida peyta de casa ne orts de abadia.

Item, senyor, com lo glorios rey en Jacme, conquistador del regne de Valencia, en la dotació que feu de sglesia entre les altres coses dona totes les mesquites de les viles e lochs per a sglesies; e a cada parroquia, que lo curat de la Sglesia pogues tenir una casa per abadia ab dos jovades de terra per a ort e necessitats del dit curat, e aquestes sens nengun carrech, axi de peyta corn de altra servitut. En algunes universitats en derogació del dit privilegi hajen volgut attentar de demanar peyta per rao de les dites abadies e orts. Supplica lo dit braç sia de vostra merce manar ab acte de la present cort, e ab imposició de grans penes, que lo dit privilegi sia ab tot efecte observat juxta lur serie e continencia, declarant irrit e va tot lo que en contrari sera fet.

Plau al senyor rey que no sia executada peyta de casa ne orts possehits antigament e consignats per abadia e servirs de rectors, no obstant qualsevulla abus fet en contrari e que sia prohibit ab grans penes.

Vidit *vicecancellarius*.

[13r]

CAPITOL .XVI.

Que sia servada la pragmática de Çueca sobre lo pagar les peytes per los ecclesiastichs.

Item mes, senyor, com algunes ciutats e viles del regne de Valencia fan alguns servir a vostra magestat o altres coses a ells necessaries, e aquelles meten en lo libre de la peyta faent-hi pagar als ecclesiastichs e terratinents, los quals per altra via serveixen vostra magestat, supplica lo dit braç sia de vostra merce provehir ab acte de la present cort que sia observada la pragmática del senyor rey en Pere, vulgarment dita de Çueca, en la qual son limitats e expressats los carrechs que deuen e son tenguts pagar los terratinents e Los veïns de les viles e ciutats, e que aquella perpetualment sia observada com sia haguda per ley comuna en lo dit regne de Valencia.

Plau al senyor rey sia servada la pragmática del senyor rey en Pere e concordia de Çueca, ab adjectio de penes.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .XVII.

Que los ecclesiastichs no paguen major peyta dels bens sehents que los lechs.

Item, senyor, com algunes universitats del vostre regne de Valencia vullen imposar e carregar major peyta als ecclesiastichs sobre los bens sehents que posseheixen, que no fan ni paguen los incoles de la dita universitat, dient que puix no paguen sisa paguen la dita peyta encara que los de la dita universitat no la paguen, de la qual imposicio es molt agreujat lo dit braç ecclesiastich; e per obtenir deguda reformacio, supplica lo dit braç sia vostra merce manar ab acte de la present cort, e ab grans penes imposades per vostra magestat, que la dita peyta no puixa esser imposada ni executada sino en la forma e manera que sera imposada e executada als habitants e vehins lechs de la dita universitat, reservant tota vegada als terratinents los drets a aquells pertanyents per virtut de la dita pragmática de Çueca, e aço ab gran pena imposada per vostra magestat.

Plau al senyor rey que sobre los bens sehents que posseheixen los ecclesiastichs, en cars de imposicio de peyta no sia imposada major que sobre los bens dels lechs, ni sien de pijor condicio, no obstant que los dits ecclesiastichs no paguen sisa.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .XVIII.

Que los vassalls dels ecclesiastichs no puxen esser admesos al offici de ta seca.

Item, senyor, com la vostra seca de la vostra ciutat de Valencia tinga grans privilegis en la jurisdicció e alguns vassalls de capitol de la seu de Valencia son convenguts davant los officials, com del dit capitol vullen executar aquells los delictes e excessos per aquells comesos, los dits vassalls se fan de la dita seca e los officials de aquella los volen defendre. Supplica lo dit braç de vostra merce manar ab acte de la present cort als dits vostres officials de la seca, ab imposicio de grans penes, no puxen admetre nengun vassall del dit braç en la dita seca; e si lo contrari faran que nunch *pro* tunch vostra magestat ho haja per nul·le e revocat.

Plau al senyor rey que los officials de la seca no reeben en lur offici los vassalls del bisbe e capitol de Valencia, e en cars que·ls rebessen, los dits vassalls no·s puxen alegrar del dit privilegi de la seca com sia per indirecte prejuhi de la jurisdicció dels ecclesiastichs.

De la Cavalleria, vice-canceller.

CAPITOL .XIX.

Que no·s puixa fer particio de forments assegurats per los officials de la ciutat sens un ecclesiastich deputat.

Item, senyor, com sia cosa manifesta voluntariament totes les persones ecclesiastiques pendre part de forment assegurat, que la insigne ciutat de Valencia haura fet venir per sa provisio, com fan de aquell particio per Lo poble, la qual particio no·s acostuma fer sino a cap de dos o tres anys o al mes en un any una vegada; e com se feya, se donava a les dites ecclesiastiques persones forment competent e no podrit ne inutil, e a molt rahonable preu, e en la particio lo mes que·s donava del dit forment als pus arrendats dels sobredits no passava de un caffiç. E en aquests anys passats se sia partit lo dit assegurat una e dos e tres vegades en l'any, essent lo forment podrit e in

[13v]util per a tot mester, com se ves per experiencia que matava los animals que'n menjaven e la particio de aquell tan excessiva, com ne donassen hu e dos caffis indistinctament a les dites persones; en special en preu e dan excessiu e a tals de les persones sobredites que, per esser simples preveres e sens beneficis, no poden pagar lo dit preu, tant per sa immoderacio del dit preu com per esser la quantitat de la particio de aquell a qui's donava immoderada mes que en nengun altre temps, Noresmenys, ultra la dita particio en lo almodi de la dita ciutat, forçaven los dits ecclesiastichs que per cascun caffis que volien comprar de forment ne prenguessen una faneca del dit assegurat, en perjuhi de la libertat e immunitat ecclesiastica com per la dita via se fes la Sglesia tributaria parlant com es dit dessus, E requests de auxili los officials de vostra excel·lencia han mostrat fer-se joch de semblant querella, puix ells no eren compel·lits de pendre del dit assegurat, que sia de vostra merce provehir ab acte de cort manant a jurats e racional, e altres officials de la dita ciutat, que d'aci avant tals particions entre les dites persones ecclesiastiques, axi sovent com tant excessives en la quantitat del dit assegurat com en lo preu de aquell, fer no's puixen. E com se hagues a fer que hans de fer la dita particio convoquen los officials del reverendissimo cardenal i bisbe de Valencia, qui han plena facultat e noticia de les facultats de les dites ecclesiastiques persones, e ab expressa licencia e intervencio de aquells, sia feta la dita particio; altrament que no sien tenguts los dits ecclesiastichs reebre lo dit assegurat, ne puixen esser forçats ne compel·lits a la solucio del preu per qualsevulla dels dits officials de la ciutat. E si's fes, encorreguen [sic] en les penes en lo present acte per vostra excel·lencia imposades.

Plau al senyor rey, ab imposicio de penes, que particio de assegurat no's puixa fer per los officials de la ciutat entre los ecclesiastichs sense un ecclesiastich deputat per bisbe e capitol.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPÍTOL .XX.

Que per los officials reals no sia admès recors en les causes dels delmes e primicies de les canyesmels.

Item, senyor, com s'esdevinga algunes voltes ésser qüestió sobre les dècimes e primicies pretenent l'altra part que no's deguen pagar, axi com es de present en la vila de Gandia, en la qual e lochs propinchs e entorn de aquella senyors de trapigs e altres liberts, pretenents que per ésser la anyada steril de les canyesmels e volent-se returar de aquelles planter e no del que es acostumat pendre per planter, e axi no voler pagar de aquelles lo delme e primicia acostumats. E lo jutge ecclesiastich, al qual per raho e justicia pertany la coneixença e jurisdicció, axi en compel·lir los lechs com los ecclesiastichs a la provisió e observança de justicia, après de la citació feta a les parts, per decisió de la causa los reos e convenguts sobredits que pretenen per la dita causa no deure pagar, havent recors al portantveus de governador o a son loctinent, havent fermat de dret davant ells e en lur poder, los dits governador e loctinent inhibixen e ban inhibir lo jutge ecclesiastich que de les dites dècimes e primicies no's entameta e encara cite e mane al actor demanant les dites dècimes que en les dites causes deja comparèixer davant ell, prefingint-li encara temps a aquell si vol dir res o al·legar en greuge manifest de la libertat e jurisdicció ecclesiastica, la qual per aquesta forma es spoliada de tota coneixença. E be que per diverses letres del jutge ecclesiastich, ab expresses requisicions, sien stats requests e amonestats lo dit portantveus de governador e son loctinent volguessen desistir dels actes sobredits e no volent usurpar, parlant com dit es, la dita coneixença e jurisdicció ecclesiastica. Noresmenys, no obstant les dites requisicions, los sobredits officials stan e perseveren en fer lo perjuhi e greuge sobredits. Per tant supplica lo dit braç ecclesiastich que sia mercè de vos, senyor, provehir per acte de cort que, axi de la sobredita causa com de altres semblants concernents les dècimes i primicies, per via de les inhibicions sobredites ne per la dita forma no's empachen de la coneixença de aquells, cessant en tals casos totes inhibicions, als quals officials sien imposades en lo present acte fahedor grans penes perquè no se attente per ells lo contrari.

Plau al

[14r] senyor rey que axi en la dita causa de les canyesmels com en los altres delmes e primicies, los officials reals no admeten recors axi corn damunt es stat provehit ab penes.

Vidit vicecancellarius.

CAPÍTOL .XXI.

Que en la audició dels comptes de les coses pies los officials reals no donen impediment algu.

Item mes, senyor, es agreujat lo dit braç per tant com procehint lo reverendissimo bisbe de València e los officials en la audició dels comptes en Tes pies causes testamentàries, donadors per los marmessors e execudors dels testaments, los quals si dins un any no seran complits los legats de les dites pies causes, es tengut lo dit reverendissimo bisbe per disposició expressa de dret compel·lir los hereus e execudors e marmessors sobredits a compliment dels dits legats, per donar pus prest suffragi e repòs a les animes dels dits testants e instituhidors dels dits legats. E en temps de la gloriosa memòria del senyor rey en Pere, predecessor de vostra celsitud, per lo official de sa excel·lència ladonchs fos stada feta qüestió al dit reverendissimo sobre la dita audició de les dites pies causes. E lavors per la celsitud fos pacificada e concordada en la ciutat de Valencia, a nou dies de agost del any mil quatre-cents setanta. E axi enapres, lo gloriós rey de immortal memòria, don Alfonso, oncle de vostra celsitud, ab privilegi e declaració special, volgué la dita audició se fes pacíficament axi com era stada feta fins a lavors per lo dit reverendissimo bisbe, manant a tots los officials reals ab grans penes no perturbassen la dita audició de comptes al dit reverendissimo bisbe ne a los officials, segons pus largament es contengut en lo dit privilegi. E axi pacíficament, exercint-se la dita audició, succehint la excel·lència del senyor rey vostre pare, per alguns officials de aquella fos feta qüestió als officials ecclesiastichs de la dita audició pretenent degué pertànyer a sa celsitud, per la qual qüestió fonch sobresehit en la dita audició e napres supplicada e informada sa excel·lència del sobresehimet de la dita audició, quants dans e inconvenients se seguien en gran dan de les animes dels defuncts, les quals no aconseguen los suffragis per ells en remissió de los peccats instituhits. E per sa magestat sia stat provehit que tornat lo dit reverendissimo bisbe en sa possessió de la dita audició, executas per si e sos officials la dita audició, axi com de present se observa fins tant que per sa celsitud fos altrament declarat, segons appar en un cert acte autentic per sa excel·lència sobre aço fet, contenint en si cert pacte en lo dit acte contengut. e com innovar tantes voltes aquesta novitat sia gran prejuhi de la ecclesiastica libertat, del qual se segueixen los inconvenients sobredits per obviar als quals sa excel·lència haja provehit en la dita forma, la qual per ésser a beneplacit de aquella donaria matèria en algun temps de produhir inconvenients en special semblants als que son ja stats, car per no ésser stats donats los dits comptes molts bens transportats i alienats per forma que les pies causes instituhides tan sanctament no son stades deduhides a efecte. Supplica lo dit braç sia mercè de vos, senyor, per acte de cort ab inserció de gran penes declarar la dita audició dels dits comptes pertànyer al dit reverendissimo bisbe e a los officials, exercint aquella axi com han fet fins aci e exerceissen continuament huy en dia, e manar a tots e a caseu de vostres officials en la ciutat de València e en lo dit regne, no donen ni presten ni encara consenten sia dat o fet algun impediment als sobredits officials ecclesiastichs en la dita audició dels dits comptes. Altrament que incorreran les penes en lo acte de cort contengudes, les quals d'ells e de cascu d'ells seran irremissiblement exhigides.

Plau al senyor rey que la dita audició de comptes, en la forma costumada e ordenada per sos antecessors en favor del bisbe o del per ell deputat, no sia impedida ab imposició de penes.

Vidit vicecancellarius,

CAPÍTOL .XXII.

Que los vassalls dels lochs de Benimaclet e de Burjaçot no sien tenguts pagar coronació, maridatge ne altres demandes reals.

Item, senyor, es agreujat lo dit braç per tant com los lochs de Burjaçot e de Benimaclet, tant per ésser de la almoyna de la seu de València quant per ésser situats dins

[14v] lo terme de la insigne vostra ciutat de València e sien de total contribució de aquella, sien e degen ésser exempts de totes demandes reals axi com coronació, maridatge com de qualsevulla altre titol per causa primerament de la dita almoyna, la qual per sos privilegis te la dita immunitat quant per os privilegis del rey don Alfonso primer atorgats a la vostra ciutat sots data .XVII. *Kalendas aprilis et -XII. kalendas octobris*, en l'any mil.CC.LXXXVI, per los quals la dita ciutat e tot son terme es immune de tot ampre e qualsevol exactio, segons en aquells es pus largament contengut; e algunes voltes per los dits oficials sia attentat de voler en los dits lochs exhigir algunes demandes contra la dita immunitat, en gran dan, prejuhi e greuge de la ecclesiastica libertat. Supplica lo dit braç sia merce de vos, senyor, provehir e ordenar perpetuament per acte de la present cort que tals demandes ne exactions fer no-s puxen per los dits oficials o qualsevol altres depurats a les dites exactions per vostra celsitud, puix paguen en los donatius e servirs ab la dita ciutat, car ja per aquesta causa mateixa per lo glorios rey don Marti fonch fet fur de semblant immunitat al loch de Museros, e tant mes se degen alegrar de aquella los sobredits lochs, special per esser de la dita almoyna les rendes de la qual son convertides en tot e per tot en sustentacio continua de pobres vergonyants.

Plau al senyor rey que los privilegis atorgats a Benimaclet e a Burjaçot, lochs de la sancta almoyna d'en Conesa sien conservats ab incursio de penes.

De la Cavalleria.

Ordinacions e actes de cort fets per la magestat del senyor rey a suppliacio del braç ecclesiastich e singulars de aquell.

CAPITOL .XXIII.

Que nengun jutge secular no puixa coneixer de les persones exemptes en fets criminals *nec alias*.

Senyor molt excel·lent: per fur del alt rei en Marti es statuhit e ordenat que vos, senyor, vostre primogenit, locti-nent general ne altre qualsevol official de vostra altesa no-s puixa entrametre dels *[sic]* causes criminals, criminalment o civilment intentades contra los exempts qui son ecclesiastiques persones; e per quant al dit fur per vostres oficials eren donats sinistres enteniments e no veres intel·ligencies, per les paraules contengudes en lo dit fur alli on diu: "sino en los casos per justicia a nos pertanyents", volent dir que per les dites paraules era derogat al que clarament en lo dit fur era statuhit e ordenat, segons dessus dit es, e en lo dit fur es contengut; e aço feyen contra la vera e indubitada determinacio de aquell. A supplicacio del braç ecclesiastich fonch feta provisio per lo alt rey don Alfonso, oncle de vostra magestat, en les corts que celebra als regnicoles de aquest vostre regne en l'any mil.CCCC.XXVIII, provehint que lo dit fur fos servat a la sana *mente* de aquell, e com, excel·lentissimo senyor, encara que les dites disposicions del dit fur e acte de cort sien clares e los enteniments que per vostres oficials hi son stats donats son sinsitres e deviants a aquells; e per ço, de cascun jorn se fforcen de voler coneixer de les dites causes criminals procehint a capcio de les persones dels dits exempts, fehent processos de presencia e de ausencia contra aquells, condemnant-los en penes criminals, axi corporals com pecuniaries e volent coneixer de aquells contra tota determinacio de justicia e senyaladament contra les disposicions de les leys canoniques, per les quals clarissimament es dispost que de tals exempts qui son *revera* ecclesiastiques persones, criminalment algun jutge secular no-s entrameta e, contra expressa disposicio de fur del alt rey en Jacme, situat en rubrica De *jurisdictio atorgada* a tots jutges, ab lo qual es dispost que lo jutge secular no-s entrameta de alguna ecclesiastica persona, lo que redunda en evident e gran prejuhi del braç ecclesiastich, si per vos excellentissimo senyor en aquesta cort clarament declarant tos dits furs o la mente de vostra altesa en aquells no-y es expressament dispost, Supplica per tal lo dit braç ecclesiastich sia merce de vos, senyor, provehir e ordenar per acte de la present cort e fer fur e ley universal que vos, senyor, vostre primogenit, loctinent general, ne altre qualsevol official per gran e preeminent que sia en vostre regne de Val

[15r]encia, ne algun jutge delegat, no conegau, coneguen ne puiuen coneixer ne-s en-trameten o entrametre puiuen de les dites persones dels dits exempts, criminalment ne per alguns crims criminalment contra ells intentats, axi per proces de presencia com de ausencia en qualsevol manera, no obstant qualsevol enantaments o procehiments que finsa huy en contrari per vos, senyor, vostre primogenit, lochtinent general e altres qual-sevol oficials de vostra altesa, sia stat fet, provehit e declarat,ans hahuts per revocats casos,irrits e nul·les, los dits actes de aquells d'aquí avant no puixa esser hahut exemplar ne sientrets en exemple o conseqüencia.

Et licet et caetera. Altissimus et caetera.

Respondit dominus rex quod servetur forus super hoc editus qui determinate providet in predictis remota om-nium sinistra interpretacione.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXIII.

Que sia restituhit lo boixart que· s en lo archiu de la sala de Valencia, per lo qual se fa electio de les persones ecclesiastiques per als officis de la ciutat.

Senyor molt excel·lent: en lo braç ecclesiastich de aquest vostre regne de Valencia son ja ordenades les persones que deuen haver los officis comuns a tots los tres braços, axi de tot lo regne com de la ciutat de Valencia e contribucio de aquella, e la regla es certaentre los dits braços, que caseu de aquells ha a fer la electio de les persones de cascun braç per a fer de totes un cors, e senyaladament lo dit braç ecclesiastich perque los dits officis se parteixen annualment entre los clergues seculars; ço es, los canonges de la Seu de Valencia, e no altres, e los exempts; ço es, aquells a qui toca lo offici que·s ha de elegir tenen lur boixart e regla, ab la qual ja es cert cascun any qual de les persones eccle-siastiques deu esser elegida, e entre los dits officis es lo offici de obrer de murs e valls de la dita ciutat de Valencia, lo qual se dona cascun any a un ecclesiastich, a un militar e a un de la dita ciutat, e· n lo dit braç ecclesiastich se acostuma fer la electio en esta forma, ço es, un canonge de la dita Seu per hun any e en lo segon any hu dels dits exempts de aquells, empero, qui tenen lurs comandes, lochs o cases e propri domicili dins la ciutat e terme de Valencia. E les quals persones exemptes son designades en lo boixart o regla escrita que entre aquells antigament fonch feta; e en la electio fahedora del dit offici de obrer, lo un braç no· s deu entrametre del altre ne altre del altre. Es veritat que per quant los dits exempts no tenen casa comuna, antigament fonch per ells ordenat que lo lur boixart o regla escrita fos guardada en lo archiu de la sala de la dita ciutat, comanat alli per ells e a lur beneplacit, enaixi que los dits exempts cascun any, ells e no altri, poguessen veure en lo lur any a qui devia esser donat o pertanyia lo dit offici e a qui venia en regla o en orde. Es-se seguit, senyor molt excel·lent, que preter-mes aquest orde e ço que es de raho e justicia, lo racional de la ciutat de Valencia, qui te les claus del dit archiu, se es volgut fforçar algunes vegades en torbar que los dits exempts no vegen lo dit boixart ne sapien a qui toca, segons va per orde lo dit offici, mas de per si no donant-ne pus raho donava lo offici a aquell qui ell volia e moltes vegades se es seguit que·l donava lo dit racional a qui no pertanyia, ocupant-se lo offici que a ell no pertany. E com no sia just e rahonable que tal prejuhi e greuge sia fet als dits exempts, que en lurs coses e officis algu haja a tenir les mans sino ells, e que la comanda que era feta en favor de ells los retorqueixca en dan, puix per gracia de Deu son persones que no han mester curador e tenen entre si bona amor e jermandat. Supliquen per tal lo braç ecclesiastich e los dits exempts que per squivar tals abusos e reparar lo lur greuge, sia a vostra merce, senyor, provehir que lo dit boixart sia restituhit a les dites persones exemptes, car ells lo comanaran o metran en loch tut e segur.e ab voluntat de tots e seguiran aquell sens abus e segons deuen; e aço, senyor molt excel·lent, es cosa que vostra real magestat la deu provehir ab tot effecte e sens admetre'n excusacio alguna, car es certa cosa que no toca interes de alguna persona ne de alguna universitat ne a algu dels altres braços, ans es propri interes dels dits exempts e braç ecclesias-tich, la voluntat dels quals se deu seguir puix que a ells toca, altrament los se

[15v]ria fet evident greuge, e donar occasio que hans de passar en res en la present cort se hi fes deguda provisio, E perque se poria fer que lo dit racional de la ciutat de Valencia o altre qualsevol, tenint les claus del dit archiu poria dir que lo dit boixart o regla escrita no s troba per no donar-lo, e seria molt major greuge en tal cars que sens aquell, que de gran temps ença fonch concordat com dit es, fos en libertat del dit racional o de aquell qui u fa de fer la electio a son beneplacit. En tal cars suppliquen los dits exempts que a vostra magestat placia no permetals sia donat impediment per vos, senyor, ne per algun altre dels dits braços, car ne faran e se'n concordaran de un entre ells fahedor, lo qual sera comu e concordat e egual, axi com ne tenen facultat de dret e de justicia.

Et licet et caetera. Altissimus et caetera.

Placet domino regi.

De la Cavalleria.

Yo el Rey.

CAPITOL .XXV.

Que sien servades les immunitats als comanadors del orde de sanct Johan, segons es acostumat.

Molt alt e molt poderos senyor: Supplica lo comanador Siscar del orde de sanct Johan del Spital de Jherusalem, comanador de Valencia, dels lochs de Torrent e de Picanya, lo qual, com a ecclesiastica persona del braç ecclesiastich, e per privilegis atorgats al dit orde, axi papals com reals, se deu e pot alegrar de totes aquelles immui[ni]tats e libertats que a totes les altres persones ecclesiastiques e religioses son atorgades, axi com la immunitat de les sglesies, cases e vasalls, segons que per privilegi los es atorgat, que placia a vostra altesa que en qualsevulla provisio, en la qual se fara gracia a les dites altres persones ecclesiastiques, que per acte de cort, o en qualsevol altra manera, s'i entenga lo dit comanador e comanadors de la dita comanda per temps sdevenidor, e placia a vostra altesa los dits privilegis atorgats en favor del dit comanador de Valencia e sa religio, sien confirmats e conservats per vostres oficials.

Et licet et caetera. Altissimus et caetera. Cum in nullis iudicentur ad imparia serventur unicuiquebus que de foro et secundum consuetudinem regni actenus iuste et legitime observata sunt.

Vidit vicecancellarius.

Los següents capitols foren offerits per part del dit braç ecclesiastich en la segona oblacio feta en les dites corts per la sglesia.

Sacra magestat: ab confiança de vostra real clemencia, les ecclesiastiques persones agreujades e perjudicades en la poca observancia de les ecclesiastiques libertats, atorgades a la esglesia conti-nuament, speren redreç e repar en les novitats e prejuhiens que son fets en diverses maneres per los ministres de vostra altesa en lo regne de Valencia, axi en les amortizacions hi en lo modo de exhigir aquelles en diverses aneres de salaris e inusitades angueries contra les ecclesiastiques persones, com encara contra la jurisdicció del reverendissim bisbe de Valencia, com en mal tractament, veixacions enormes e profanes fetes contra los sacerdots canonges, lançant-los de ses cases, de fet e sens coneguda, en opprobri e vilipendi de la dignitat, reverencia e religio sacerdotal.

Vidit vicecancellarius

CAPITOL .XXVI.

Sobre lo dret de amortizacio: com e per qui deu esser exegit.

E primerament, sacra magestat, es agreujada la sglesia, per quant lo dret d'amortizacio es regalia y dret que pertany a vostra magestat; e per ço en los temps passats les causes e negocis de les amortizacions se tractaven en la cort del batle general, lo qual es jutge de tots los drets e regalies a la magestat del senyor rey pertinents. E de algun temps ença, de vostra altesa es delegada la causa de la coneixença, e, feta comissio al magnifich micer Dalmau, advocat fiscal de vostra altesa, lo qual ab reverencia parlant, agreuja e perjudica fent exactions desaforades en lo dret de les amortizacions, e fas pagar salaris per a ell com a jutge o a n Pere Johan, qui usa del offici de fiscal en lo dit negoci; e va axi que, puix que es feta la peticio e demanda del dret de les amortizacions, o sia justa o injusta, odeja pagar, o no pagar, James cessa, pero, le [sic] veixacio del salari, lo qual cessaria si la coneixença

[16 r] de les dites armozacions tornava al ordinari batle; e per ço Supplica lo braçecclesiastich ab los militars e lechs qui adherir hi volran per lur interes, que, revocada la dita comissio feta al dit micer Dalmau, mane e proveheixca que de les dites causes deamortizacions conega lo batle general a consell de son ordinari assessor, com sien drets e regalies a vostra magestat pertinents, de les quals lo dit batle es jutge. E axi es stat servat, eque sia prohibit que nengun assessor no prenga salari.

Placet domini regi alteri idonee persone et sufficienti dictas causas committere et non fisci advocato.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXVII.

De quins bens deu esser exigit lo dret de amortizacio.

Item, sacra magestat: ab deguda reverencia parlant, per lo dit advocat fiscal e ministres, de les amortizacions, es fet un notori greuge e desaforada veixacio a la sglesia e ecclesiastiques persones sobre la exactio dels drets de les amortizacions ab interpretacions de furs deseguals hoch y ab clara e notoria ofensa de la libertat ecclesiastica, car sta enveritat que la sglesia e ecclesiastiques persones son capaces y en elles pot caure totapossessio, domini y senyoria de bens seculars. E, si per fur de la rubrica *Quals coses nodeuen esser alienades*, es stada feta prohibicio que als clergues no sia alienada possessio, heretat, cases, orts ni lochs, ni metre tribut de manera que en la senyoria dels clergues, axi com en lo dit fur se conte, e a la letra se deu interpretar, per ser materia odiosa e prohibitiva, e contra dret comu. Noresmenys, en lo mateix fur lo senyor rey com a religiosos enadeix e millora, dient que tot hom puixa leixar e assignar sobre los bens seus en son testament e darrera voluntat, capellania, anniversari o lantia, e qualche cosa donada per a sa anima de any en any a sglesia o a loch religios; enaxi empero que les dites coses romanguen ab sa carrega, car, segons disposicio del dit fur, solament es feta prohibicio dealienar bens de realench e transportar aquells en ma morta, ço es, en domini e senyoria dela sglesia, Empero si algun testador, volent instituhir, fundar o dotar algun benefici, mana al seu hereu que pague al beneficiat certa quantitat de pecunia tots anys, es clar que no passen en lo beneficiat cases, camps ni altres bens de realench e consegüentment en aquest cars no·y ha prohibicio alguna que no puixa manar lo testador, o qualsevol altre entre vius, que sia pagada alguna quantitat de pecunia cascun any a la sglesia o al beneficiat del benefici, ans no solament no es prohibit, mas es expressament permes per disposicio del dit fur, puix cessa la raho fundamental per la qual se paga lo dret de amortizacio, la qual es perque no passen bens de realench en ma e senyoria ecclesiastica, mas la pecunia no·s pot dir bens de realench; per que supplicam vostra magestat mane ab acte de cort observar la disposicio del dit fur e que lo qui volra, o morint o vivint, leixar en pecunia per instituhir e fundar algun benefici, pagant cascun any de tal pecunia *annuatim* pagadora, no·s deja ne puga fer veixacio en exegir dret de amortizacio com sia no solament contra dret e libertat ecclesiastica, mas encara contra disposicio del dit fur.

Placet domino regi quod servetur forus.

De la Cavalleria.

CAPITOL .XXVIII.

Que no sia exegit dret de amortizacio per institucio feta per algun de cosa certa.

Item, sacra magestat; del dit greuge segueix no solament nou greuge contra lasglesia, mas encara, ab reverencia parlant, prejuhi a les regalies de vostra celsitud e notoris contrafurs, ordenats per los antecessors de vostra altesa, car en lo cars deduhit en lo greuge sobrescrit; ço es, quand algu, instituhint algun benefici, leixa pecunia *annuatim* al prevere.beneficiat, lo que no es contra fur, lo dit advocat fiscal, lo qual deuria prohibir, segons forma de fur, que bens de realench no fossen alienats ni passassen en ma morta per haver e exigir dret de amortizacio, declara, judica e mana que sia feta consignacio, e que passen censals e bens de realench en la sglesia, lo que ell per son offici deuria evitar e prohibir, com a cosa prohibida per los senyors reys e per los furs, ans, tant com honestament se pogues, ho deuria lo advocat fiscal empachar e no instar ne compel·lir que sien fetes; majorment en lo cars que no es or

[16 v]denat ni dispost per lo testador, lo qual no mana que sien fetes consignacions de-censals ni que sos bens de realench passeu en ma morta, mas solament dispon e ordena emana als hereus que paguen alguna quantitat de pecunia tots anys al beneficiat, lo que no es prohibit per fur ni es prejuhi ni derogacio als drets pertanyents al senyor rey en los dits bens de realench, mas aço fa lo dit procurador fiscal, ab reverencia parlant, a dos fins; la una per exigir dret de amortizacio, manant fer consignacions, lo que, ab venia parlant, ni·s deu ni·s pot en tal cars, la segona per justificar lo dret que exegeix de amortizacio en los beneficis senyaladament fundats, ans de la bul·la aurea, dient que ara deuen pagar puix que ara consigna, contra disposicio del testador, lo qual institueix lo benefici, sens alienacio per la qual es degut lo dret de amortizacio. E tot aço, sacra magestat, es greuge e prejuhi de la sglesia: alterar la libertat del instituhidor e testador, lo qual per forma de fur ho pot axi testar e ordenar; e per ço Supplica la dita sglesia ab los del braç militar e altres qui adherir hi volran que en lo dit cars no·s puga fer compul·sio de consignacio de bens de realench per lo advocat fiscal, sino que lo beneficiat reeba la annua pensio en pecunia segons la disposicio del testador, e que no·s puga exigir dels fundadors o instituhidors dels beneficis o dels hereus e successors de aquells en lo so-bredit cas dret de amortizacio ni de terceres persones en matis dels quals los dits bens seran pervenguts; majorment, sacra magestat, que fehent-se, ab reverencia parlant, les dites extorsions ab color de justificacio, may cessen les impertinents exactions de sala-ris. Item, senyor, que lo advocat fiscal, ab lo titol que son drets de vostra altesa, *velo levato*, procehix rigorosament que ja no trobam advocat qui vulla advocar ni patrocinar la sglesia en les dites causes de amortizacions que tantost duien que advoca contra lo senyor rey, e lo dit advocat es part y jutge y ell mateix ordena la sentencia de son interes mateix; e lo que es pus fort no admet apel·lacio, ni lo governador e assessor admeten recors, ni consent lo procurador fiscal posar kalendari en les apel·lacions. Supplicam vostra magestat tots los ecclesiastichs que en les sobredites coses, greuges e en cascuna de aquelles, vulla de tal manera provehir que no sia feta oppressio ab color e nom de vostra altesa a la sglesia en los dits drets de amortizacions.

Placet domino regi *quod servetur forus.*

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXIX.

Que les persones militars no hagen de pagar lo dret de amortizacio sino justa for-ma de fur.

Item, senyor, es fet prejuhi a la sglesia en lo dret de les amortizacions ensemps yals militars, los quals liberament poden leixar per la anima sua, alienar e donar lursheretats a clergues, seculars e persones religioses, si ja de les dites heretats no eren tenguts per lo senyor rey a cert servici o tribut o que sens licencia del senyor rey no les puguen alienar a clergues, axi com es fur del rey en Jacme conquistador en rubrica *De quals coses no deuen esser alienades*. E consegüentment de les heretats e bens de realench leixats per los cavallers per lur anima, o venuts o canviats, o donats a clergues, seculars o religioses persones, puix les dites heretats no sien tengudes a cert servey o tribut, ne sots la condicio dessus dita no se'n pot ne deu exigir e rebre dret de amortizacio. E lo dit advocat fiscal indiferentment fa pagar als cavallers, no observant la disposicio del dit fur. E per ço, senyor, supplicam vostra altesa mane ab acte de cort la observancia del dit fur e socorrer senyor a la gran calamitat en que es posada la sglesia sobre los abusos e desordens, ab venia parlant, que·s cometen en lo dit negoci de les amortizacions, en tant que ja no es algu qui gose ni vulla leixar res a la sglesia ni fundar o instituhir beneficis. Sola la clemencia de vostra celsitud es la protectio, defensio de nostres libertats.

Placet domino regi *quod serventur fori super hoc editi.*

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXX.

Que sia servada la concordia entre les persones ecclesiastiques e seculars sobre la jurisdic-tio e libertat de la sglesia.

Item, sacra magestat, encara que la primera oblacio de greuges fets per lo braç ecclesiastich en la present cort se sien deduhits molts prejuhins fets per los jutges

[17 r] seculars contra la libertat e jurisdicció ecclesiastica; majorment, quand ocorre alguna questio de jurisdicció, los portantveus de governador e officials preeminents tantost proceheixen a agravar, de fet, expel·lint officials ecclesiastichs e ocupant tempo·ralitats. E, com en los anys passats multiplicant prejuhins a prejuhins per los portantveus de governador e ministres de la jurisdicció real per contencio orta entre les juridiccions real e ecclesiastica, demanant los canonges de la sglesia de Valencia justicia de certa engaria de sisa de vi que volien los lechs imposar sobre los ecclesiastichs e usant lo jutge ecclesiastich de remeys per sacres canones atorgats posant excomunicacio e intre·dit en cas pertinent, los officials reals, ab reverencia parlant, oblidats de la religio e temor de deu, de fet, anaren a les cases dels canonges e officials ecclesiastichs y·ls lançaren de ses cases opprobriosament e intrometeren porters dins les cases, cosa profana inaudita en tota Spanya, que, a la part qui demana justicia als canonges e sacerdots qui recorren a son jutge sobre veixacio feta en imposicio de sises a instancia de la ciutat e jurats, los officials de vostra altesa facen tals oppressions, no acostumades de fer a moros ni a ju·heus, en vilipendi de la dignitat ecclesiastica, la qual vostra altesa e los reys vostres an·tecessors, ab sacra religio, augmenta, afavoreix e clementissimament abraça; si per vostra real justicia no son castigats tals excessos, que podem sperar sino que, puix que temor de Deu ni del rey son senyor no·ls refrena, sino que continuament se atreviran en profanar lo temple de Deu e diminuhir e subpremir la sacerdotal e ecclesiastica reveren·cia. E per ço justissim senyor recorrem tots los ecclesiastichs del regne de Valencia e supplicam vostra justicia, bondat e virtut, ab la potencia vostra real, proveheixcau e re·meyeu en tals abusos e oppressions fetes contra la ley divina e humana.

*Placet domino regi quod servetur concordia.
Vidit vicecancellarius.*

CAPITOL .XXXI.

Que no sien compel·lides les persones ecclesiastiques a host e cavalcada ultra les immunitats sues.

Sacra magestat: *scriptus est, "quod cesaris cesari quod Dei Deo"*. Les ecclesiastiques persones no poden esser compel·lides a host e cavalcada de hon porten seguir morts e irregularitats, ni pagar ni contribuir per aquella, car resesteix molt a lacondicio e professio ecclesiastica, los quals de tals carrechs, iure *divino et humano*, sonliberes e immunes. E com en los dies passats, per lo spectacle governador, *quondam* comte de Cocentayna, sia stada convocada host y cavalcada contra la baronia de Arenos per los interessos de alguns particulars, qui alli tenien presos mullers e fills sens nengun sguart de la libertat ecclesiastica, hajen fet pagar, en lo dit host y cavalcada, als ecclesiastichs e religioses persones ab rigoreses execucions per pagar la gent d'armes, se sien venudes creus e calzers, e fent contribuir los bens, terres, heretats de aquells, franques, liberes e exemptes de tal host e cavalcada e redemcio de aquelles. Supplicam vostra magestat que ab acte de cort proveheixca que les dites persones ecclesiastiques no sien veixades, ni tengudes les religioses persones a host ni cavalcada, e que sien observats privilegis e gracies sobre la predicta immunitat, a les sglesies e persones ecclesiastiques atorgades.

*Placet domino regi quod servetur dicta immunitas nisi in casibus a iure et foro exceptis.
Vidit vicecancellarius.*

CAPITOL .XXXII.

Que los officials reals no inhibeixquen los notaris apostolichs que no degen reebre actes en favor de la sglesia.

.Item, sacra magestat, es fet gran prejuhi a la libertat de la sglesia per los officials reals de vostra altesa que occorren alguna contencio de jurisdiccions entre los officials ecclesiastichs e seculars ab crida publica manen als notaris que no leven actes del que seran requests per los ecclesiastichs, lo que, senyor, es del tot ofuscar e amagar la justicia nostra e offendre nostres libertats, com notoriament tota la present cort e vos senyor principalment podeu coneixer; per que, senyor, supplicam que tals manaments no puixen esser fets, ans ab acte de cort sia declarat que en cars que fossen fets e ab crides e penes los notaris fossen prohibits de rebre actes a requesta de la sglesia que tals crides, actes e manaments sien nul·les e no

[17 v] encorreguen en pena nenguna los notaris qui contrafaran a les dites cridesmajorment si son notaris ja elegits per la sglesia al exercici de la jurisdicció ecclesiastica.

Vidit vicecancellarius,

CAPITOL .XXXIII.

Que, sobre la altercacio qu· es entre los jutges ecclesiastichs y los jutges seculars en laconeixença de usures, sien servats furs y privilegis.

Sacra magestat, specials casos te la jurisdicció ecclesiastica, en los quals, *iure divino*, ni encara per fur del present regne, jutge secular no· s pot entremetre, dels quals, lo glorios rey en Jacme conquistador, en la rubrica *De jurisdicció de tots jutges*, fa special mencio client "tot hom lech responga en poder de la sglesia de ferides de clergues, de matrimonis, de usures, de sacrilegis", e, no·y ha disposicio de fur que derogue ne disponga res en contrari, ans, expressament si algu n'i ha que de usures parle ne disponga, es ab expressa salvetat, dient que no enten en nenguna cosa derogar a la jurisdicció del cardenal bisbe de Valencia, e bisbe de Tortosa, enaxi que a jurisdicció del crim de usura, axi a instancia de part com per via de inquisicio de mer offici, pertany a la jurisdicció del bisbe de Valencia, no obstant que sia moguda qüestio que la coneixença super facto usurarum pertanyeria al jutge secular, ço es, si lo contracte de usures es celebrat en tal forma o no, e aquest article seria *facti* e no seria a juhi de ecclesiastich, per la scola e doctrina e disposicio de dret e doctors, no esclou que lo jutge ecclesiastich m *articulo facti et in articulo iuris*, en la primera del crim no pertanga a la sglesia per dret y per fur, car, si·l exclohien, seria cosa absurda; e dir que, quand lo jutge ecclesiastich vol coneixer del dit crim de usura, se hauria primer a ordir e fer per proces *super facto* davant lo jutge secular, est ridiculum, majorment que lo fet e lo dret tenen una annexio e col·ligancia tan inseparable que lo hu naix e proceheix del altre; e axi, tostemps se enten y practica que *tam in facto quam in iure* coneix e pot coneixer lo ecclesiastich, E axi parla lo dit fur dient indistinctament que lo logrer responga, en poder de la sglesia, de usures *et caetera*, car tal coneixença se enten coneixer de fer examinar de dret e punir lo examinat e conegut. E per quant, sacra magestat, james fallen per a les coses clares sinistres interpretacions, fetes per jurisconsults, ab reverencia parlant, cavil·losos, lo que a vostra real celsitud no deu plaure, ans ab veu real deveu il·luminar la jurisdicció ecclesiastica, per leys divines afavorida. Placia a vostra altesa ab acte de la present cort declarar que y en lo fet, y en lo dret y en la pena, lo jutge ecclesiastich es competent jutge en la causa o causes de usures e pertanyer la jurisdicció del dit crim entregament *in facto et in iure* al bisbe de Valencia e als officials de aquell.

Placet domino regi *quod utraque jurisdicció servetur illesa, et quod non fat aliquidin peridicium utriusque eorum, servatis in predictis et circa predicta foris et privilegiis*. Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXXIII.

Que lo juhi en causes de divorcis matrimonials sia fet per los jutges ecclesiastichs juxta forma de furs y privilegis.

Altre greuge han començat a innovar, e ab reverencia parlant, e novamentintroduhir en manifest prejuhi del reverendissimo cardenal e bisbe de Valencia, quand volconeixer lo governador de causes matrimonials quand se tracta de divorci *quo ad thorum et mensam*, e axi s'o han volgut sforçar en la causa de mossen Johan de Vich e de samuller, al·legant *quod est articulus facti* quand se articula de *sevicia viri* contra disposicio de dret e de fur e practica, inconcussament servada en la cort del bisbe de Valencia que lescauses de divorci *quod ad thorum et mensam* tots temps se han jutgat en la ecclesiastica.cort, e axi ho adveren tots los furistes en lo fur Tot hom *lech* en la rubrica *De jurisdicció*. Ab aquestos falsos fonaments, sacra magestat, reverenter *loquendo*, se sforçen moltsadvocats e assessors trabucar la jurisdicció del senyor bisbe, confiant que ab poca rahocolorada applicaran e augmentaran la vostra real jurisdicció en prejuhi de la ecclesiastica econtra tot dret, fur e religiosa observancia. Placia a vostra altesa, ab acte de cort, preclourelo cami a les dites cavil·lacions e leixar usar a la jurisdicció ecclesiastica lo quepeculiarment per sacres conones li es atorgat.

Respon lo senyor rey.

Idem *quod in precedenti*. Vidit vicecancellarius.

[18 r]

CAPITOL .XXXV.

Que los officials ecclesiastichs hajen de coneixer les causes de les sepultures, segons los es permes per furs y privilegis.

Encara se fa un altre greuge a la jurisdicció ecclesiàstica que, quan es qüestió super iure sepukrorum aut funerandi quod est ius sperituale aut speritualibus annexum, ço es, quan es qüestió sobre les sepultures, quan son dins la seu de Valencia e altres sglesies e monastirs, en us dels quals intra ecclesiam et limites ecclesie son tolerats los lechs; com la sglesia ne lochs sacrats de aquella no sien ne puxen esser en senyoria dels dits lechs, lo governador e altres jutges seculars se entrameten, e *de facto* coneixen de les dites causes en gran prejuhi de la jurisdicció del dit senyor cardenal e bisbe de Valencia; e axi en la causa dels Boyls sobre la sepultura que es en lo capitol del monastir de prehicadors, e en la qüestió dels Scrivans e Arenosos sobre lo loch de la sepultura que es en una capella dins la seu de Valencia, e en la qüestió que es entre Almenara e Gaçull sobre la sepultura que es en lo monastir de la Merce, ha *de facto* judicat lo dit governador e altres jutges seculars; e, novissimament, en la qüestió de la sepultura e capella de mossen Orriols, que es en la dita seu de Valencia, a instancia de magnífich mossen Luys Ferrer, lo governador coneixia e volia coneixer de la dita causa, e encara cominava de entrar en la seu e llevar de la dita capella les armes de mossen Orriols, e lo que es pus fort, essent qüestió en aquests proppassats dies entre lo rector de sanct Andreu e lo arcipreste de sanct Cristofol *super iure funerandi* fonch inhibit per lo governador en la dita causa lo official ecclesiàstich. Totes les quals coses son molt exorbitants a dret e justícia que los jutges seculars judiquen les sepultures e capelles religioses sacres ni ordenen les coses que son dins les sglesies e monastirs. Supplica per ço vostra real magestat que proveheixca no sien fets de aci avant tals greuges prejudicials a la sglesia e jurisdicció ecclesiàstica.

Idem quod in precedinti.

Vidit vicecancellarius.

[CAPITOL] .XXXVI.

Que los ecclesiastichs y religiosos persones tenints mula o mules per a son us no sien compel·lides a tenir cavall.

Sacra magestat: los ecclesiàstichs e ecclesiàstiques persones de la ciutat d'Oriola humilmentsupliquen vostra altesa que com la dita ciutat en lo any M.CCC.XXVI, haja impetrat un privilegi de la gloriosa memoria del senyor rey don Alfonso, manant ab grans penes que nengu de qualsevulla stament que sia, ecclesiàstich o religios et *caera*, no puguen tenir mul ni mula enfrenats e ensellats per son us, si ja no tenen cavall; e com, ab tota humilitat e reverencia parlant, los ecclesiàstichs no sien tenguts al exercici de les armes per lo perill de les irregularitats que porien encorrer e llevar-los la llibertat de tenir mul o mula, o altra cavalcadura, es, ab reverencia parlant, deslIBERTAR-los e imposar-los servitut per via directa o indirecta, lo que seria opprim[i]r e alterar la ecclesiàstica llibertat, suppliquen vostra altesa que us placia provehir que lo dit privilegi no haja loch en les persones ecclesiàstiques e religioses.

Placet domino regi.

Vidit vicecancellarius

CAPITOL .XXXVII.

Que los bens dels heretges e observants la secta judaica tenguts sots directe senyoria de la sglesia e persones ecclesiàstiques, en cars de confiscació per lo dit crim, pertanyuen als directes senyors ecclesiàstichs.

[18 v] cars de confiscacio o publicacio, deuen tornar als directes senyors, e lo fisch de justicia no'ls se pot retenir, e aquestes son disposicions de dret notories e comuna sentència dels doctors, majorment a sguart de aquells bens que son sots directa senyoria de la sglesia. E com moltes voltes, sacara magestat, vostres officials e procuradors reals e mestre racional, en lo dit cars, sien stats requerits que releixen e restituheixen los dits bens dels dits condemnats als directes senyors ecclesiastichs, e no ho hagen volgut fer, ans los se retinguen en nom de vostra magestat, en gran dan e prejuhi del util e libertat ecclesiastica, suppliquen vostra celsitud, que-us placia, ab acte de cort, declarar que los dits bens, en lo dit cars, pertanyen als directes senyors ecclesiastichs sots grans penes.

Vidit *vicecancellarius*.

Yo el Rey.

ACTES DE CORT, PROVISIONS E COMISSIONS REALS.

.I.

Comissio arbitral que fa la magestat real sobre lo greuge pretes per la spectable vezcomtesa de Chelva.

La magestat del senyor rey, provehint sobre lo greuge, posat per la spectable vezcomtesa de Vila Nova e de Chelva, dona Caterina Centelles e de Pallars, mare tudriu e curadriu de don Jacme de Pallars, demanant les pensions e sort principal a ella en lo dit nom, degudes de aquells sexanta milia solidos, los quals lo spectable don Jacme de Pallars, vezcomte de Vila Nova, marit d'ella, suplicant, dona e paga al serenissimo rey don Johan, pare de sa altesa, per lo preu de certes terres que lo dit senyor rey vene al dit vezcomte en la ylla de Sardenya, volent-ho dir segons en lo dit greuge es contengut. Attenent que per la brevitat del temps, sa real altesa sobre lo dit greuge no pot personalment provehir ni administrar justicia, per acte de la present cort, de voluntat e consentiment de los representants aquella, fa comissio de la dita qüestio, que es entre lo fisch de sa altesa e la dita vezcomtesa a-n Johan Ram, scriva, mestre racional de la sua cort en lo regne de Valencia, e mossen Johan Pardo, habitant en la dita ciutat de Valencia, los quals, hoydes les dites parts, examinen los comptes e la justicia de la dita spectable vezcomtesa, e, dins dos mesos primers vinents del dia de la presentacio e del dit acte continuament comptadors, donen sentència diffinitiva sobre lo suplicat per la dita vezcomtesa, e, lo que sera per ells pronunciat, deduheixquen a a *[sic]* effecte e execucio, la qual sentència haja effecte de acte de cort axi com si la dita sentència en lo present dia com a acte de cort fos per la dita cort donada e promulgada; e per a fer les dites coses los arbitres presten jurament de fer la dita examinacio de comptes, hoyr les parts e e *[sic]* donar-hi sentència en lo dit fet dins lo dit temps de dos mesos; e passat lo dit temps, si los dits comissaris no pronunciaven, la dita vezcomtesa en lo dit nom sia tornada en possessio en virtut del present acte de cort de consemblant consignacio com tenia de deu milia solidos sobre lo dit dret de quema, de la qual fonch despullada e aço per temps de set anys, prestada caucio de restituhir, si fos conegut, no deure reebre tant com pretenga esser-li detenguts sexanta milia solidos o circa. E promet sa real altesa que la dita comissio no remoura, ni impediment algu, directament ni indirecta, donara ni manara esser fet lo contrari, e lo que sera pronunciat sia consignat a la dita spectable vezcomtesa sobre lo dret de la quema que's cull en lo regne de Valencia, revocant o suspenent la dita magestat qualsevol gracies, vendes, alienacions, consignacions del dit dret de quema, o part de aquella, apres del dia que la dita real magestat parti ultimament de la ciutat de Valencia, e aço fins a tant que la dita vezcomtesa sia pagada del que sera sentenciat, o en cars que no fos sentenciat, dins los dits dos mesos, fins a tant que la dita quantitat demanada per la dita vezcomtesa, o lo que sera jutjat per los dits jutges, sia pagat. Les quals coses se fan e s'entenen a fer sens prejuhi, novacio e derogacio de les primitives obligacions a La dita vezcomtesa en lo dit nom pertanyents.

De la Cavalleria, vicecancellarius.

.II.

Encorporacio que la magestat real fa de la vila de Exerica e lochs de Pina e les Barraques al patrimoni e corona reals.

[19 r] La magestat del senyor rey, com la sua vila de Exerica e lochs de Pina e les Barraques, situats dins lo present regne de Valencia, sien reals e units a la sua corona e patrimoni reals inseparablement, no solament ab privilegi fet e atorgat per lo serenissimo senyor rey en Marti d'alta recordacio, dat en Valencia a .XI. de juliol de l'any mil quatre-cents quatre, mas encara ab sentencia donada en lur sacra audiencia a vint-e-tres d'octobre de l'any mil quatre-cents setanta-nou, hoc encara sa real excel·lencia novament ha fet e atorgat privilegi de incorporacio a la dita vila e lochs, dat en la ciutat de Toledo a vint-e-dos de març de Pany mil quatre-cents huytanta, ab lo qual lo dit senyor rey promes a major cautela en general cort encorporar al seu patrimoni e corona reals la dita vila e Lochs, enfermant los dits privilegis e sentencia, a supplicacio de Bernad Dassio, sindich de la dita vila e lochs, e encara dels braços de la sglesia e de les ciutats e viles reals del present regne en la present general cort, lohant e confermant los dits privilegis de incorporacio e sentencia, incorpora, uneix e agrega la dita vila de Exerica e lochs de Pina e Les Barraques al seu patrimoni e corona reals del seu present regne, axi com si la dita vila e lochs fossen nomenats e scrits en Los privilegis de incorporacio fets e atorgats a les ciutats e viles reals; e ab lo present acte de cort promet sa altesa de no vendre ne alienar ni en altra manera separar la dita vila d'Exerica e lochs de Pina e les Barraques per nenguna causa e raho, per urgent que sia o necessaria sie, segons en los dits privilegis e sentencia es contengut e largament deduhit, als qual sa magestat se reffir e vol aquells e aquella haver aci per expressos, axi com si de *verbo ad verbum* fossen aci contenguts e expressats.

De la Cavalleria.

.III.

Confirmacio feta per la magestat del senyor rey al braç ecclesiastich sobre la electio fahedora del obrer de murs y valls, disponent com los exempts sien elets al dit offici.

La magestat del senyor rey per acte de la present cort a supplicacio del braç ecclesiastich, vista una concordia antigament feta entre los del dit braç sobre la electio fahedora del obrer de murs e valls de la ciutat de Valencia de les persones del dit braç en lo any M.CCC. setanta-quatre, inseguint la qual de present e en la present cort entre los del dit braç, es fet e donat orde com los exempts deuen de aquí avant esser elegits en lo dit offici ab acte rebut per en Johan Soler, notari, a .XXVIII. de juliol any present mil .CCCC huytanta-huyt, perque la dita concordia perpetualment sia tenguda en la dita electio, enaxi que per algu o alguns no·ls puixa esser donat empaig o feta contradictio alguna, mas lo present dure perpetualment tant com durara la dita concordia.

Vidit *vicecancellarius*.

.IIII.

Facultat attribuyda per la prefata magestat al braç militar per a poder exigir dels singulars del dit braç la summa de cent milia solidos per ops de satisfer los carrechs que te lo dit braç.

La magestat del senyor rey, per acte de la present cort, a supplicacio del braç militar, de voluntat e consentiment de tota la cort e de les persones representants aquella, proveheix que per levar de veixacions e dans a les singulars persones del dit braç, qui, per servey dels reys predecessors de sa altesa, han fet moltes despeses, per les quals per via de carregaments de censals tenen obligats sos bens, e de cascun jorn soffrisen grans execucions; que en la forma e manera que es feta proferta e donatiu a sa real magestat per tota la cort, ço es, a tant com sera tachat per casa, axi de les persones del dit braç com dels vassalls, axi mateix sien exigits de totes les singulars persones del estament militar e dels vassalls de aquells per los tachadors e clavaris elets per lo dit braç militar, ço es, tant per casa com bastaran a cent milia solidos, los quals dits cent milia solidos sien distribuïts e realment convertits en quitament dels dits censals e pagament de les pensions e rata de aquells deguts als crehedors, e lo restant dels dits cent milia solidos sia convertit en pagament de les despeses, salaris e altres coses que son necessaries pagar e despendre al dit braç militar, en la present cort e expedicio de aquella, segons sera tachat per los dits tachadors.

Vidit *cancellarius*.

.V.

Prohibicio que fa la real magestat a les ciutats e viles reals que no puxen imposar peytes o altres imposicions sense convocacio dels interessats,

La magestat del molt alt senyor rey sobre los greuges posats per lo braç militar e algunes singulars persones de aquell per la exactio de les peytes e taches de bens sehents mobles e semovents, que se fa per les universitats de les ciutats e viles reals e altres viles e lochs del present regne, per los bens que tenen e posseheixen en les dites ciutats, viles e lochs, contribucio e termens de aquelles, axi imposades com imposadores; vists los privilegis, sentencies e pragmatiques sancions sobre les dites peytes e taches, disponents e als dits militars atorgats, volent provehir degudament sobre les dites coses per acte de la present cort, proveheix, discerneix e declara que de aqui avant, en la imposicio de les dites peytes, sien tenguts e perpetualment observats los dits privilegis, sentencies e pragmatiques sancions, a la letra e segons en aquelles es disposat e ordenat, E senyaladament, en lo que disponen de les convocations fahedores dels interessats, enaixi que's facen les dites convocations, sens frau o cautela alguna e ab tota realitat e veritat, enaxi que si en la imposicio de les dites peytes e taches, exactio de aquelles per los dits convocats o procuradors de aquells ser feta contradiccio alguna, tals peytes o taches imposades e imposadores no's puxen executar en aquella part en que haura contradiccio fins que, hoydes les parts per lo portantveus de general governador del regne de Valencia e cort sua, sia vist, provehit e declarat deure's executar; e si, ans de la dita declaracio, les dites universitats, apres de la dita contradiccio, era en res procehit e enantat, tot sia ans de totes coses al primer stat deduhit, aço empero declarat que lo dit portantveus de governador, breument e de paraula, sens figura de juhi, hoydes les païts e vists tots sos drets, ho declare.

Vidit vicecancellarius.

.VI.

Declarat sacra maiestas locum de Montartal fore ac esse et fuisse milicie antique et debere gaudere immunitatibus quibus assueti sunt gaudere loci dicte militie.

Dominus rex visa supplicatione *in viam gravaminis in curia oblata per Lidovicum Johan militem sub die decimonono iunii anni presentis cum qua supplicavit petit ac requisivit dedarari ac provideri locum de Montartal cuius esse dicitur dominis fore ac esse milicie antique, et dictum Ludovicum Johan debere gaudere omnibus illis immunitatibus et privilegiis quibus domini locorum milicie antique gaudere et uti assueti sunt. Visa supplicatione in dicta curia generali oblata per syndicum ville Algezire sub die decimosepti-mo presentis mensis iulii cum qua pretenditur dicmm iocum de Montortal fore et esse contributionis generalis dicte ville cum fuerit situs intra generales terminos dicte ville. Visa venditione facta per serenissimum domini regem Pe crom. Gondisalvo de Castro veteri de camera ipsius domini regis de dicto loco de Montartal. Visis aliis que videnda erant, providet et declarat dictum locum de Montartal fore ac esse ac fuisse milicie antique et ob hoc et aliis debere gaudere ac uti omnibus immunitatibus privilegiis et prerogativis quibus domini ac loci milicie antique assueti sunt et gaudere in omnibus et per omnia.*

Vidit vicecancellarius.

.VII.

Comissio compromissaria que fa la sacra magestat sobre lo greuge pretes per lo noble don Janer Rabaça de Perellos per la Vall de Seta.

La magestat del senyor rey, per acte de la present cort sobre lo greuge contra la dita magestat, posat per lo noble don Janer Rabaça de Perellos sobre la Vall de Seta et caetera, de voluntat e expres consentiment, de tota la dita cort e de totes les persones representants aquella, proveheix que sia feta comissio als arbitres elets per sa magestat e per lo dit noble; ço es, mossen Luys de Cabanyelles, governador; mossen Luys Ferrer, loctinent de general, governador per sa altesa; e don Luys de Vilanova e mossen Johan Pardo, elets per lo dit noble, los quals a consell e ab assessoria de micer Alfonso de la Cavalleria, vice-canceller, e de micer Jacme Rosell, regent la cancelleria de sa magestat; e no sens ells, facen e ministren justicia en lo dit greuge, donant e publicant diffinitiva sentencia en aquell, entre lo fisch de

[20 r] una part e lo dit noble de la altra, e sobre la justicia per lo dit noble, demanada en la supplicacio a sa altesa, donada los quals hajan a donar e publicar la dita sentencia ab consell dels dessus dits, ordenada per tot lo mes de agost primer venidor, honsevulla que los dits arbitres sien o seran en lo dit temps; e que los dits assessors juren dar sos vots e, juxta aquells, ordenar la dita sentencia; e los dits arbitres publicar-la dins lo dit temps. La qual dita sentencia, axi ordenada e publicada com dit es, haja forces e effecte de acte de cort e sia acte de cort axi com si en plena cort fos deliberada, ordenada e publicada; e sia executada, e haja tots los effectes que acte de cort deu haver entre lo dit fisch e lo dit don Perellos tant solament. E promet sa real magestat, en sa bona fe real per lo present acte de cort, que a la dita comissio e al que deuen fer los dits arbitres e assessors, segons dit es, no fara ne permetra esser fet o donat empaig algu directament o indirecta, ne permetra que empaig hi sia fet, ans ab lo present acte de cort manara e mana que aquest acte sia tengut e inviolablement observat e ab tot effecte executat, usant vers los dits arbitres e assessors de sa real potestat, ab que la dita sentencia sia ordenada e realment publicada e executada entre les dites parts tant solament, e sens perjudici de tercers; e que puguen los dits consellers o assessors, o caseu d'ells, subdelegar en loch seu la persona de sciencia que ben vist los sera, ab que lo subdelegat o subdelegats sien tenguts seguir e segueixquen in omnibus et per omnia la forma de la present comissio; e que se haja de haver, no obstant la dita substitucio o subdelegacio, lo bot de aquell o aquells que fara o faran la dita substitucio o subdelegacio, perque, totstamps que los dits arbitres hajan a pronunciar, pronuncien ab los vots dels dits dessus nomenats assessors e consellers; e no menys de aquells, los quals, si vist los sera, ensemps *et scorsum*, puixen fer porrogacio del dit temps, dessus designat, per lo temps que ben vist los sera, a fi de millor regoneixer e veure los merits de la dita causa, si sera necessari.

Vidit *vicecancellarius*.

.VIII.

Compromes ab comissio que fa sa altesa sobre lo greuge pretes per lo noble don Johan Centelles per los molins de Paterna.

La magestat del senyor rey sobre lo greuge, posat per lo noble don Johan Centelles sobre los molins de Paterna, perque li sia feta e ministrada justicia per acte de la present cort, de voluntat e consentiment de les representants aquella, fa comissio de la dita causa e greuge a mossen Jacme Rosell, regent sa cancelleria, e a micer Francesch Artes, doctor en leys, habitants de la ciutat de Valencia, e per tercer a mossen Luys Ferrer, lochtinent de governador general de regne de Valencia; los quals tots, o los dos de aquells, donen o promulguen sentencia diffinitiva en lo dit fet, e executen ab tot effecte aquella dins terme de quatre mesos, apres publicacio del present acte, enaxi que lo que per ells o los dos d'ells sera pronunciat, haja forces de acte de cort fet en la present cort, e sia executat ab tot effecte; e aço, sien tenguts jurar los dits arbitres de pronunciar dins lo dit temps, e promet sa real altesa, en sa bona fe real, que la dita comissio no revocara, ni en aquella impediment algun donara, directament o indirecta, ni manara als dits arbitres res en contrari.

.IX.

Comissio arbitraria que fa la real magestat sobre lo greuge pretes per lo noble don Pere Ramon de Vilaragut sobre la Baronia de Albayda.

Item, la prefata real magestat per acte de la present cort sobre lo greuge, posat per lo noble don Pere Ramon de Vilaragut, sobre lo vincle que preten tenir en la Baronia de Albayda, la qual fon venuda per lo serenissimo senyor rey don Johan, pare de sa real altesa, al reverendissimo cardenal de Sanctiquatre, bisbe de Leyda, volent-ho dir, segons en lo dit greuge es contengut, per expedicio de ta justicia, comet la dita causa e greuge a mossen Jacme Rosell, regent la cancelleria de sa altesa, e a micer Francesch Artes, doctor en leys, habitants de la ciutat de Valencia, e per tercer lo lochtinent general de governador del regne de Valencia; enaxi que los tres, o los dos de aquells, pronuncien sentencia diffinitiva en lo dit fet e negoci, hoyt lo fisch del dit senyor rey e aquells de qui sia interes, e facen justicia sobre lo dit greu

[20 v]ge, e, lo per ells pronunciat, deduheixquen a execucio; e la qual pronunciacio hagen a fer dins terme de quatre mesos, e continuament comptadors apres publicacio del present acte, enaxi que, lo que per ells sera pronunciat, haja forces e effecte de acte fet en la present cort, e juren los dits arbitres dins lo dit temps pronunciar en la dita causa; e promet la real altesa que la dita commissio no revocara ni als dits arbitres, directament o indirecta, empaig algun donara, ni permetra esser donat, ni manara sa alta senyoria esser fet lo contrari.

Vidit vicecancellarius.

CONCORDIA CAPITULADA E DECLARACIO FETA PER ACTE DE CORT ENTRE LA MAGESTAT REAL E LOS CREHEDORS DE LA BARONIA DE ARENOS.

CAPITOL .I.

La magestat del senyor rey benaventuradament regnant te plena noticia com la baronia de Arenos, en la qual son jos lochs e viles dejus en la present capitulacio specificats y designats y confrontats, era tenguda per don Jacme de Arago e de dona Elionor, muller de aquell, e encara per altres qui pretenien tenir dret de propietat en aquella. La qual baronia e tots los lochs dejus nomenats foren adquirits e guanyats al senyor rey don Johan, pare seu de infinida recordacio, per la notoria rebel·lio i crim de lesa magestat per los detenedors e possehidors comesos e perpetrats. E per ço lo dic senyor rey, senyor e propietari de tota la dita baronia e lochs de aquella, de tota aquella baronia fonch feta donacio a don Alfonso de Arago, fill de aquell, en tant que lo dit don Alfonso per lo dit titol de donacio, e qualsevol altre, se deya senyor de la dita baronia de Arenos, lo qual no pogue haver la possessio de la dita baronia sino paguant lo que concorda e paga a la ciutat de Valencia, la qual ab ses propries despeses de ma dels rebetles hague e cobra e reduhi a la fidelitat de la real magestat la dita baronia de Arenos e lochs de aquella, la qual ciutat de Valencia era detenedora e possehidora de la dita baronia de Arenos e de la qual pretenia esser possehidora, tant e tant longament fins fos pagada de les dites despeses. La qual ciutat de Valencia fonch pagada de tots sos drets per cent milia solidos, que la dita ciutat de Valencia hague e rebe, ço es, quaranta-e-cinch milia per mans del noble don Gomez de Figueroa e cinquanta-e-cinch milia per mans de micer Miquel Dalmau, per recuperacio e paga dels quals lo dit noble don Gomez e lo dit micer Dalmau tenen e posseheixen alguns lochs de la dita baronia, E axi mateix, lo noble don Gomez de Figueroa te e posseheix lo loch de Toga, per alguns nobles e magnifichs cavallers adquirit e guanyat de mans dels rebetles, a obediencia del senyor rey e per titol que del dit loch te de la dita real magestat, ço es, del dit senyor rey don Johan. E lo castell e loch e la Pobra d'Arenos son tenguts e possehits per los hereus de mossen Johan de Vallterra, per raho de les despeses fetes en conquistar lo dit loch e reduhir aquell a obediencia de la real magestat. E axi tota la dita baronia, per titols de la real magestat e per les dites despeses fetes per reduhir aquella a obediencia, son tengudes e possehides, axi per lo hereu del dit il·lustre don Alfonso de Arago com per lo noble don Gomez de Figueroa, com per los hereus del dit mossen Vallterra, com per lo dit micer Miquel Dalmau. E jatsia los dits detenedors e possehidors, per drets de potioritat en conquistar e reduhir la dita baronia e lochs de aquella a obediencia de la magestat del senyor rey, se diguen potiors, empero per ço no's pot excloure que los verdaders crehedors, axi be per censals com violaris, no hagen a esser pagats de la dita baronia de Arenos de la propietat e rendes de aquella, pretenent que per les dites despeses fetes per reduhir a obediencia la dita baronia no poden esser apartats e separats los dits censals e violaris de no esser pagats majorment, com pretenguen dels fruyts e rendes reebuts dels [sic] dita baronia e lochs de aquella sien pagades les dites despeses. E per ço, per part dels dits crehedors son stades moltes supplicacions en les corts generals demanant e supplicant de la dita baronia esser pagats los censals, violaris e pensions de aquells; car pagades les dites despeses en reduhir a obediencia la dita baronia e lochs de aquella, de aquella dita baronia e lochs de aque

[21r]lla havien a esser pagats los dits censals e violaris, de que la real magestat havent plena noticia de tot lo dit, fet e dels credits e dels greuges posats per causa de aquells e qualsevol confiscacio feta de la dita baronia o drets adquirits en aquella, no podia esser fet en prejuhi dels dits crehedors qui ans de la dita rebel·lio, qui ja tenien en sequestre la dita baronia per esser pagats de los credits, e axi feta inalienable; per ço, ab acte de la present cort, usant de plenaria potestat e de tot lo que com a rey e senyor pot usar e fer, encara que tinga noticia de la dita baronia e lochs de aquella esser alienats e transportats per lo alt rey don Johan, conformant-se ab la justicia declara, vol e li plau e es content que per los dits crehedors sien pagats dos-cents milia *solidos*, los quals pagats segons sera concordat, sia liurada la dita baronia e lochs de aquella als dits crehedors en paga e satisfaccio dels dits credits. E per dar pus clara intel·ligencia del fet es atorgat ab acte de la present cort per la forma següent.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .II.

De eodem.

La magestat del senyor rey de voluntat de la present cort general e ab acte expres de aquella ferma, ordena, proveheix e declara que ha per be confiscats e incorporats a si e a sa real cort, e a cautela de nou confisca e incorpora a si e a la dita sa cort les viles e lochs e castells e baronia de Arenos, ço es de Vilafermosa, Çucayna, Vilamaleffa, Ludient, Toga, Spadella, Vallat, Torrechiva, Arenos e la Pobla ab tots sos termens, territoris, jurisdiccions civils e criminals, altes e baixes, meres e mixts imperis, preeminencies, prerrogatives e libertats, rendes, drets, fruyts emoluments e obvencions de aquells, ab totes les heretats, possessions e coses en aquelles o dins aquelles situades e compreses ab tot plen domini e senyoria segons que pus ampla-ment se tenien, possehien tenir e possehir se devien e podien per don Jacme de Arago e predecessors de aquell eo qualsevol senyors en e de la dita baronia e lochs, viles, castells sobredits per la notoria rebel·lio del dit don Jacme de Arago e dona Elionor, sa muller, e don Jacme, don Johan, don Pedro, dona Elionor, dona Katherina, dona Joana e altres fills dels dessus dits conjuges per qualsevol titols, causes e rahons a ells dessus dits o qualsevol de aquelles pertanyents e pertanyer podents en qualsevol manera, los quals e les quals son situats en regne de Valencia e son limitats, termenats e confrontats segons se segueix: e primerament la vila de Vilafermosa afronta ab terres e termens del loch de Cortes, del dit regne de Valencia, e ab terres e termens del port de Mingalbo, del regne de Arago. Item lo castell e loch de la Pobla de Arenos afronten ab terres e termens del dit loch de Cortes e del loch de Olba, e de Vilanova e de la Font de la Reyna, e de Pina del dit regne de Valencia, e de Sanct Agusti, aldea de la Comunitat de Terol. Item lo loch de Torrechiva afronta ab terres e termens dels Lochs de Thormo e de Torralba e de Toga, del regne de Valencia. Item lo dit loch de Toga afronta ab terres e termens del loch de Argelita e de Torrechiva e de Ludient, e de Vallat, del dit regne de Valencia. Item lo loch de Spadella afronta ab terres e termens dels dits lochs de Argelita e de Toga, Ayoder e Fanzara, e de la Alcudia, del dit regne de Valencia. Item lo loch de Vallat afronta ab terres e termens dels lochs de Toga e de Spadella, Fanzara, de la Alcudia e de Archelita, del dit regne de Valencia. Item lo loch de Ludient afronta ab terres e termens de la Alcora, de Lucena e de Archelita dessus dits. item lo castell e loch de Vilamaleffa afronta ab terres e termens de Lucena e de Vilafermo-sa, e de Çucayna dessus dits. Item lo loch de Çucayna afronta ab terres e termens de Vilafermosa e de Aranyol, e de Montanejos, del dit regne de Valencia. Volent que lo present acte de cort a sguart de la dita confiscacio sia hahut per sentencia de confiscacio, com conste a la magestat real notoriament de les causes per Les quals es fundada la dita confiscacio, e a major cautela ab la present sentencia declara esser cars e loch de confiscacio e axi confisca e incorpora les dites terres, segons dessus es dit, a son patrimoni e corona reals,

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL. VI.

De eodem

[21v] Lo dit senyor rey ab acte de la dita present cort expressament revoca, cassa e anul·la e declara e ha per revocades, casses e nul·les totes e qualsevol donacions, gracies, alienacions, vendicions, cessions e transportacions, en qualsevol manera e forma fetes e atorgades per sa magestat, de la dita baronia de Arenos e Vilafermosa, castells, viles e lochs, termens e territoris heretats e possessions sobredits, al il·lustre don Alfonso de Arago, fill seu, eo, als havent causa de aquell, a don Gomez Suarez de Figueroa e a mossen Berenguer Mercader eo a na Elionor, muller de aquell, com a senyora del dit loch de Argelita, e a·n Domingo e a·n Johan Catala, e a altres qualsevol persones, com a nul·lament e invalida fetes e atorgades per esser stades fetes e atorgades en prejuhi e derogacio dels crehedors del dit don Jacme e de sa muller, e viles e lochs dessus dits, e per esser a instancia de aquells stats primer offerts e affixes a la cort de la governacio de la ciutat e regne de Valencia et alias.

Plau al senyor rey.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .III.

De eodem.

E per semblant, lo dit senyor rey revoca, cassa e anul·la eo declara esser nul·les e cassos ab acte de la dita cort tots e qualsevol testaments, codicils e ultimes disposicions, donacions, cessions, assignacions, resignacions e gracies que·s deyen ser fetes e atorgades per la egregia dona Yolant de Arenos, *quondam* muller del il·lustre don Alfonso de Arago, *quondam* duch de Gandia e marques de Billena, axi a mossen Johan de Luna com a·n Pere de Luna, fill de aquell, eo a na Yolant de Tamayo, muller sua, e descendents de aquells o havents causa de aquells com a altres qualsevol, e tots e sengles actes, procehiments e enantaments en virtut de aquells e de qualsevol de aquells subsegüents en qualsevol manera, per los quals fos vist esser-los adquisit o adjudicat per alguna via o manera, titol e raho dret algu, axi en possessio com en propietat com en altra qualsevol manera, podent-se empachar directament o indirecta, tacita o expressament executions e drets dels dits crehedors, censalistes e violaristes, tenints e havents specials obligacions axi sobre los dits castells, viles e lochs e altres coses sobredites ab fermes e obligacions o carregaments del dit don Jacme e muller de aquell, e senyors altres sobredits predecessors lurs, com per les universitats e singulars dels dits lochs e viles ab fermes e licencies dels dits senyors; e que tots e cascun dels actes e títols de qualsevol natura sobredits e designats sien hahuts expressos e kalendats en lo present acte, axi com si de *verbo ad verbum* en aquella fossen inserts, declarant a cautela los censals de tots aquells crehedors que troben esser stats pagats de les pensions de lurs censals eo haver instades les execucions contra lo dit don Jacme e les dites universitats; e qualsevol de aquelles, de cinquanta anys ença, deure esser tant solament pagats, los quals parifica e eguala entre si sens diferencia alguna en dret de prioritat e potioritat, e tots e qualsevol altres esser-ne totalment exclusos. E perque nenguns dels crehedors de la dita baronia, axi sobre rendes del senyor com sobre les universitats, de les condicions e qualitats propdites no sien supplantades per ignorancia e inadvertencia en lurs drets e actions, declara e ordena e mana mes lo dit senyor rey ab acte de la dita cort que en les ciutats de Valencia e Xativa, e vila de Castello de la Plana, ab veu de publiques crides haja esser notificat e intimat que totes e qualsevol persones tenints censals, violaris o cartes ab responsio de interes en la dita baronia de Arenos, viles e lochs e castells de aquella, axi en rendes de senyors com en les universitats de aquella, hajen a fer exhibicio e occular ostencio dins trenta jorns apres publicacio de les dites crides, de tots sos títols, cartes e actes autentichs e fefahents dels originals carregaments dels dits censals, violaris e cartes de responsio ab interes, ab compliment de títols dins la ciutat de Valencia en ma e poder de aquell o aquells que en les dites crides seran designats, ab cominacio que passat lo dit temps no sien admesos a poder ni deure nenguna cosa demanar, ans tots lurs drets e actions de aquella hora avant los sien exclusos.

Plau al senyor rei.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .V.

De eodem.

[22r\ E lo dit senyor rey per lo mateix acte de cort de sa certa sciencia e de los drets de certificat deliberadament e expressa, ven, transfereix, cedeix e renuncia tota la dita baronia, viles, lochs, castells e termens, jurisdictions, drets e rendes, e altres coses totes e sengles dessus dites e designades, e segons dessus confrontades e limitades, e qualsevol drets que a sa senyoria en les dites coses hagen pertangut e pertanguen per qualsevol via, manera, titol e raho; volent aquells sien aci hahuts per expressos, designats e kalendats e inserts *de verbo ad verbum* per si e per sos successors, qualsevol reys de Arago e de Valencia, al noble don Johan de Centelles, mossen Johan Pardo, mossen Luys Crespi Valldaura, mossen Bernat Almunia, en son nom propi e com a procurador de Johanot de Sanct Feliu, mossen Johan Olzina, en Bernat de Penaroja, mossen Vicent Penaroja, mossen Jacme e mossen Francesch Penaroja, en Nicolau Pujades, en Johan Ferragut e en Luys Collar, notari procurador del fill e hereu d'en Johan de Vallterra *quondam* micer Eximeno Ros, procurador de Jacme Montull de Vila-real; mossen Luys Joffre, procurador dels hereus de mossen Frexinet; mossen Franci Crespi, procurador de mossen Vicent Pactis e altres que aquells regoneixeran apres esser participants en lo pagament del preu de la present venda. Empero, ab lo carrech dels censals e violaris que'ls dits crehedors hi han, y aço per preu de dos-cents milia *solidos* moneda reals de Valencia, los quals se han a pagar a la magestat del senyor rey o a qui !a magestat volrra, manara e ordenara. E encara mes, declara nengunes altres quantitats deure ni poder-se demanar als dits crehedors, compradors o a la dita baronia, universitats o habitants de aquella per persones de universitats algunes en satisfactio de despeses qualsevol, fetes en e per la recuperacio e detencio dessus dites.

Plau al senyor rey.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .VI.

De eodem.

La qual venda, transportacio, cessio e renunciacio vol e declara lo dit senyor rey sia entesa e axi ordenada e estesa per to prothonotari, los presents actes testificant e publicant en la present cort, e franqua de dret de sagell als dits crehedors compradors en publica forma liurada ab totes aquelles clausules, renunciacions e obligacions que sien cautes e necessaries a tanta e complida validitat, fermetat de aquella e seguretat dels dits crehedors. E atorga e dona facultat lo dit senyor als dits compradors que per propria auctoritat pagat lo dit preu puxen pendre's la possessio de la dita baronia, castells, viles e lochs e coses dessus dites, e mana a pena de deu milia florins dels contrafahents exigidors, que tots e qualsevol alcayts, sots-alcayts, baties, justicies, jurats, alamins e officials altres e als habitants en aquell e aquelles e qualsevol altres persones a qui se sguarda en qualsevol manera, no facen ni fer attention ni presumeixquen, ni consenten a aquells dits crehedors contradictio alguna, ans aquella los leixen pendre e'ls tiuren e presten los sacraments e homenatges de fidelitat que a senyors de aquells se solien prestar en la pus util, pertinent e cauta forma que fer se puga, declarant en lo dit acte tots e cascun de aquells esser delliures e absolts de qualsevol altres juraments e homenatges que prestats haguessen a la ciutat de Valencia, e don Gomez Suarez de Figueroa, e a micer Miquel Dalmau, e a don Alfonso de Arago o qualsevol altre havent causa de aquell, a mossen Johan de Vallterra *quondam* eo a son hereu o qualsevol altres havent causa o dret de aquells. E si per la dessus dita forma o manera no's podia haver la vacua possessio de la dita baronia, vila, lochs e castells designats de aquella, en tal cars la magestat del senyor rey sia tengut e de present se obliga, mijançant jurament, liurar la possessio de dita baronia, vila, lochs, castells de aquella vacua e expedita als dits crehedors dins terme de vint dies, franquament de totes despeses e sia en facultat dels crehedors elegir aquella via que mes volran, lo qual terme conega de la hora a.vant que sera feta requesta a hu de sos officials, aquells que los dits crehedors a les dites coses deputar e elegir volran e elegiran per haver la dita possessio, lo qual official o officials encorreguen en pena de deu milia florins lo contrari fahent.

Plau al senyor rey.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .VII.

De eodem.

[22v] E com los dits dos-cents milia solidos, preu de la sobredita venda, se hagen a bestraure e pagar per alguns dels dits crehedors, aquells havent a traure e haver axi per via de carregaments de censals fahedors sobre los bens propis com per via de vendes de altres censals seus propis *et alias*, per poder supplir a la dita quantitat; e no seria deguda cosa ni justa a ells que a lurs carrech se hagessen a comptar les pensions e perdues de aquells, per tal declara e ordena lo dit senyor per acte de la dita cort que dels dits dos-cents milia solidos, per los sobredits crehedors preu de la dita baronia e coses dessus dites, pagadors en la forma e manera dessus dita, aquells qui·ls pagaran eo en lo pagament de aquells participaran per la part a caseu contingent, hagen a reebre e haver-ne responsio e just interes a raho de quinze milia solidos per miller de solidos cascun any, de fruyts, rendes, emoluments e obvencions e peytes de la baronia, viles e lochs dessus dits, primer e ans de qualsevol altre pagament que de aquells fer se puga. E axi les despeses que fetes hauran per raho de les vendes e carregaments dels censals dessus dits, de nou per ells venedors o carregadors, e apres les despeses e salaris dejus designadors e especificadors, e que la demesia o resta de les rendes e fruyts e peytes dessus dites que sera feta deductio de les dites quantitats, se haja a convertir per sou e per liura entre tots los dits crehedors per les pensions annualment devedores dels seus censals e violaris que tenen sobre les rendes, axi be de senyor com de les dites universitats.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .VIII.

De eodem.

E a cautela e encara declarant e discernint lo dit senyor ab lo sobredit mateix acte de cort, los sobredits don Johan Centelles, mossen Johan Pardo, mossen Luys Crespi Valldaura; mossen Bernat Almunia en son nom propi e com a procurador de Johanot de Sanct Feliu; mossen Johan Olzina, en Bernat de Penaroja, mossen Vicent, mossen Jacme e mossen Francesch Penaroja, en Nicolau Pujades, en Johan Ferragut e en Luys Collar, notari procurador del fill e hereu d en Johan de Vallterra *quondam* micer Eximeno Ros, procurador d'en Jacme Montull de Vila-real; mossen Luys Joffre, procurador dels hereus de mossen Frexinet; mossen Franci Crespi, procurador de mossen Vicent Fachs, crehedors que bestraure e pagar deuen les sobredites quantitats e sser primers eo potiors per aquelles, que qualsevol dels crehedors de la dita baronia, viles, lochs e universitats e singulars de aquella e dels dits don Jacme e sa muller e altres senyors predecessors lurs, e per semblant per les pensions corredores per tota aquella quantitat a raho de quinze milia solidos per miller de solidos, los quals a cautela succehir vol e declara en tots los drets e actions, axi del dit senyor rey com de la dita ciutat , e del hereu de mossen Vallterra e de la comunitat de Terol, e altres participants en la conquesta o conquestes de la dita baronia, e per raho de aquella e encara del il·lustre don Alfonso de Arago, e de don Gomez de Figueroa e micer Miquel Dalmau, e per semblant del hereus succehidors de mossen Johan e en Pere de Luna, e de na Yolant de Tamayo e de qualsevol altres persones havents causa de aquells.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .IX.

De eodem.

Empero, entes e declarat que per tant temps quant la dita quantitat estara en la manera dessus dita per aquells bestreta e pagada, execucio no puixa esser feta per via alguna en la baronia, viles e lochs sobredits, universitats, habitants e singulars de aquells per nenguns dels crehedors de qualsevol condicio e specie sien, sino ab voluntat e consentiment dels crehedors qui hauran bestret la dita quantitat dels dits dos-cents milia solidos dessus dits, axi be per los crehedors de la dita baronia e lochs de aquella com de ies universitats e aljames dels lochs de aquella; enaxi que aquells per haver comprat de la magestat real les dites vila e lochs, e per esser detenidors e possehidors de aquells no puixen esser impetits e demanats ne en nenguns manera convenguts per les pensions degudes e devedores dels dits censals o violaris.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

[23r]

CAPITOL .X.

De eodem.

E que los crehedors sobredits bestraent la dit quantitat e lurs hereus en son cars eo procuradors de aquells, tots concordantment hajen poder e facultat, segons que ab lo present acte de cort se los dona e atorga, que ab auctoritat de aquella puguen vendre e alienar, ceder e transportar la dita baronia, viles, lochs, castells, termens e coses totes e qualsevol dessus dites, axi entre si com a altres qualsevol persones conjunctament o de partida en aquella forma e manera que a ells sera vist, puix sia al mes donant per mija de crida publica e encant en la ciutat de Valencia per trenta dies peremptoria-ment comptadors, fahedors ab les designacions generals e particulars de termens e territoris e limitacions de mollons, fites e bogues, e jurisdictions altes e baixes, civils e criminals, mers e mixtes imperis, preeminencies e prerrogatives e libertats ja dessus dits e designats eo segons que pus amplament los senyors de la dita baronia, castells, viles e lochs sobredits, tenien, havien e possehien exercir, tenir, haver possehir e exercir solien, devien e podien ab expresses encara reparticions entre les dites viles e lochs o compradors de aquelles de tots los censals e violaris damunt dits; exemints e liberants los uns dels altres de tota manera de obligacio directa, real, personal o ypothecaria, si e com mes expedient e vist los sera. Les quals vendes e particions e actes per aquells fahedors, en virtut del present poder hajen e tingueu tanta validitat, fermetat e efficacia quant asi designadament e expressa en e per lo present acte de cort fossen fets e fetes e ab auctoritat de aquella, e que los dits crehedors qui de present compren en les dites vendes, alienacions e particions e regoneixences, que faran conjunctament o separada, no sien tenguts de evictio sino tant solament per lurs fets e contractes propis,

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XI.

De eodem.

Declara mes lo dit senyor; per acte de la dita present cort tots los crehedors dessus dits en les rendes, fruyts, drets e emoluments e obvencions a senyor pertanyents, les pensions dels quals venen e incumben a pagar a part del senyor de la baronia, viles e lochs de aquella, esser e deure esser tots entre si eguals en drets e no potiors ne primers uns que altres. E per tant les quantitats procehidores de les rendes e coses sobredites deure esser repartides per sou e per liura, segons les annues pensions de lurs censals feta la dessus dita deductio de les pensions del preu dels dits dos-cents milia solidos, e dels salaris e despeses designats per tots los presents actes e lo preu e preus de la dita baronia, castells, viles e lochs. E en cars de venda o vendes fahedores segons dit es, deure esser repartides per sou e per liura entre tots los dits crehedors en rendes de senyor, juxta los preus de lurs censals e violaris que extincts ni exclusos no sien per les rahons desus dites.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XII.

De eodem.

E per quant alguns dels dits crehedors durant la detencio de la dita baronia en mans e poder de la dita ciutat de Valencia, encara abans, en temps que aquella stava sequestrada, ab provisions reals a instancia dels mateixos crehedors se han fet pagar, ab provisions e letres del dit senyor rey, algunes quantitats en compte e rata de ses pensions eo propietats de censals e violaris, en evident prejuhi dels altres crehedors qui ab aquest no son stats parificats ni igualats. Per tant, declara lo dit senyor rey semblantment que tots e cascun de aquells hajen a pendre en compte de lurs parts de pensions, tant quant les ne deura venir e tocara en cars de vendicio de la dita baronia del preu e preus de aquella, feta primer deductio de les propietats dels credits de tots los dits crehedors, e si tanta part no·ls ne recaura ne recaure dels dits preus de les vendes deura, quant es lo que ells e caseu d'ells reebut hauran com dit es, comptat sou per liura per reparticio entre tots fahedora, en tal cars hajen a pendre en compte de les sorts principals de lurs censals e violaris aquella demesia del que per ells reebut sia stat, comptat sou per liura segons les pensions dels altres, de manera que sien tots igualats en la dita reparticio e no sia vist esser avantajats los uns mes que·ls altres.

[23v] Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XIII.

De eodem.

E corn les vendes e concordies de reparticions de la dita baronia, castells, viles e lochs e coses dessus designades puguen reebre no solament alguna, mas encara, longa dilacio per moltes causes e respectes de dificultats que occorrer poden en tal negociacio; declara per tant, la dita magestat del dit senyor rey, ab lo dit present acte de cort, que entretant que les dites vendes e reparticions no seran concordades e fetes, los crehedors bestrahents los dits doscents milia solidos hajen e tinguen lo regiment e administracio e procuracio de la dita baronia, ab amplissima e bastant potestat per si o per substituhits seus elegint entre ells hu o dos, o los que benvist los sia, constituhint-los salari cascun any comptant per pro-rata del temps que o dit carrech tendran, e si bonament concordar no se'n poran, en tal cars convocats tots los crehedors que bestret hauran la dita quantitat, a instancia de qualsevol d'ells en lo loch per aquell designador los presents dels qui ciñats de Valencia seran, en contumacia dels absents prestants primer jurament de votar, segons Deus e les consciencies hajen a fer electio en cascun any de les dites una o dos persones pus sufficientes d'ells mateix per a la dita procuracio, que de any en any se hajen a mudar los dits procuradors per la una de les formes dessus dites.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XIII.

De eodem.

E que axi lo dit salari, com altres qualsevol salaris de alcayts, oficials e persones aptes, advocats e procuradors, e de les despeses utils e necessaries puixen tachar e pagar e fer los dits administradors e regidors, e procuradors, qui seran per ses anyades segons dit es; e que tot ço e quant e qualsevol sia, los haja a esser admes e pres en compte per los altres crehedors ensemps bestrahents com dessus es designat, ans e primer de qualsevol altres partides e pagaments, e lo que restara del reebut per aquells sia repartit entre tots los crehedors segons damunt dit es per sou e per liura.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XV.

De eodem.

Item, per quant la dita baronia de Arenos e lochs de aquella son de present detenguts per altri, e es just e rahonable que aquells qui la detenen e posseheixen puix han a restituhir la possessio de aquella sien pagats del que degut los es per los vassalls. Per ço, proveheix lo dit senyor rey ab acte de la present cort que en lo liurament de la possessio de la dita baronia sien utils e examinats e comptats quins e quals deutes son deguts a senyor; enaxi que feta verificacio dels deutes deguts per los dits vassalls, tots los deutes que seran confesstats per los dits vassalls esser deguts als dits possehidors os mostrara deguts ab cartes publiques, sien a aquells pagats dins temps de sis meses primer vinents per los crehedors, e per la dita verificacio de deutes fahedora no-s puixa retardar lo liurament de possessio.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XVI.

De eodem.

Item, per quant los detenedors e possehidors de la dita baronia e lochs de aquella, facilment, ultra los dits doscents milia solidos que se han a pagar per los dits crehedors, ponen demanar despeses o milloraments fets en los dits lochs, axi de augmentacio de pobladors com en cases de senyors e altres lochs, horts, camps e vinyes a senyor pertanyents o altres qualsevol despeses que ells pretenguen haver fet per qualsevol via o raho, no puixen demanar ne per la dita raho usar de retencio alguna dels dits lochs, ans, feta audiencia sobre les dites coses, los sia denegada, e per la dita raho, la dita possessio als dits crehedors donadora, no-ls sia detardada.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XVII.

De eodem.

Item, per quant los dos-cents milia solidos se han a pagar los cent milia solidos de comptants e los altres cent milia en censals bons e segurs, segons que volran los dits crehedors. Per ço, plau al senyor rey que fet deposit dels dits cent milia solidos o dos-cents milia solidos en poder del governador del regne de Valencia, que decontient sia liurada la possessio de la dita ba

[24r]ronia de Arenos als dits crehedors e persones dessus nomenades, als quals si era fet contrast en la apprehensio, que en tal cars lo governador o lochtinent de aquell sens algunes despeses dels dits crehedors a sola instancia dels dits crehedors, sens altra coneixença de causa sia encontinent liurada als dts crehedors la possessio vacua e ex-pedita de la dita baronia e lochs, los quals en poder de la real magestat juren servir lo present capitol e sien tenguts a les penes damunt dites de deu milia florins si lo contrari faran. Plau al senyor rey. Vedit vicecancellarius.

CAPITOL .XVIII.

De eodem,

Item, perque no seria justa cosa que per alguns dels crehedors sien procurats los fets de tots, e los treballs e despeses redundanssen [sic] tant solament a carrech dels procurants com dit es les dites coses a utilitat comuna e universal, per tant preveheix e declara lo dit senyor per lo mateix acte de cort que si la dita baronia sera detenguda per tant temps en poder dels crehedors compradors dessus dits, que de les rendes, drets e emoluments e obvencions de la dita baronia, deduhides les pensions e despeses dels dits dos-cents milia solidos e los salaris e despeses utils e necessaries dessus designades, basten a major suma. En tal cars, del restant se hajan a pagar les despeses que's adveraran mijançant jurament per tots los dits crehedors esser stades per ells fetes, en e per la prosecucio dels plets e execucions contra don Jacme e altres per raho de la dita baronia e dels dits censals e credits lurs, col·locant empero primer en orde les de aquells que en les presents coits han residit e en les corts de Sanct Matheu ultimament celebrades residiren per prosecucio de les dites coses. E si sera cars que ans de esser pagats de les dites rendes e coses com dit es la dita baronia seria venuda per los dits crehedors compradors, deduhit lo pagament de les forts principals dels censals a carrech de senyor, incumbints a pagar sien de la resta del preu pagats los dessus dits per lo dit orde graduats, E apres feta deductio de les dites despeses, lo que restara sia convertit en pagaments de les pensions de aquells segons dessus es dit e declarat.

Plau al senyor rey.

Vedit vicecancellarius.

CAPITOL .XIX.

De eodem.

Item declara mes avant la magestat del senyor rey los dits crehedors no deure ni poder demanar quantitats algunes per la primera ni segona conquesta de dita baronia ni lochs de aquella, axi per la ciutat de Valencia com encara per lo duch ni per los havents causa de aquell, ni per micer Dalmau, don Gomez de Figueroa, com encara los havents dret per mossen Vallterra, com encara la comunitat de Terol ni persona altra alguna de qualsevol specie y condicio sien, com no proceheixca de justicia ni raho alguna, e axi ho declara per lo present acte de cort.

Plau al senyor rey.

Vedit vicecancellarius.

CAPITOL .XX.

De eodem.

E per quant per los presents capitols es vist esser fet pagament als dits crehedors dels censals e violaris que tenen sobre la dita baronia de Arenos, axi a carrech de rendes de senyor com de les universitats e aljames, per la venda o vendes fahedora o fahedores per los dits crehedors de la dita baronia e lochs de aquella,

Plau al senyor rey per lo present acte de cort que no sia fet ne causat prejuhi als dits crehedors en les evictions e menysfalliments, a aquells promesos per qualsevol persones, en les compres de lurs censals e violaris o qui en altra qualsevol tinguen regres de evictions e menysfalliments, a les quals evictions e menysfalliments per lo present acte no sia fet ne causat prejuhi algu.

Plau al senyor rey.

Vedit vicecancellarius.

CAPITOL .XXI.

De eodem.

Item com ab acte de la present cort sia dada facultat als dits crehedors, pagats los dos-cents milia solidos, aquells qui ls pagaran eo participaran esser primers e potiors en la dita baronia, regiment e administracio de aquella. Per ço, vol lo senyor rey ab acte de la present cort que los dits crehedors qui pagaran los dits dos-cents milia *solidos* tinguen los dits drets e senyoria. E cascun crehedor que volra contribuir en paga dels dos-cents milia *solidos*, per la quantitat que pagara tinga los dits drets

[24v] puix empero pague set milia cinch-cents solidos e de aqui en sus per lo que li tocara per sou e per liura, e no menys, en la propietat dels dits dos-cents milia solidos, igualant-se si volra ab los altres crehedors qui hauran pagat, e aço dins sexanta dies apres feta la crida,

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXII.

De eodem.

Mes avant plau a la magestat del dit alt senyor rey e vol expressament que al temps que los diners dessus dits, preu de la dita baronia, seran pagats e deposats en la forma que per los presents capitols es ja dispost e ordenat, que de fet als dits crehedors, senyors de la dita baronia, los sien liurats tots los titols, drets e actions si alguns seran o tendran los qui primer aquella baronia tenien o possehien e lochs de aquella, axi per lo dit il·lustrissimo don Alfonso o havents causa de aquell, Miquel Dalmau com per don Gomez de Figueroa e los hereus de mossen Vallterra eo altres qualsevol havents dret algu, los quals dits titols e cartes hajen a recuperar los officials de sa altesa e liurar-los als dits crehedors com dit es, e per haver e restituhir aquells puixen esser compel·lits e forçats per los dits officials.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXIII.

De eodem.

E la prefata magestat del senyor rey semblantment a major cautela, ab acte de la present cort, e de voluntat de aquella, sie en quant fos o sia mester de plenitud de sa real e suprema potestat, suppleix tots e qualsevol defectes que sien en los acres dessus dits e coses en aquells e qualsevol de aquells contengudes eo en cascun de aquells a tota e complida fer-

metat e validitat de aquells, e a seguretat dels dits crehedors eo de aquells qui se sguarda e pertany, pertanyer o sguardar-se pot conjunctament o de partida en alguna manera, no obstant qualsevol furs, actes de cort, pragmatiques, sanctions, privilegis, usos, costums e libertats del sobredit regne de Valencia, lo contrari eo altrament disponents en alguna manera, als quals e a les quals lo dit senyor de voluntat expressa de la dita cort, quant a les dites coses e cascuna de aquelles, vol, dispon e ordena expressament de voluntat e consentiment de la dita cort esser derogat tant solament per aquesta vegada. E si alguns dubtes e altercacions o questions insurtien dels presents capitols, que hajen mester declaracio, interpretacio alguna que aquella se faça o se haja de fer declarar e interpretar a tota utilitat, profit e salvetat dels dits crehedors e detenedors de la dita baronia e no en altra manera alguna com si expressament de *verbo ad verbum* fossen dits, exprimits e declarats e specificats a tota utilitat e profit dels dits crehedors.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XXIII.

De eodem.

E promet lo dit senyor per si e per los successors seus, reys en sa bona fe real, e jura a nostre senyor Deu sobre la creu e los sancts quatre Evangelis, per ses propries mans tocats, que fara, curara e data obra ab acabament, que les coses totes e sengles en los presents capitols e en caseu de aquells contengudes seran servades e complides e a degut effecte deduhides, e a aquelles e a alguna de aquelles no contravendra ni contrafara, contravenir o contrafet fara ne consentira directament ni indirecta, tacita ne

expressa per alguna via, causa, manera o raho e haura aquelles per fermes e agradables sots obligacio dels bens de la regia cort. E plau al dit senyor rey que si algun empaig o contradictio era fet en les dites coses, per los quals lo contengut en lo present acte de cort no fos executat eo portat a execucio, que los clavaris e receptors del donatiu e offerta fets a sa excel·lencia no sien tenguts pagar o donar les dites quantitats fins que les dites coses sien ab tot effecte executades e complides.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

Yo el Rey.

**OFFERTA FETA A LA MAGESTAT DEL SENYOR REY PER LOS TRES
BRAÇOS DEL REGNE DE VALENCIA, ÇO ES, ECCLESIASTICH, MILITAR
E REAL, CONTENGUDA EN LOS CAPITOLS SEGUENTS.**

[25r] Excel·lentissimo senyor: los tres braços de la cort de vostre regne de Valencia, regraciant a vostra altesa la proposicio per aquella feta en la ciutat de Taraçona, sots kalendari de dotze del mes de febrer del any mil quatre-cents huytantaquatre, per la qual se mostra la gran affectio e voler que vostra excel·lencia ha hahut e ha al dit vostre regne, volent entendre ab gran cura e diligencia en lo benavenir de aquell e fer raho a vostres subdits e vassalls, e conservar-los en justicia, jatsia la dita cort no sia huy en punt de pendre fi e conclusio com encara resten moltes coses a provehir, confiant, empero, de la virtuosissima proferta per vostra altesa a la dita cort feta, offerint que en breu temps les dites coses seran per vostra magestat benignament provehides. Attenent que lo temps ne loch no comporta que vostra real persona puixa de present aturar en lo present regne de Valencia, per los grans afers e arduus negocis que a aquella occorren de anar en Castella; e posat que per vos, excel·lentissimo senyor, en la dita vostra proposicio no sia stada demanada subvencio, ajuda o servir algu de diners; vehent, empero, los dits tres braços la execucio de la affectio en la dita proposicio demostrada, e vehent encara que vostra real magestat de continuu fa grandissimes despeses en actes virtuosos e de gran catholic e potentissim rey e senyor, debel·lant los enemichs de la sancta fe catholica e stirpant la secta mafometica en maneta que lo nom de Jesus, salvador nostre, sia tots temps reverit e exalçat per tot lo mon, e encara fehent altres actes dignes de grandissima laor e de indelible memoria; dien los dits tres braços que, jatsia ells no·y sien tenguts a fer lo senar, do e subvencio dejus expressats, mas de lur bon grat e mera liberalitat ab e sots expressess condicions e salvetats, e no sens aquelles, que per la present oferta e subvencio no sia o puixa esser fet prejuhi algu a furs, privilegis e libertats del regne, ne puixa esser tret en sdevenidor a us ne conseqüencia e ab expressa condicio e prestacio si vos, senyor, atorgareu los capitols e Ordinacions dejus inserts, e en aquesta manera, e no en altra *nec alias*, offiren de bon grat a vos, senyor, cent vint-e-cinch milia liures, moneda reals de Valencia, pagadores en lo temps que dejus seran designats, de les quals cent vint-e-cinch milia liures sien donades, e dona la dita cort, a vostra real magestat setanta-cinch milia liures, pagadores e smerçadores en la forma e per los temps dejus scrits; e les restants cinquanta milia liures sien convertides en satisfactio e paga dels interessats agreujats dejus escrits, segons les assignacions dejus scrites, e en los treballants en la present cort, segons los sera tachat per les persones dejus scrites.

Plau al senyor rey.

De la Cavalleria.

CAPITOL .I..

De eodem.

E primerament los dits tres braços per quant vostra real magestat, per les moltes alienacions, gracies, munificencies e despeses que han fetes los reys predecessors de aquella dels drets de rendes e coses de son real patrimoni en lo present regne de Valencia, no te tals reebudes en aquell per les quals puixa occorrer a les necessitats de vostres subdits e vassalls qui desigen servir aquella, e que vostra real excel·lencia continuament se recorde dels regnicoles del dit vostre regne, an acordat que lo desus dit servir e do, a vostra magestat offert, se faça en la forma seguent, eo es, que sien comprats cent milia solidos, censals de censals, carregats sobre lo general de regne de Valencia e sobre la ciutat de Valencia e sobre les vostres ciutats e viles del present regne, enaxi que del dit general sien quitats tants *solidos* censals com sobre aquell tendran los qui no son habitants e domiciliats en lo present regne de Valencia, e que per los diputats del general del dit regne ne sia fet quitament als possehidors de aquells e carregament a vostra real magestat, als quals dits diputats per acte de la present cort los dits tres braços donen plenissima potestat per a fer los dits quitaments. E aixi mateix per los jurats de la ciutat de Valencia sia fet quitament de tants solidos censals com hi tenen carregats singulars del dit regne qui no sien de la contribucio de aquella, e dels ecclesiastichs, e apres de aquelles persones que

[25v] tenen de dotze milia solidos en sus de rendes sobre la dita ciutat, enaxi empero que los censals carregadors sobre lo dit general e ciutat se carreguen a vostra magestat a raho de quinze milia *solidos* per miller, e no en major ne menor preu. E per lo semblant sien comprats censals, de aquells que fan les ciutats e viles de vostra altesa en lo present regne de València, al dit preu o for fins que tota a quantitat que's smerçara e's deura smerçar prenga suma dels dits cent milia solidos censals, rendals e anuals en pensio e la propietat de setanta cinch milia liures moneda de Valencia, les quals quantitats, axi en annual pensio com propietat de aquella, sia perpetuament de vos, senyor, e de vostres successors, reys de Arago e de València, e de la corona real de Arago e de Valencia, inalienables, exani que per vos, senyor, ne per los dits vostres successors reys, no's puixen les propietats de aquells vendre, alienar e transportar e transferir en tot o en alguna part, poca o molta, directament o indirecta, en alguna persona, col·legi o loch per qualsevol causa, manera o raho, o per qualsevol necessitat poca o molta, urgent o necessaria que sia o tinga vostra real persona o vostres successors reys, e porque de aquells succeheixca lo que de present volen los dits tres braços de la present cort, e la qual prohibició de no alienar dure perpetuament quant a les dites propietats dels dits cent milia solidos com dit es eo de les pensions segons dejus se dira.

Plau al senyor rey.

Vidit *vicecancellarius*.

CAPITOL .II.

De eodem.

Item, senyor, offiren los dits tres braços les dites quantitats, ço es, los dits cent milia solidos censals, enaxi e no en altra manera que de les pensions anuals de aquells vostra real magestat ne haja a distribuhir, assignar e consignar en pagaments de quitacions o salaris donadors a persones naturals del present vostre regne de València, los quals vostra real altesa pendra e volra pendre en son servir, axi per a consell com per altres qualsevol servituts, a les quals vostra real altesa los volra e destinara en aquelles empero persones del dit regne que vostra real altesa volra e elegira, enaxi que lo que sera consignat per vostra magestat a les dites persones del regne de Valencia prenga suma almenys de cinquanta mil solidos. E de les pensions dels altres cinquanta milia solidos puixa vostra magestat assignar e distribuhir en aquelles dites persones del dit regne o altres qualsevol, o en altres coses a vostra real altesa benvistes e com volra e elegira a son real arbitre, la qual distribucio faça e haja fer vostra real magestat a temps o a vida puix perpetuament no passen en algu sino tant com aquell a qui sera consignat, viura o a vostra real magestat plaura; enaxi que morint o revocat lo beneplacit de vostra altesa se haja a distribuhir e assignar en altres persones com dit es, enaxi que les dites pensions resten en vostra real corona com dit es perpetuus, inalienables e inseparables de aquella axi com dit es de la propietat. E lo present capitol haja loch no sols en vostra real persona mas en vostres successors reys de Arago e de Valencia.

Plau al senyor rey.

De la Cavalleria.

CAPITOL .III.

De eodem.

Item que si sera cars que los dits censals comprats o carregadors, a o per a vostra real altesa, fins en la dita quantitat de les dites setanta-cinch milia liures se luyran e quitaran en tot o en part, en tal cars los preus de tals censals en cars de luycio e quitament se hajen a metre en poder del clavari dels diputats del present regne de València, porque encontinent sien reesmerçats en altres censals sobre lo dit general o ciutats o viles reals del regne de Valencia segons dit es, e aço a sola requesta de vostre batle general del dit regne, enaxi que lo dit reesmerç no's puixa detardar puix hi haja loch tut e segur tal com dessus dit es per lo dit batle general destinat o destinador. E aço se faça tantes vegades quantes seran quitats los dits censals.

Plau al senyor rey.

Vidit *Vicecancellarius*.

CAPITOL .IIII.

De eodem.

Item per donar forma al dit pagament de les quantitats de cent vint-e-cinch milia liures dessus ofertes los dits tres braços offiren aquelles en aquesta manera e no en altra, ço es, que's exhegeixquen les pecunies en cinch anys continuus e continuament

[26r] comptadors del dia de la present oferta en avant e no abans ni en altra manera, ço es, vint-e-cinch milia liures cascun any, enaxi que exhigides les dites vint-e-cinch milia liures en lo primer any les quinze milia liures sien per a vos, senyor, en paga rata de les dites setanta-cinch milia liures esmerçadores encontinent, que seran rebudes en censals com dessus dit es. E les deu milia liures sien repartides entre los dits treballants e officials de la dita cort, axi com seran per los tachadors dels tres braços tachades. E de alli avant en cascun any, fins que los cinch sien finits, les deu milia liures sien compartides en los dits interessants e agreujats per sou e liura. E les dites quinze milia liures sien convertides en esmerços per a vos, senyor, com dit es.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .V.

De eodem.

E perque ab tota realitat e tot effecte les dites quantitats sien convertides en les coses dessus dites, los tres braços per acte de la present cort offiren les dites quantitats en aquesta manera e no en altra, que les persones eletes per los dits tres braços cascun any exigeixquen les dites vint-e-cinch milia liures, e aquelles realment deposen en poder dels clavaris que han elet los dits tres braços o en poder de aquell de ells del qual se concordaran. Los quals distribueixquen les dites quantitats en les coses dessus dites e no en altres ne en altra manera del que dessus es dit, enaxi que vos, senyor, ni algun official vostre, ne altre qualsevol o havent comissio de vos, no'n puixau res pendre ni demanar, ne en altres coses convertir ni manar convertir ni puixau en les dites pecunies tocar, ans los dits exigidors e los clavaris presten sacrament e homenatge solennialment en mans e poder de aquell official davant lo qual ne seran requests de fer e complir les dites coses, e que's obliguen no contravenir a aquelles ans que sien admeses a poder exigir e reebre les dites quantitats; enaxi que si feyen lo contrari ho paguen del seu propi, en tant que si per vos, senyor, los era manat lo contrari, per no obehir a vostres reals manaments o de vostres officials no sien encorreguts en pena alguna. E si en algun dels dits cinch anys era fet lo contrari per als anys següents vos, senyor, no pugau reebre quantitat alguna, mas cesse la dita exactio en les quantitats que a vostra real magestat se deuen distribuir segons dessus dit es, e cesse lo dit donatiu quant a vos, senyor, e los dits tres braços resten desobligats perpetualment de la present offera en sguart del que vos, senyor, ne deveu haver. E per attendre e complir les dites coses, los dits clavaris sien tenguts donar suficients fermances e principals obligats, enaxi empero que los dits clavaris no puxen liurar o pagar pecunia alguna a les persones interessades e a les quals es stat tachat per vostra magestat, que son les dejus scrites, sens intervencio del mestre racional de la cort vostra en regne de Valencia, perque aquell faça fer cautela sufficient e bastant a indenpnitat de vostra altesa e de la vostra cort, enaxi que si sens convocar lo dit mestre racional algun pagament se feya, los dits clavaris ho paguen de propi, aço entes que en cascuna paga que's fara se ferme apoca del que rebra caseu en paga rata del que deu haver. E en la ultima paga que caseu reebra a compliment del que deu haver, sien hahuts per renunciats los greuges e demandes contra vos, senyor, posades, e totes les actions extinctes de aquell o aquells qui complidament seran stat pagats de les quantitats que'ls son tachades, axi e en tal manera que en juhi ne fora juhi no puguen demanar cosa alguna a vos, senyor, ne a vostre fisch, imposant-los sobre allo ara per lavors perpetual callament.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .VI.

De eodem.

Item, senyor, per dar expedicio a la exactio de les pecunies e quantitats que son ofertes, los dits tres braços han deliberat les dites pecunies se exigeixquen per numero de cases de tot lo regne, ço es, per sisa avenguda; enaxi que sien fetes de quinze fins en vint mans de persones o cases lo numero e quantitat, de les quals mans hagen a fer los tachadors eletes per los dits tres braços com be e pus egualment vist los sera; enaxi que per la forma que a ells sera vista sien de les persones

[26v] e cases per ells tachades exigides les dites quantitats. E de present elegeixen per tachadors les persones següents, ço es, per lo braç ecclesiastich: micer Francesch Prats, frare Garcia de Marzilla, don Jordi Centelles, frare Ramon Siscar, don Johan d'Ixer e mossen Miquel Bataller. E per lo braç militar; lo comte de Cocentayna, lo vezcomte de Chelva, don Pedro de Moncada, don Johan de Cardona, don Gaspar de Castelví, don Baltasar Ladro, don Johan Çanoguera, don Enrich de Rocafull, don Luys Ladro, mossen Luys Crespi Valldaura, don Johan de Mila, Enrich de Montagut, don Franci de Monpalau, mossen Anthoni Johan, mossen Johan Pardo, Miquel Johan de Soler, don Janer Rabaça de Perellos, mossen Johan Dezpuig, mossen Johan de Rocamora, mossen Johan Sagra, en Perot Jaffer de Loric, mossen Johan Roca, mossen Perot de Castelví, mossen Franci Crespi, mossen Pere Ramon de Monsoriu, mossen Perot Sentboy, mossen Gracia de Monsoriu, mossen Cosme de Vilarasa, mossen Luys de Fenollet, mossen Luys Johan, mossen Luys Jffre per mossen Ot de Borja, don Pero Maça de Liçana e de Corneli. E per les ciutats e viles reals: en Berenguer Marti de Torres, en Francesch Miro Valleriola, en Johan de Gallach, en Jacme Bou, en Franci Granulles en Bernat de Penarroja en Luys Alpícat, en Johan Alegre, micer Andreu Sart, en Barthomeu Abat. Per Valencia: micer Eximeno Ros en Johan Perez, en Jacme Pasqual, en Luys Collar, en Bernat Tordera e en Bernat Dassio. Los quals tachadors hajen poder de tachar quals cases deuen esser compreses e numerades, en les mans que's deuen fer per raho e causa de compartir les quantitats a vostra altesa offertes; enaxi que lo que per ells sera fet sia axi executat e deduhit ha effecte e deguda execucio, tota exepcio o raho en contrari a part posada.

Plau al senyor rey.

De la Cavalleria.

CAPITOL .VII

De eodem.

Item los dits tres braços fan clavaris qui tinguen, reeben e conserven les pecunies que seran exigides per causa de la present oferta e distribueixen aquella a.queles segons dessus dit es, als quals dits clavaris en fer e exercir les dites coses vostra magestat e tota la cort done son poder, loch e veus. Los quals clavaris son los següents, per la sglesia: micer Francesch Prats, frare Garcia de Marzilla, don Jordi Centelles, frare Ramon Siscar, don Johan d'Ixer e mossen Miquel Bataller. E per lo braç militar: don Pero Maça de Liçana, don Luys de Vilanova, mossen Luys Crepi, mossen Bernat almunia. E per les ciutats e viles reals: en Berenguer Marti de Torres, en Francesch Miro Valleriola. Per Valencia: micer Eixemeno Ros, en Johan Perez, en Jacme Pasqual, en Luys Collar, en Bernat Tordera e en Bernat Dassio.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .VIII.

De eodem.

Item que los dits tachadors e clavaris, cascu per fer e exercir son offici, hajen poder sufficient de vos, senyor, per acte de la present cort de provehir que sien fetes execucions contra los recusants e no volents pagar e a lur offici obtemperar, enaxi que lo que per ells sera provehit e manar fer sia executat per qualsevol porter o porters de vostra altesa a qui sera per aquell provehit emanat. E si mester sera haver e obtenir auxili del portantveus de governador del present regne o lochtinent general de aquell, o de altres qualsevol oficials de vostra altesa en lo present regne, los sia donat e no denegat per alguna via, causa, manera o raho, imposant grans penes als dits vostres oficials que axi ho façen.

Plau al senyor rey.

De la Cavalleria.

CAPITOL .IX.

De eodem.

Item, senyor, la dita oferta fan los dits tres braços ab tal condicio e no en altra manera, que totes les coses e sengles de aquelles en aquella contengudes sien inviolablement observades a la letra e sens subintel·lecte algu, mas planament segons a sa enteniment es contengut en

aquella sens interpretacio o glosa alguna. E si interpretacio alguna de paraula se havia a fer, la hajan a fer dos per vos, senyor, dos ecclesiastichs, dos militars e dos per les ciutats e viles reals puix sien de les persones del dit poder, elegidors per sort los dels braços, e los vostres per vos, senyor.

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

[27r]

CAPITOL .X.

De eodem.

Item que tot lo que provehiran los clavaris elets per los dits braços o aquelles persones qui seran eletes per a exigir e distribuhir les pecunies procehidores per a la dita oferta, sien executades axi com per ells sera provehit, e aço per pro* pria auctoritat e en nom e veus de vostra magestat e de tota la cort, enaxi que al que sera provehit per aquells no puga esser donat empaig algu o impediment per vos, senyor, ne per los officials vostres directament o indirecta; e si lo contrari era fet o atentat, no sia de algun effecte, ans cesse e no haja loch la dita proferta, com los dits tres braços entenguen fer e han fet aquella ab aquesta condicio: que aquella sia executada e deduhida a effecte e real executio per los dits tres braços e per les persones eletes per tos dits tres braços, e qui lo dit poder han de exegir e destribuhir les dites pecunies e en altra manera no la volen ne entenen haver feta, enax que elegeixen de present setze persones, ço es, per vos, senyor: en Johan Ram Scriva, mestre racional; en Berenguer Mercader, lochtinent de batle general; mossen Jacme Rosell, assessor del governador; micer Miquel Dalmau, advocat fiscal; per la sglesia; micer Francesch Prats, frare Garcia de Marzilla, don Jordi Centelles, frare Ramon Siscar; per lo braç militar: mossen Pere Exarch, Jeronym de Vich, mossen Jeronym Jolia, Miquel Johan Lopiç de Pomar; e per les ciutats e viles reals: en Luys Alpicat, en Franci Granulles; per Valencia: en Johan Perez e en Bernat Dassio per les viles reals. Les quals persones sien apelats comptadors per a exigir los comptes dels clavaris e de tots los qui hauran administrat les pecunies de la present oferta,

Plau al senyor rey.

Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XI.

De eodem.

Les persones qui han a esser satisfetes e pagades per vos, senyor, de les pecunies procehidores de la dita oferta, e a les quals es stat per vos, senyor, o per los arbitres elets per vostra altesa e per la cort sentenciat e declarat deure esser pagats, son los següents:

Dona Ysabel, muller del noble don Luys de Vilanova, per legat fet per la reyna dona Maria.

Item a la noble dona na Beatriu de Montagut, donzella, per dita raho.

Item a na [en blanc], muller de mossen Gilabert Ferrer *alias* Cifre, per dita raho,

Item a mossen Sagra per dita raho.

Item a la viuda, muller de mossen Luys de Castellvi *quondam* cavaller, *alias* Monpalaua per la dita raho.

Item a na Leonarda de Castro per la dita raho.

Item a na Serena, muller d'en Berthomeu Serena, per la dita raho.

Item a les filles de mestre Radio, mullers dels Balaguers, per la dita raho.

item al hereu d'en Pere Serena.

Item a don Pedro de Moncada per la sal.

Item a don Joffre de Borja per la dita raho.

Item a don Luys Ladro per la dita raho e altres.

Item a na Maria Pujades e de Montagut, muller de mossen Luys de Montagut, per deute causat per lo senyor rey don Johan de immortal memoria

Item a frare Ramon Siscar, comanador de Torrent, per la dita raho.

Item al comte de Cocentayna per la dita raho..

Item a don Pero Maça de Liçana per los drets que te en en Albayda.

Item a don Johan de Cardona.

Item a mossen Perot de Castellvi, senyor de Carlet, e a don Johan de Montagut.

Item a mossen Johan Roca per la batlia de Oriola.

Item a.n Montagut de Montagut per deute del senyor rey don Johan.

Item a Gracia de Agramunt per la dita raho.

Item a mossen Pere Exarch per la dita raho.

Item a.n Nicolau Joffre per la dita raho.

Item a clon Johan Çanoguera.

Item a don Ramon Castella per la dita raho.
Item a la reverent abadessa de la Trinitat per legat de la reyna dona Maria.
Item a mossen Franci Jordi de Menaguerra.
Item als qui posseheixen la baronia de Arenos.
Item a mossen Gracia de Monsoriu.
Item a mossen Gaspar de Castellvi,
Item a.n Gomez de Daroca, ciutada de Oriola,
Item a mossen Anthoni Johan.

- [27v] Item als hereus de mossen Bonastre.
 Item a mossen Francesch Johan de Vilanova.
 Item a la ciutat de Valencia.
 Item al comte de Oliva,
 Item als hereus de mossen Gaspar Fabra.
 Item a n Luys de Fenollet.
 Item al cinch de Vilafermosa.
 Item a mossen Luys Ferrer.
 Item al vizrey de Mallorques.
 Item a mossen Johan de Vilarasa.

Ço es, a cascu dels dessus nomenats les quantitats en un memorial, en un full de paper continuat, designades e per vos, senyor, al prothonotari donat e manat a conseqüència dels presents actes continuar, enaxi que tots los dessus primer nomenats sien pagats de les quantitats a ells e cascu d'ells tachades e declarades, segons lo dit memorial, de tot lo quals *[sic]* es degut comptant per anyades segons dessus dit es; e apres sien pagats la ciutat de València e los qui apres de aquella dessus en orde son nomenats. Lo qual memorial es del tenor següent: "les quantitats següents mana e proveheix la magestat del senyor rey esser donades e pagades a les persones dejus scrites, agreujades e contengudes e nomenades en la oferta e acte de cort en lo dia present publicats per la prefata magestat real en la cort. E primerament, a la dita noble dona Ysa-bel, muller del noble don Luys de Vilanova, per legat fet per la reyna dona Maria, quatre milia cinch-centes liures. E a la dita noble dona Beatriu de Montagut, donzella, per la dita raho, mil cinch-centes liures. E a la dita na [en blanc], muller de mossen Gilabert Ferrer alias Cifre, per dita raho, mil liures. E al dit mossen Sagra per dita raho mil liures. E a la dita viuda, muller de mossen Luys de Castellvi *quondam* cavaller, *alias* Monpalaua, per la dita raho cinch-centes liures. E a la dita na Leonarda de Castro per la dita raho tres-centes liures. E a la dita na Serena, muller d'en Berthomeu Serena per la dita raho dos-centes cinquanta liures. E a les dites filles de mestre Radio, mullers dels Balaguers, per la dita raho dos-cen-tes vint-e-cinch liures. E al dit hereu d'en Pere Serena cent liures, E al dit don Pedro de Moncada per la sal set-centes cinquanta liures. E al dit don Joffre de Borja per la dita raho set-centes cinquanta liures. E a la dita na Maria Pujades e de Montagut, muller de mossen Luys de Montagut, per deute causat per lo senyor rey don Johan de immortal memoria, mil liures. E al dit frare Ramon Siscar, Comanador de Torrent, per la dita raho mil cinch-centes liures. E al comte de Cocentayna per la dita raho mil cinch-centes liures. E a don Pero Maça de Liçana per los drets que te en Albayda quatre milia cinch-centes liures. E al dit Johan de Cardona mil liures. E al dit mossen Perot de Castellvi dos-centes liures. E al dit senyor de Carlet e Alcudia dos-centes liures. E al dit mossen Johan Roca per la batlia de Oriola mil liures. E al dit Montagut de Montagut per deute del senyor rey don Johan tres-centes setanta-cinch liures. E al dit en Gracia de Agramunt per la dita raho cent cinquanta liures E als dits hereus de mossen Bonastre dos-centes cinquanta liures. E al dit mossen Pere Exarch per la dita raho rail cinch-centes liures. E al dit en Nicolau Joffre per la dita raho quatre-centes liures. E al dit don Johan Canoguerra tres-centes liures. E al dit don Luys Ladro per la dita raho, e altres, huyt-centes cinquanta liures. E al dit don Ramon Castella per la dita raho cinch-centes liures, E al dit mossen Franci Jordi de Menaguerra tres-centes liures. E a la dita reverent abadessa de la Trinitat, per legat de a reyna dona Maria, mil cinch-centes liures. E al dit mossen Johan de Vallterra, per lo castell de Arenos, mil liures. E al dit micer Dalmau, per lo que li fall e deu haver de la baronia, dos milia cinch-centes liures. E al dit mossen Gracia de Monsoriu cent cinquanta liures. E al dit mossen Gaspar de Castellvi vint-e-cinch liures. E al dit Gomez Daroca, ciutada de Oriola cinquanta liures. E al dit mossen Francesch Johan de Vilanova cinch-centes liures. E per les despeses de la cort deu milia liures. Les quals quantitats prenen suma de quaranta-dos milia cent vint-e-cinch liures. E la restant quantitat a compliment de cinquanta milia liures, que es set milia huyt-centes setanta-cinch liures se ha de donar a certs interessats que sa altesa te en memorial per a poder satisfer aquells.

Plau al senyor rey.

De la Cavalleria, vice-canceller.

CAPITOL .XII.

De eodem.

[28 r] Item que vos, senyor, maneuh expedir per furs e actes de la present cort les Ordinacions que son stades fetes e concordades per tots los tres braços de la present cort e ab vos, senyor, e per vostra altesa ab los officials de aquella, elets en lo present poder. Los quals furs e actes de cort e tots los actes que en la present jornada de trenta-hu de juliol son fets e que's faran, en apres sien donats e liurats e expedit per vostre prothonotari franchs de dret de sagell e ab tot compliment com en semblants actes de cort es necessari.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XIII.

De eodem.

La present proferta, los dits tres braços fan a vostra magestat de mera e libera voluntat e no perque·y sien tenguts, com dessus dit es, sens derogacio, alteracio e prejuhi dels furs, privilegis, usos e bons costums del present vostre regne de València, e dels privilegis e libertats en univers e en singular a tots los regnicoles de aquell pertanyents; enaxi que per Los presents actes ne altres en contrari fets e fahedors no·ls sia en res derogat, mas aquells remanents en ses forces e valor per aquesta vegada tan solament fan e entenen haver fet la present proferta e tot lo que es capitulat en aquella, enaxi que no sia ne puixa esser tret en consecuencia en sdevenidor en prejuhi, derogacio o alteracio en res ni per res dels drets del dit regne, supplicant aquella la dita oferta com posada es per vostra magestat sia benignament acceptada ab salvetat expressa de tots los drets dessus dits e altres que dir e nomenar se puixen fahents per aquella, de la qual salvetat ne mane vostra al·tesa esser-ne feta carta publica.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XIII.

De eodem.

E com, senyor molt excel·lent, fent-se per la cort tal servir e oferta, es acostumat per los reys predecessors de vostra real magestat fer absolucio general en la forma en les altres profertes e semblants donatius contenguda; suppliquen, per ço, los dits tres braços consemblant absolucio de les acostumades lo sia feta.

Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XV

De eodem.

E noresmenys, senyor molt excel·lent, entenen e volen haver fet la present proferta los dits tres braços ab condicio e salvetat expressa que per vos, senyor, sia tenguda e observada la concordia entre vostra altesa, de una part, e los crehedors de la baronia de Arenos, de la part altra, de la qual es stat fet acte de cort, publicat en la present jornada poch abans de la present proferta. A la qual capitulacio, los dits tres braços se refiren volent-ho haver dit segons en aquella es contengut, enaxi que pagats los dos-cents milia solidos en la dita concordia specificats, realment e de fet sia donada la possessio de la dita baronia ab tota integritat, axi e segons en los dits capitols es contengut e specificat. E si no era fet, los clavaris e rebedors de les pecunies de la dita oferta cessen liurar les quantitats que exigides hauran, segons dessus es contengut, volent haver aci per insertats los dits capitols axi com si de verbo ad verbum fossen insertats.

Plau al senyor rey.
De la Cavalleria.

CAPITOL .XVI.

De eodem.

Item per quant en la ciutat de Tاراçona fonch feta electio de tractadors e examinadors de la present cort, e de present son stat fets tachadors, clavaris e hoydors de comptes, volen los dits tres braços que tots los dits examinadors, tractadors, tachadors, clavaris e hoydors de comptes hajen lurs salaris egualment, enaxi que en cars que algu dels elets tingues o tinga dos o tres dels dits officis, no puixa haver sino un salari tan solament; enaxi, empero, que los dits salaris no sien donats sino a aquells del dit braç militar que en lo dia que's fa la present oferta

seran en la present ciutat de Oriola per si o per son subdelegat, enaxi que tots los tachadors de tots los tres braços hajan a tachar los salaris dels dessus dits examinadors, tractadors, clavaris, hoydors de comptes o tachadors elets per la dita cort. E los altres officials del senyor rey e los treballants en la negociacio de la dita present cort, en aquesta manera que en la dita tachacio de salaris e treballs concorreguen de les tres parts, les dos dels tachadors de casun

[28 v] braç, encara que sien los huns mes que ls altres sien iguals en veu e poder.
Plau al senyor rey.
Vidit vicecancellarius.

CAPITOL .XVII.

De eodem.

La magestat real, acceptant la present oferta e coses en aquella contengudes, regracia molt aquella a la dita cort, e vol e declara, de voluntat de la dita cort e dels tres braços de aquella, que per fer los actes, que de present se fan e son stats fets, no's puixa dir la present cort esser finida, ni finada, com aquella vulla lo dit senyor rey, reste e stiga en sa força e valor, e que sia continuada. E lo dit poder stiga e dure axi com fins aci es stat per a negociar, continuar e acabar les coses que no son fetes e resten per fer. E lo dit senyor rey ab consentiment de la dita cort, e dels tres braços de aquella, e de les persones del dit poder, continua, muda e transfereix la present cort e la residencia de les persones del dit poder a la ciutat de Valencia, apres que sa real altesa sera partida de la present ciutat de Oriola.

De la Cavalleria.

CAPITOL XVIII.

De eodem.

La magestat del senyor rey, jatsia poch ans de la publicacio del present en un capitol de la oferta feta per tota la dita cort, e tres braços de aquella, sia contengut que les persones agreujades en la recepcio que faran de les quantitats a aquells tachades hagen a renunciar als greuges e demandes fetes e que's tinguen per contents per la quantitat a caseu tachada del que mes avant porien haver e demanar fehent absolucio e remissio al dit senyor rey e a son fisch entre les quals persones es la insigne ciutat de Valencia; la qual per via de greuge ha demanat e demana cent quaranta milia solidos, e la qual ab la dita oferta li es stada consignada certa quantitat en paga rata del dit deute; vol e li plau, e axi ho proveheix, ab lo present acte de cort, que, reebent la dita ciutat la dita quantitat, de present a aquella tachada, no sia tenguda de fer remissio e relaxacio de la restant quantitat a compliment de tot lo dit deute, ans es sa intencio que no obstant qualsevol cosa en la dita oferta contenguda la dita ciutat, jurats e sindich de aquella puixen cobrar, haver, exigir e demanar los dits cent quaranta-cinch milia solidos en les altres primeres corts que's celebraran en lo present regne de Valencia, feta deductio de la quantitat que reebra la dita ciutat del donatiu de la present cort, enaxi que los drets de la dita ciutat en alguna manera no sien perjudicats per res que en la dita oferta sia contengut e dit, ans lo dit deute reste en sa força, fermetat e valor, no derogat ni perjudicat, segons stava ans de la publicacio del dit acte de oferta.

De la Cavalleria.

CAPITOL .XIX.

Remissio general e absolucio.

Ab la present absolem e remetem a qualsevol braços, universitats e qualsevol singulars del dit regne de Valencia, totes penes civils o criminals e qualsevol crims que sien stats comesos tro al jorn de huy; de la present, empero, remissio general, exceptam tant solament crims de heretgia e de lesa magestat, e de sodomita e de falsadors de moneda, e de bares e de traydors, e de mort acordada, de naffres e de coltellades donades per diners, e de falsos notaris; e de aquells que fan fer e usen scientment de les cartes, testaments e falses scriptures; cossaris e ladres, e trencadors de camins e de qualsevol pau e treva.

De la Cavalleria.

Dictos, igitur, foros actus curie ordinationes et provisiones iuxta decretaciones nostras in fine cuiuslibet capituli scriptas, et appositas, et ad supplicationem dictorum trium brachiorum et personarum dictam curiam representantium die presenti in ecclesia sancti Salvatoris dicte civitatis Oriole comitutorum, facimus, sanctimus, statuimus et concedimus et ordinamus et volumus, per nos et nostros successores inconcusse et inviolabiliter observari, mandantes illustrissimo Iohanni, principi Asturiarum et Gerunde, filio primogenito nostro charissimo ac post dies longevos et felices nostros heredi et successori nostra sub paterne benedictionis obtentu nec non omnibus supradictis et infrascriptis vicesgerenti quoque officii generalis gubernatoris iusticiis baiulis et universis et singulis officialibus et subditis nostris et dictorum officialium locumtenentibus presentibus et futuris quatenibus omnia et singu

[29 r]la supra-dicta in preinsertis foris actibus ordinationibus et provisionibus iuxta dictas decretationes teneant et observem et ab omnibus faciant tenen et inviolabiliter observari et non contrafaciant vel veniant seu aliquem contrafacere vel venire promittam ratione aliqua sive causa. Et ut promissa maiori gaudeant firmitate, promittimus in bona fide nostra regia omnibus et singulis predictis et infrascriptis et omnibus etiam aliis de dicto regno Valentie licet absentibus tanquam presentibus et notario et protonotario nostro infrascripto a nobis pro eh et aliis quorum interest aut interesse potent legitime stipulantipaciscenti et recipienti. Et etiam iuramus supra crucem domini nostri Iesuchristi et eius sacrosancta quattuor evangelia manibus nostris coporaliter tacta predicta omnia et singula, ut superius dicta sunt et in dictis foris actibus ordinationibus et provisionibus et decretationibus continenter, tenere, complere et inviolabiliter observa-re et facere tenen et irrefragabiliter observari. Acta fuerunt hec in ecclesia sancti Salvatoris civitatis Oriole ubi dicta curia celebraba-tur die tricesimo primo iuli, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo octogesimo octavo. Regorumque nostrorum vide-licet Sicilie vigesimo primero, Castelle et Legionis quindecimo, Aragonum vo et aliorum decimo.

Sig+num Ferdinandi Dei gracia, regis Castelle, Aragonum, Legionis, Sicilie, Toleti, Valencie, Gallecie Maiorcarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie, Geenis, Algarbi, Algezire, Gibraltaris, comitis Barchinone, domini Vizcaye et Mo-line, ducis Athenarum et Neopatrie, comitis Rossilionis et Ceritanie, marchionis Orsitanni, comitisque Gotiani, qui predicta faci-mus, concedimus, decretamus et iuramus eisque bullam plumbeam nostram impendenti iussimus apponendam.

Yo el Rey.

Sig+num Alfonsi de la Cavalleria, vicecancellarii. Sig+num Ludovici de Cabanyelles, gerentis vices gubernatoris generalis Valentie. Sig+num Gabrielis Sanchiz, thesaurarii. Sig+num Iohanis Ram, scriba magistri rationalis curie domini regis in regno Valentie Sig+num Ludovici de Sanctangel, scribe portionis domus domini regis. Sig+num Jacobi Rossell, regentis cancelleriam domus domini regis. Sig+num Ludovici Ferrer, locumtenentis generalis gubernatoris dicti regni. Sig+num Berengarii ercader, locumte- nentis baiuli generalis dicti regni. Sig+num Michelis Dalmau, advocati fisci. Sig+num Gomezii Suanriz de Figueroa, electorum et deputatorum in dicta curia pro parre dicti domini regis. Sig+num Francisci Prats, procuratoris reverendissimi cardinalis et episcopi valentini. Sig+num Garcie de Marzilla, claverii, Muntiesie procuratoris reverendi magistri Muntiesie. Sig+num Georgii de Centelles, canocici sedis Valentie, nomine proprio. Sig+num fratris Raymundi de Siscar, commendatoris de Torrent, ordinis sancti Iohannis Hierosolimitani. Sig+num Iohannis d'Ixar, militis sancti Iacobi de Spata, comendatoris de Orcheta. Sig+num Michaelis Bataller electorum et deputatorum pro brachio ecclesiastico dicti regni Valentie. Sig+num Iohannis Pardo, militis, ut procuratoris spectabilis Ierubini de Rivo Sico et de Centelles, comitis Olive et nomine eius proprio. Sig+num Iohannis Roiz de Corella, comitis Cocentay-ne. Sig+num Petri Raymundi de Monsorivo, procuratoris et subdelegati. Sig+num spectabilis Iohannis Francisci de Prochita, comitis Averse et Almenare et nomine eius proprio. Sig+num Petri Ladro, vicecomitis de Vilanova et de Chelva. Sig+num Sancii Roiç de Liori, vicecomitis de Gayano. Sig+num Iohannis de Cardona. Sig+num Petri Maça de Liçana. Sig+num Onofrii de Cardona. Sig+num Petri de Moncada. Sig+num Iohanns de Centilles. Sig+num Balthazaris Ladro. Sig+num Ianuarii Rabaça de Perellos. Sig+num Ludovici de Vilanova. Sig+num Henrici de Rocafull. Sig+num Ludovici de Pallars. Sig+num Iohannis Delmila. Sig+num Ludovici Ladro. Sig+num Iohannis Ça

[29 v]noguera. Sig+num Iaufridi de Borja. Sig+num Frangerii Ladro, Sig+num Francisci de Monpalau. Sig+num Gasparis de Castellvi. Sig+num Graciani de Monsoriu. Sig+num Michaelis Johan de Soler. Sig+num Iohannis Dezpuig. Sig+num Ludovici Crespi Valldura. Si+num Petri Jaffer de Loriç. Sig+num Iohannis Sagra. Sig+num Petri de Castellvi. Sig+num Antnthonii Johan. Sig+num Petri Exarh [sic]. Sig+num Henrici de Montagut. Sig+num Francisci de Penarroja. Sig+num Petri Sentboy. Sig+num Bernardi Almunia. Sig+num Iohannis Roca. Sig+num Cosme de Vilarasa. Sig+num Ludovici Joffre. Sig+num Hieronymi Vich. Sig+num Ludovici Fenollet. Sig+num Michaelis Johan de Pomar. Sig+num Ludovici Johan. Sig+num Francisci Crespi, electorum et deputatorum pro brachio militari dicti regni. Sig+num Francisci Miro Valleriola, iurati civitatis Valentie. Sig+num Andree Sart, legum doctoris. Sig+num Bartholomei abat sindici Valentie. Sig+num Eximeni Ros. Sig+num Iohannis Perez. Sig+num Bernardi Dassio. Sig+num Iacobi Pascual. Sig+num Ludovici Collar. Sig+num Bernardi Tordera, electorum et deputatorum pro civitatibus et villis regalibus regni, qui predicta omnia approbamus, laudamus et confirmamus, eiusque assentimus, nostrumque consensum prestamus.

Testes sunt qui ad predicta fuerunt: Nicolaus Joffre, Petrus Mercader, Nicolaus Pujades, milites et domicelli Valentie; Io-hiannes de Coloma, secretarius, Iohannes Dominguez et Anthonius Salabert, scribe dicti domini regis.

Signum mei Philippi Clementis, serenissimi domini regis predicti, prothonotarii eiusque auctoritate per universam ipsius terram et dominationem publici notarii qui premissis interfui eaque de eiusdem domini regis mandato in istis sexaginta octo foliis pergameni hac ubi presens signum meum appositum est computata scribi feci et clausi.

In curie Valentie primo.

Dominus rex ex actis in dicta curia generali editis publicatis et iuratis mandavit mihi, Philippo Clementi, in cuius posse dictus dominus rex et omnes supradicti firmarunt. Et vidit ea Alfonsus de la Cavalleria, vicecancellarius.

A honor, laor e gloria de la sanctissima trinitat, e per util e comoditat del be publich, aci prenen fi les leys o furs modernament stablits e ordenats en les generals corts en la ciutat de Oriola, celebrades per lo excel·lentissimo e justissimo senyor, felicissimament regnant, lo senyor rey don Ferrando, per la gracia de nostre senyor Deu rey de Castella, de Arago, de Valencia e de Sicilia et caetera, als regnicos de la insigne ciutat e regne de Valencia, los quals son stats trets e copiats del propri original bul·lat, qui es en lo archiu de la sala de la ciutat de Valencia, comprobats e feelment corrigits ab los primers originals per lo honor e discret en Johan Casanova, notari de la dita ciutat de Valencia, e apres en la famosissima susdita ciutat de Valencia, a despeses del honorable en Jacobo de Vila, mercader e ciutada de aquella, ab molta peritia e deligencia, acabats de empremtar e effigiar per los sperts mestres Pere Hagembach e Leonard Hutz, alamanys, dijous, sise jorn del mes de setembre, corrent lo any de la jocundissima nativitat de nostre senyor Deu Jesuchrist mil quatre-cents noranta-tres.

Deo gracias.

[30 r]

Taula de les rubriques e capitols dels furs nous fets e ordenats en les corts generals, celebrades en la ciutat de Oriola per lo christianissim e invictissim senyor rey don Ferrando rey de Castella, de Arago, de Valencia e de Sicilia et caetera, als regnicoles del insigne regne de Valencia en lo any mil quatre-cents huytanta-huyt.

Primo, lo prolech te hun capitol; comença en la primera columna, a la primera carta.

De sarrahins, rubrica primera. Te .II. capitols; comencen en la primera columna, a .11. cartes.

De guerrejar, rubrica .II. Te dos capitols; comencen en la .III. columna, a .II. cartes.

De tenir cort o parlament general, rubrica .III^a. Te hun capitol; comença en la .II. columna, a .III. cartes.

Dels officis, rubrica .III. Te hun capitol; comença en la .II^a. columna, a .III. cartes.

De juhins, rubrica .V. Te dos capitols; comencen en la primera columna, a .III. cartes.

De jutges e de les comissions, rubrica .VI. Te tres capitols; comencen en la .III^a. columna, a .III. cartes.

De pagaments de les mullers e donacions, rubrica .VII. te hun capitol; comença en la .III^a, columna, a .III. cartes.

De crims, rubrica .VIII. Te .VI. capitols; comencen en la primera columna, a .V. cartes.

De evocacions de causes de viudes, pubils e altres miserables persones, rubrica .IX. Te hun capitol; comença en la quarta columna, a .V. cartes.

De estragers que puixen vendre de menut, rubrica .XI. Te hun capitol; comença en la primera columna, a .VI. cartes.

Dels fills de les esclaves, rubrica .XII. Te dos capitols; comencen en la segona columna, a .VI. cartes

De guiatges e treves, rubrica .XIII. Te dos capitols; comencen en la segona columna, a .VI. cartes

De advocat fiscal, rubrica .XIII. Te dos capitols; comencen en la tercera columna, a .VI. cartes

De censals, rubrica .XV. Te hun capitol; comença en la .III^a. columna, a .VI. cartes

Del portantveus de governador, rubrica .XVI. Te dos capitols; comencen en la .III^a. columna, a .VI. cartes.

De la cort del consolat, rubrica .XVII. Te dos capitols; comencen en la primera columna, a .VII. cartes.

De corredors, rubrica .XVIII. Te hun capitol; comença en la primera columna, a cartes .VII.

De coneixença de crims fets en camins reals, rubrica .XIX. Te hun capitol; comença en la II^a columna, a .VII. cartes.

De penes imposades per raho de crims e delictes, rubrica .XX. Te hun capitol; comença en la .II^a. columna, a .VII. cartes.

De armar fustes, rubrica .XXI. Te hun capitol; comença en la II^a. columna, a .VII. cartes.

De officials, rubrica .XXII. Te hun capitol; comença en la .III^a. columna, a .VII. cartes.

De les causes de vils persones, rubrica .XXIII. Te hun capitol; comença en la .III^a. columna, a .VII. cartes.

De contencio de jurisdictio ecclesiastica, rubrica .XXIII. Te un capitol; comença en la .III^a. columna, a .VII. cartes.

De les letres impetrades contra fur, rubrica .XXV. Te un capitol; comença en la quarta columna, a .VII. cartes.

De revocacio de guiatges, rubrica .XXVI. Te hun capitol; comença en la .III^a. columna, a .VII. cartes.

De dret de peatge, rubrica .XXVII. Te un capitol; comença en la .III^a. columna, a .VII. cartes.

De notaris, rubrica .XXVIII. Te hun capitol; comença en la primera columna, a .VIII. cartes.

De la sal, rubrica .XXIX. Te hun capitol; comença en la primera columna, a .VIII. cartes.

De confiscacio de bens, rubrica .XXX. Te hun capitol; comença en la segona columna, a .VIII. cartes.

De alguazir, que no tinga lo lochtinent de governador deça lo riu Xuquer, rubrica .XXXI. Te hun capitol; comença en la .II^a. columna, a .VIII. cartes.

De crims, rubrica .XXXII. Te hun capitol; comença en la .II^a. columna, a .VII. cartes.

Dels officis de la ciutat de Xativa, rubrica .XXXIII. Te hun capitol; comença en la segona columna, a .VIII. cartes.

Capitols offerts e donats en la cort general per part del braç ecclesiastich ab les respostes e provisions fetes en la dita cort per la magestat real a la fi de cascun capitol. Comencen en la .III^a. columna, a .VIII. cartes.

Supplicacio feta a la magestat real en la primera oblacio de la sglesia, en

[30 v] la quarta columna, a .VIII. cartes.

Que lo porter elegit per lo senyor bisbe e capitol sia executor del que sera jutjat per los oficials ecclesiastichs, capitol primer en la .IIII^a. columna, a .VIII. cartes.

De la confirmacio feta per la magestat real de la bul·la aurea, capitol .II. en la primera columna, a .IX. cartes.

Que la execucio dels delmes e primitives no sia empachada per lo governador ne altre official real per via de recors nec alias, capitol .III. en la segona columna, a .IX. cartes.

Dels bens consignats per smerçar en ma morta dels quals se haja una vegada pagat amortizatio, no sien tenguts pagar nova amortizacio, capitol .IIII., en la .III°. columna, a .IX. cartes.

Que dels bens smerçats dels quals se ha pagada amortizacio tornant-se a reesmerçar, no-s dega pagar amortizatio, capitol .V. en la .IIII^a. columna a .IX. cartes.

Que lo governador ne altre official real no-s puixa entremetre per via de recors nec alias de les causes deci' mals ne primitives, capitol .VI. en la .II^a. columna, a .X. cartes.

Que los senyors dels lochs e ses heretats e lochs per posar les decimes e primitives, capitol .VIII. en la .IIII^a. columna a .X. cartes.

Que los oficials ecclesiastichs ne ecclesiastiques persones, per usar de sa jurisdicció, no puxen esser veixats ni maltractats per los oficials reals, capitol .IX. en la primera columna, a .XI. cartes.

Que los coronats sien restituhits a la sglesia e oficials ecclesiastichs, capitol .X. en la .IIII^a. columna, a .XI. cartes.

Que lo governador ne altre official real no-s puixa entremetre de aquell qui sera jutjat per lo jutge ecclesiastich, capitol .XI. en la .IIII^a. columna, a .XI. cartes.

Que no-s puixa fer scorcoll en les cases de les persones ecclesiastiques sens president ecclesiastich, capitol .XII. en la primera columna, a .XII. cartes.

Que la immunitat de la sglesia e seu de Valencia e palau del bisbe sia servada, capitol .XIII. en la .II^a. columna, a .xii. cartes.

Que les cenes ne altres servituds no sien pagades per los de la vila de Puçol, capitol .XIII. en la .III^a. columna, a .XII. cartes.

Que no sia exigida peyta de casa ne horts de abbadia, capitol .XV. en la .IIII^a. columna, a .XII. cartes.

Que sia servada la pragmática de Çueca sobre lo pagar les peytes per los ecclesiastichs, capitol .XVI. en la primera columna, a .XIII. cartes.

Que los ecclesiastichs paguen major peyta dels bens sehents que los lechs, capitol .XVII. en la I^a. columna, a .XIII. cartes.

Que los vassalls dels ecclesiastichs no puxen esser admesos al offici de la seca, capitol .XVIII. en la .II^a. columna, a .XIII. cartes.

Que no-s puixa fer particio de forments assegurats per los oficials de la ciutat sens hun ecclesiastich deputat, capitol .XIX. en la .II^a. columna, a .XIII. cartes.

Que per los oficials reals no sia admes recors en les causes dels delmes e primicies de les canyesmels, capitol .XX. en la .IIII^a. columna, a .XIII. cartes.

Que en la audicio dels comptes de les coses pies los oficials reals no donen impediment algu, capitol .XXI. en la primera columna, a .XIII. cartes.

Que los vassalls dels lochs de Benimaclet e de Burjaçot no sien tenguts pagar coronacio, maridatge ne altres demandes reals, capitol .XXII. en la segona columna, a .XIII. cartes.

Ordinacions e actes de cort fets per la magestat del senyor rey a supplicacio del braç ecclesiastich e singulars de aquell. Comencen en la tercera columna, a .XIII. cartes.

Que nengun jutge secular no puixa coneixer de les persones exemptes en fets criminals nec alias, capitol .XXIII. en la tercera columna, a .XIII. cartes.

Que sia restituhit lo boixart, que-s en lo archiu de la sala de Valencia, per lo qual se fa electio de les persones ecclesiastiques per als officis de la ciutat, capitol .XXIII. en la primera columna, a .XV. cartes.

Que sien servades les immunitats als comanadors del orde de Sanct Johan segons es acostumat, capitol .XXV. en la tercera columna, a .XV. cartes.

Capitols offerts per part del dit braç ecclesiastich en la segona oblacio feta en les dites corts per la sgle

[31 r]sia. Comencen en la .IIII^a. columna, a .XV. cartes.

Supplicacio feta a la sacra magestat en la segona oblacio feta per la sglesia, en la quarta columna, a .XV. cartes.

Sobre lo dret de amortizacio, com e per qui deu esser exigit, capitol .XXVI. en la quarta columna, a .XV. cartes.

De quins bens deu esser exigit lo dret de amortizacio, capitol .XXVII. en la primera columna, a .XVI. cartes.

Que no sia exigit dret de amortizacio per institucio feta per algun de cosa certa, capitol .XXVIII., columna .II^a., a .XVI. cartes

Que les persones militars no hagen de pagar lo dret de amortizacio sino juxta forma de fur, capitol .XXI. en la quarta columna, a .XVI. cartes.

Que sia servada la concordia entre les persones ecclesiastiques e seculars sobre la jurisdiccio e libertat de la eglesia, capitol .XXX. en la quarta columna, a .XVI. cartes.

Que no sien compel·lides les persones ecclesiastiques a host e cavalcada, ultra les immunitats sues, capitol .XXXI. en la primera columna, a .XVII. cartes.

Que los oficials reals no inhibeixquen los notaris apostolichs que no degen reebre acte en favor de la sglesia, capitol .XXXII. en la .II^a. columna, a .XVII. cartes.

Que sobre la altercacio que's entre los jutges ecclesiastichs e los jutges seculars, en la coneixença de usures, sien servats furs e privilegis, capitol .XXXIII. en la tercera columna, a .XVII. cartes.

Que lo juhi en causes de divorcis matrimonials sia fet per los jutges ecclesiastichs juxta forma de furs e privilegis, capitol .XXXIII. en la .IIII^a. columna, a .XVII. cartes.

Que los oficials ecclesiastichs hagen de coneixer les causes de les sepultures segons los es permes per furs e privilegis, capitol .XXXV. en la primera columna, a .XVIII. cartes.

Que los ecclesiastichs e religiosos persones tenints mula o mules per a son us no sien compel·lides a tenir cavall, capitol .XXXVI. en la .II^a. columna, a .XVIII. cartes.

Que los bens dels heretges e observants la secta judaica tenguts sots directe senyoria de la sglesia e persones ecclesiastiques en cars de confiscatio per lo dit crim, pertanyguen als directes senyors ecclesiastichs, capitol .XXXVII. en la .II^a. columna, a .XVIII. cartes.

Actes de cort, provisions e comissions reals. Comencen en la III^a. columna, a .XVIII. cartes.

Comissio arbitral que fa la magestat real sobre greuge pretes per la spectable vezcomtesa de Chelva, en la tercera columna, a .XVIII. cartes.

Encorporacio que la magestat real fa de la vila de Exerica e lochs de Pina e les Barraques al patrimoni e corona reals, en la primera columna, a .XIX. cartes.

Confirmacio feta per la magestat del senyor rey al braç ecclesiastich sobra la electio fahedora del obrer de murs e valls disponent com los exempts sien elets al dit offici, en la .I^a. columna, a .XIX. cartes.

Facultat attribuhida per la prefata magestat al braç militar per a poder exigir dels singulars del dit braç la suma de cent milia solidos per ops de satisfer los carrechs que te lo dit braç, en la segona columna, a .XIX. cartes

Prohibicio que fa la real magestat a les ciutats e viles reals que no puixen imposar peytes o altres imposicions sense convocacio dels interessats, en la .III^a. columna, a .XIX. cartes.

Declarat sacra magestat locum de Montartal fore ac esse et fuisse militie antique et debere gaudere immuni-tatibus quibus assueti sunt gaudere loci dicte militie, en la .IIII^a. columna, a .XIX. cartes.

Comissio compromissaria que fa la sacra magestat sobre lo greuge pretes per lo noble don Janer Rabaça de Pe-rellos per la Vall de beta, en la .IIII^a. columna, a .XIX. cartes.

Compromes ab comissio que fa sa altesa sobre lo greuge pretes per lo noble don Johan Centelles per los molins de Paterna, en la segona columna, a .XX. cartes.

Comissio arbitraria que fa la real magestat sobre lo greuge pretes per lo noble don Pere Ramon de Vilaragut sobre la baronia de Albayda, en la segona columna, a .XX. cartes.

Concordia capitulada e declaracio feta per acte de cort entre la magestat real e los crehedors de la baronia de Aremos. Es contenguda en .XXIII. capitols, los quals comencen en la .III^a. columna, a .XX. cartes, e feneixen en la .III^a. columna, a .XXIII. cartes.

Offerta feta a la magestat del senyor rey per los tres braços del regne de Valencia, ço es ecclesiastich militar e real. es contenguda en .xviii. capitols; comencen en la primera columna a .xxv. cartes e feneixen en la .iiii^a., a .xxviii. cartes.

Remissio general e absolucio, capitol .XIX. en la .III^a. columna, a .XXVIII. cartes.
Deo gratias.

